İlhami GÜLER

Kuş Bakışı



ANKARA OKULU

İlhami GÜLER

1959 yılında Tortum'da dünyaya geldi. 1980-1985 yılları arasında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde lisans öğrenimini tamamladı. 1987 yılında AÜ İlahiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1985-1991 yılları arasında AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde Prof. Dr. Mustafa S. Yazıcıoğlu danışmanlığında "Kur'an'a Göre Allah ve Ahiret İnancının Ahlâkla İlişkisi" konulu teziyle doktora öğrenimini tamamladı. 1992-1993 yılları arasında Mısır'da Kahire Üniversitesinde dil öğrenimi gördü ve doktora sonrası araştırmalarda bulundu. 1996 yılında yardımcı doçent, bir yıl sonra doçent ve 2004 yılında profesör oldu. 2006-2007 yılları arasında İngiltere'de araştırmalar yaptı. Halen AÜ İlahiyat Fakültesinde görev yapmaktadır.

Eserleri

Konularına Göre Sistematik Kur'an Fihristi (Doç. Dr. Ömer Özsoy ile birlikte), Ankara 1996.

Allah'ın Ahlâkîliği Sorunu, Ankara 1998.

Sabit Din ve Dinamik Şeriat, Ankara 1999.

Politik Teoloji Yazıları, Ankara 2002.

İman Ahlâk İlişkisi, Ankara 2003.

Özgürlükçü Teoloji Yazıları, Ankara 2004.

İtikattan İmana, Ankara 2009.

Direniş Teolojisi, Ankara 2011.

Dine Yeni Yaklaşımlar, Ankara 2011.

Realpolitik-Muhafazakârlık Karşıtı Yazılar, Ankara 2012.

Kur'an'ın Ahlak Metafiziği, Ankara 2013.

Derin Ahlak, Ankara 2014.

Kuran, Tasavvuf ve Seküler Dünyanın Yorumu, Ankara 2014.

İlhamiyât I-II, Ankara 2015.

Vicdan Böyle Buyurdu, Ankara, 2015.

Evrensel İslamcılığa Doğru, Ankara, 2016.

Ankara Okulu Yayınları: 224

© Ankara Okulu Basım Yay. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Dizgi, kapak: Ankara Dizgi Evi
Son okuma: Kasım Gezen
Baskı, cilt, kapak baskısı: TDV Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi
Birinci basım: Aralık 2016

ISBN:978-605-9281-31-7

Ankara Okulu Yayınları
Şehit Mehmet Baydar Sokak 2/A Maltepe/ANKARA
Tel: (0312) 341 06 90 Faks: (0312) 341 06 95
web: www.ankaraokulu.com
e-mail: ankaraokulu@ankaraokulu.com

Kuş Bakışı

İlhami GÜLER

Ankara Okulu Yayınları
Ankara 2016

Önsöz • 7

Ahlak • 9

Din • 55

İslam • 107

Bilincin Hâlleri • 143

Türkiye • 183

Siyaset • 193

Sekülerlik • 211

Kur'an'ın Yorumu • 217

Kadın-Erkek • 251

Önsöz

"Kuş Bakışı", yaşadığımız coğrafyaya, ürettiğimiz kültürel dünyaya ve yaptığımız tarihe –çıkabildiğimiz– tepeden, tırmanabildiğimiz yükseklikten/yukarıdan, dışarıdan bakmaktır. İçinde olduğumuz veya içimizde olan mekâna ve değerlere dışarıdan, onları kuşatarak ve konumlandırarak bakmaktır. Alışık olduğumuz gelenek, norm ve törelere belli bir "mesafe" koyarak bakmaktır. Kroki çizmeye, harita yapmaya benzer. Detay ve bilgi vermez; yön, tasavvur, kanaat, perspektif ve konum verir. Tümdengelimden ziyade, kesin olmayan tümevarıma yaslanır. Müellifin aklının (düşünmenin) yiyebildiği fırın ekmeklerinin/somun'un sonucu olan "ilham"lardır. İlham/sezgi, Sufilerin bizi kandırmaya çalıştıkları gibi "dışarıdan" gelmez; kendilerinin de ifade ettikleri gibi "içimizden" (batın) gelir. Üzerine yoğunlaştığımız alanlarda ilham alırız. –Temsilde hata olmaz–: "Ayının kırk türküsü var, kırkı da ahlat üstüne." İlahiyatçının/Teoloğun "ahlat"ı dindir; teolojidir. İlham kapasitesiyle ilham türü arasındaki ilişki, iklim ile bitki florası/çeşitliliği-türü arasındaki ilişki gibidir; "ayrık otları", nadirdir.

Ahlak

Fazla Mal Ve Paranın Gerçek Yeri

Fazla mal ve paranın en layık olduğu yer –yatırım-istihdam hariç– lüks, israf, şatafat... değil; zorunlu olarak (zekât/vergi) ve gönüllü olarak (infak) muhtaç ve yoksulların evidir: "*Onların mallarında yoksullar için belirlenmiş bir hak vardır.*" (51/19; 70/25)

İki Türlü İnsan

Heidegger'in *Dasein*'ı, olmakta olan olarak "ölüme doğru olmak"lığı ile daimi bir "yitimsellik (kayıp/hüsran)"dır; Kur'an'ın bir rahmet/ihsan/ikram/lütuf olan "insan"ı ise bir sorumluluk öznesi olarak, kendi gibi olan varlığın (şeylerin-olayların) seslenişine, çağrısına cevap vermekle "yükümlü"dür.

Ahlaki Bir Tutum-Tavır Olarak Düşünme

Aklın herkeste ortak olması, "düşünme"yi temelinde ahlaki bir "tavır-tutum" olmaktan çıkarmaz: "*O, düşündü, taşındı; ölçtü, biçti; kahrolası, nasıl da ölçtü, biçti! Sonra baktı/tekrar düşündü; yüzünü astı, kaşlarını çattı, arkasını döndü, büyüklenerek: 'Bu (Kur'an), eskilerin bir sihridir; bir insan sözüdür,' dedi*" (74/18-25). Heidegger'in bütün düşünme çabası, Tanrısız bir "dindarlık" çabasıdır. Nietzcshe'nin tavrı ise bir tür "şeytanlık" davasıdır.

Mutlak İtaatin Doğası

Tanrı'ya "sorgusuz/sualsiz" itaat etmenin arkasında mümkün iki gerekçe olabilir: 1- Tanrı'nın totaliter, kaprisli oluşu. 2- İtaat edenin çocuk/aklı ermiyor oluşudur. Erişkin/olgun insanlar, buyrukların lamını-cimini, *anha*sını-*minha*sını (gerekçelerini) anlayarak itaat ederler.

Yaratıcılar

Vicdan ile ahlaki-politik eylem yaratmak, zekâ ile zenaat/sanat yaratmak –mevcut teknoloji değil–, Allah'ın tohum ve spermle bitki ve canlı (şey) yaratması gibi "yaratıcı" edimlerdir. İnsan, yaratmada Tanrı'yı yansılar; yoksa çocukça "kıyas" etmez. "*Allah, yaratanların en güzelidir*" (23/14). Tanrı ile zıt istikamette, O'nu rakip görerek istiğna-istikbara düşmeden (şeytan/heva); O'na, projesine yardımcı olmak.

Yapılacaklar

1- Batı'nın tüm dünyayı teknik-ekonomik-kültürel ve politik olarak "işgal" ettiğini görmek. 2- İslam'ın 1400 yıllık çınarının çürüdüğünü ve fakat "tohum" olarak sağlam olduğunu bilmek. 3- Mümkün olduğu oranda doğaya/tabiata dönmek, orada Kur'an ayetlerini yeniden müzakere etmek ve doğal "ayet"leri düşünmek (i'tibar-ibret).

Hukuk Kurmanın Zorluğu

Kurum olarak "hukuk"u tarafsız ve bağımsız (adil) olarak kurmak, Tanrı'yı yeryüzünde "yaratma"ya çalışmak gibi zor bir iştir. Bu gerçekleştirilemediği takdirde, her ekonomik-politik gücün kendini "Tanrı" olarak dayatması demektir.

Kimlik İnşasının İki Farklı Yolu

Bir doktrin/ideoloji/dinin grup kimliği, ağırlıklı olarak kolay olan "sembolik ritüeller" üzerinden kurulursa, yani bunları haiz olmak kimliğin değerini dolduruyorsa; o zaman o doktrin/ideoloji ve dinin barındırdığı görünmez ahlaki ilişkiler seti kolayca ihmal edilir. Bireysel düzlemde seküler/dünyevi sembolik kimlik inşası saray-köşk, marka, mücevher, altın, israf (zenginlik) ve güzellik-yakışıklılık, cinsel cazibe üzerinden (itibar) gerçekleşir: "*Siz, hacılara su dağıtmayı, Mescid-i Haram'ın bakım ve onarımını yapmayı, Allah'a ve ahiret gününe iman etme, Allah yolunda cihat etmeyle bir mi tutuyorsunuz? Bunlar, Allah katında eşit değildir.*" (9/19)

Sabır Erdemini Yitirmenin Sonuçları

Sigara, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, dinlere ait "sabır" erdeminin yitirilmesi sonucu acı ve sıkıntılara katlanmanın yeni yolları olarak yaygınlaştı.

Kahrananların Meşruiyeti

M. Kemal, T. Erdoğan ve A. Öcalan, değişik oranlarda, değişik halk kesimlerinde haklı veya haksız kahramanlardır.

Bağımlının Durumu

Sigara, alkol ve uyuşturucu bağımlısının zihniyle kesin inançlının zihin dünyası aynıdır. Birinciye "tedavi" lüzumlu görülürken, ikinciye görülmüyor. Kesin inanç kördüğüm olarak karanlık ve kasvet yaratırken; iman görme, nüfuz, sezgi, vukufiyet ve anlam olarak sevinç, heyecan ve sükûnet yaratır.

Ahiretin Ahlakiliği

Kâfir ve zalimin bir kereliliği de, mümin ve adilin bir kereliliği de "haksızlık"tır.

Meşhurun Meçhulü Örtmesi

"Meşhur" ibadetleri yerine getirmek (İslam'ın 5 şartı), meçhul (görünmez) ahlaki sorumlulukları (adalet-merhamet) örtüp yok ediyor: Sünniliğin trajedisi.

Kibrin Cehaleti

Kibrin dönüm noktası, aklını beğenip onunla hata yapmayacağı vehmidir. Aklın duygular, içgüdüler, egemen kültürün kucağında olduğunu görememektir.

Son Üç Yüz Yılda Dünyanın Başına Gelenler

Irkçı-Milliyetçi Ulus-Devlet projesi, nasıl ki güçsüz etnisiteleri-kültürleri asimile edip güçlü olanın kazanında eritildi ise modernite/seküler Aydınlanma da nihai hakikat iddialarını/dinleri aynı cinsten bir asimilasyona tâbi tuttu.

Terör

"Terör", mağdurların –başka yol bulamadıkları ve güçleri yetmediği için– savaş kurallarının dışına çıkarak savaşma tarzına, savaşı sürdürmelerine güçlü egemenlerin koyduğu isimdir: Günah Keçisi.

İbn Arabî'nin Büyük Günahı

İbn Arabî'nin büyük günahı, Kur'an'ın koyduğu insanlığın ihtida (iman) ve ıslahı (ahlak) *hedeflerinden* ve iman-küfür,

adalet-zulüm *farklarından* Müslümanları vazgeçirmeye çalışmasıdır.

"Aydınlanma"nın Karartması

Aydınlanma teknik (aslı zenaat), sanayi, endüstri-sanat (estetik), siyaset-iktisat ayrımı yaptığı gibi, bunların her birini din ve ahlaktan ayırdı. İşte insanlığın esas problemi bugün budur (sekülerleşme).

Değerin Kaynağı

Kimin "ne"ye sahip olması ve kimin kimi hangi "açıdan" onaylamasıyla değer/izzet/şeref/kıymet/onur oluşuyor? İki muhtemel liste A: 1- Amel-i salih. 2- Güzel söz. 3- Kalb-i selim (42/20, 36). B: 1- Güzel yüz. 2- Seksi vücut. 3- Boy-pos. 4- Zenginlik. 5- Gençlik. 6- Sağlık. "Solmazsa dünyada güzeller solmaz/Bu dünya fânidir, kimseye kalmaz/Yalan-dolanla sofuluk olmaz/Mümin olan bekler 'verayı' gönül."

Ruh ve İçgüdü Arasında Aklın Salınımı

Aklın/düşünmenin duygu, vicdan, ruh ve içgüdü, arzu (heva) arasında kuracağı denge "ideal insan"ı oluşturur. Aklın, birinciden kopup ikinciye bağlanması, mekanik ve hayvan (tilki, kurt, sırtlan, çakal, yılan...)dan daha tehlikeli "şeytan" karakterli mahluklar üretir. Son üç yüz yıldır dünyaya bu seküler insan tipi hâkim olmaya başladı.

Hukukun İmkânı

Hukuk, ancak yaptırım (kontrol-ceza) iradesinin olduğu yerde mümkün olur.

Politik Ortamın Ahlaki Karakteri

Politik ortam, güç kullanmanın mekânı olduğu için, kararlar %100 ahlak içerir. Ya doğru/haklı karar verirsin veya yanlış/haksız. (48/12)

Kayıp ve Koruma Arasında Değer

Neyi korumak için neyi kaybetmeyi göze aldığımız, "değer/kıymet"in merkezidir. Yüz, onurun/şerefin/itibarın sembolü ise dürüstlük, yardım severlik, dayanışma, cömetlik, kadirşinaslık... da onurun muhtevası ise saray, mal, para, mülk ve emek "verilmeye", kaybedilmeye değer. İnsani-toplumsal oluş, akış, gidişat (tarih) hızlandığı için, ne kadar önemli, değerli, vazgeçilmez, yeri doldurulmaz... olursan ol, ölümün üzerine bir gün, bilemedin birkaç gün konuşulur ve unutulursun.

Utanma

Utanma, olması gereken değerlerin ve insan olmanın eksikliğinden doğan bir ahlaki duygu olarak (hayâ) yüzün ve gözlerin kaçırılmaması/bakamama hâlidir. Utanılacak davranışların ne olduğu, ciddi bir takdir sorunudur. Meşru olduğu hâlde mahrem olması gereken davranışlar da utanma yaratır. Yüzsüzlük olarak utanmama, insanlığın kaybıdır.

Paylaşmak ve Biriktirmek

Paylaşmak insanlık, biriktirmek hastalıktır.

Üstünlüğün Kriterleri

Yaratıcılık, çalışkanlık/emek ve erdem, "üstünlük" kriterleri olmaya layık üç hususiyettir. İnsanları ve kültürleri, bunlara göre yargılamak gerekir.

Meşhur ve Önemli Olma

Gündemde olma, meşhur olma arzusunun kaynağı artistlik, içi boşluk ve zıplama isteğidir. Kalıcı, kıymetli, önemli olma ise uğrundalık, tutku, asalet ve ağırbaşlılıktan gelir.

Yolsuzluk ve Suiistimalin Nedeni

Kamu işlerinde yolsuzluk ve suiistimalin nedeni, işlerin ve sorumlulukların niteliklerinin tanımlanmaması, sınırlarının net çizilmemesi ve denetimin yapılmamasıdır. Batı'nın farkı budur.

İçeceklerin Anlamı

Şarap ve Bira, tedirgin ruhların zevk ve sığınma içecekleriyken; Çay ve Kahve, dingin ruhların zevk ve rahatlama içecekleridir.

Sabır Erdeminin Bitişi

Teknik, yarattığı hız sayesinde insan ruhundaki "sabır" erdemini yok etti. Artık canımız tez sıkılıyor ve hepimiz aceleciyiz.

Bilincin Handikapları

Bilincin mayalanma arzusu, yamanma çabası, mevcut dokuya eklemlenme, normallik alışkanlığı insanın en büyük handikapıdır. Hakikat-hakkaniyet arayışı, çoğunlukla mayalanmayı çürütme, yamalanmayı sökme olarak gerçekleşir: Vicdan azabı, hayal kırıklığı, sürüden ayrılma, kaybolma, patika, yol bulma... Otorite oluşturma, insanın en zor işidir.

İhtilafların Gösterdiği

Bir toplumdaki hukuki, siyasi ve dinî ihtilafların yoğunluğu, o toplumun eğitim (düşünebilme-ahlaki irade) kapasitesizliğiyle doğru orantılıdır.

İnsanın Kendi Yanlışıyla İlişkisi

İnsanın kendi yanlış düşünce ve davranışlarının kendiyle ilişkisi, iç/geniz akıntısını çekerken çıkan sesi "normal" algılamasına benzer; çirkinliği duyamaz.

Şeytanın Şeytanlığı

Şeytanın trajedisi, aklını kullanması veya kıyas yapması, gerekçe ileri sürmesi değil; gerekçesinin/kıyasının yanlış olmasına rağmen istiğna/istikbâr ile dogmatik olarak görüşünde ısrar etmesidir.

Vicdan Nedir?

Vicdan arkadaşların, akranların, akrabaların, içinde yaşadığın toplumun... görüşlerinin içindeki kristalleşmesi olup sana "ne derler?" dedirten ses değil; olgu, durum, ilişki hakkında senin sağını-solunu, altını-üstünü, enini-boyunu görerek, kül yutmadan, korkmadan, özgüvenle verdiğin karardır.

Aşkın Ahlaki Değeri

Aşk, ahlaki bir erdem/kahramanlık olan merhametin zıddı olarak egoizm ve melenkolidir.

İyinin İki Çeşidi

Uğrundalık-fedakârlık/ihsan, hayır/ticaretten ayrı bir "iyi"dir.

Tekadam Yönetiminin Sonucu

Tekadamlığın/otoriterliğin en kötü sonucu, kitleleri özgürlük/irade ve özgüvenden uzaklaştırarak ikiyüzlülüğe/ahlaksızlığa/*hypocrisy*e sürüklemesidir.

Kader Sorununun Asli Mahiyeti

Kadercilik/Cebriyecilik sorunu, "İlahî Dürüstlük" temin edilmeden, "İnsani Dürüstlüğün" temin edilemiyeceği problemidir.

Ahiretin Tercihi ve Tasavvuf

Ahiretin tercihi, Kur'an'da dünyanın ıslah edilmesi yönünde yoğun/faal bir çabadır. Yoksa sufilerin sandığı gibi, onunla olan bağların gevşetilmesi değildir (zühd).

Yaprak Ölülerinin Demek İstediği

Yaprak ölüleri olan gazeller, sonbaharda hayatın fâniliğini göstermek için uzun süre gözlerimizin önünde düşerler; sonrada kış/ölüm gelir. Gafiller, onları "çöp" sanarak süpürmeye çalışır.

Hümanizmin Anlamı

İnsanlar gerçekte "Hizbullah" ve "Hizbuşşeytan" olarak var olduklarına göre, soyut bir mistik veya seküler "İnsanlık/Humanizm" tapınısı, pratikte anlamsızdır; ikiyüzlülüktür.

Vicdanın Mahiyeti

Vicdan, cins isim/tümel-külli bir kavram olarak bin çeşit aktüelleşebilir. Vicdan ustaları (*ulu'l-elbâb*) *phronesis*, basiret, feraset, hikmet ve sezgi olarak onun "ne" olduğunu kültür-din-sınır-dil aşırı olarak bilir.

İki Otorite Çeşidi

Din gönüllü/vicdani, ahlaki/duygusal (manevi) olarak yüce otoritenin (Tanrı) meşruiyetine itaat etmektir (iman-ibadet-ahlak). Siyaset-hukuk, zorunlu olarak maddi güç/iktidarın (devletin) otoritesine itaat etmektir. İkinci alana içgüdü (heva/arzu) karıştığı için, "din adına" icra edildiğinde din zarar görür. İslam'ın başına bu gelmiştir (Mekke dönemi-Medine dönemi ve sonrası).

Namaz ve Zekâtın Birlikteliği

Namaz, Allah'a karşı ahlaki saygı ifadesiyken; zekât/vergi, insana/topluma karşı ahlaki saygı ifadesidir.

Geleneksel-Modern İnsan Tipleri

Eskiden insanlar, nereden gelip nereye gideceklerinden emin oldukları için, mutmain idiler. Sadece bazen Tanrı'nın gözüne girmek için savaşa (cihat-Haçlı Savaşı) başvuruyorlardı. Şimdilerde bu kaybolduğu için endişeli bir şekilde devamlı sağa-sola saldırıyorlar.

Tekrarın Değer Oluşu ve Değerden Düşüşü

İnsanlık tarihinde tarım-hayvancılık-ticaret ekonomisi, tekrarda ısrarı "değer" olarak belirledi. Teknoloji-endüstri ekonomisi, bu durumu berhava etti.

Delil Yerine Güç Kullanmak

İnsanlar ile girişilen ahlak/din tartışmalarında argüman, delil (*beyyine-burhân*) yerine, güç kullanmak ahlaksızlıktır; bu güç kullanma, Tanrı'nın gücünü kullanmak dahi olsa böyledir.

Devlet, Sınır ve Ülke

Devlet, sınır ve ülke/vatan, hakkaniyetin formları değil, gücün oyunlarıdır.

Vahdet İçinde Kesret

Çözüm, vahdetin ve kesretin pozitifliklerini kurnazca birleştirme girişimi olarak "vahdet içinde kesret" değil, birlikte olma ve farklı-ayrı olmanın yerlerini ve sınırlarını titizlikle ve doğru bir şekilde belirlemekdir.

Kişilerin ve ya Süreçlerin "Fail"liği

Blender'ın veya mide-bağırsakların ezip-öğüttüğünün bileşenleri ve tadı farklıdır. Süreçlerin "failliği", kişilerin failliğinden geri kalır yanı yoktur. Sigara, alkol ve uyuşturucuyu "haz-zevk" vasıtaları olarak görmek veya "pislik" olarak görmek, "aynı insan"ın, fakat farklı ruhsal süreçlerin işidir.

Zina ve Tecavüz

Zina, kadın ve erkeğin gönüllü haz/zevk almak maksadıyla nikâhsız/yasak olarak giriştikleri cinsel ilişkidir. Hafifletici sebepleri olabilir. Fahişelik, paranın hatırına haz alıyormuş gibi yapılan tecavüzdür. Zorla tecavüzden daha az günahtır. Mağduriyet varsa kadının suçu, erkekten daha azdır.

Eşariler ve Müşriklerin Günahı

Müşriklerin Allah'ın vahdaniyetini "*gereği gibi takdir edememeleri*" (6/91) ile, Eşarilerin O'nun adaletini takdir edememeleri aynı ağırlıkta cürümdür.

Kefaret Olarak Mabet

Mabetlerin büyüklüğü, çokluğu ve ihtişamı, insana karşı işlenen büyük günahların "kefaret"inin, yani Tanrı'ya karşı yaltaklanmanın semptomu olabilir.

Usul ve Esas İlişkisi

"Usul, esasa mukaddemdir." Ancak, usul koymak da derinden ahlaka bağlıdır.

İğrenç Reklam

Müşteri çekmek için, yemeklerin resimlerini çekip vitrine koyma düşüncesi, mide bulandırıcı/iğrençtir.

Kaldırımda Reklam Panosu

Kaldırımın tam ortasına kapı gibi reklam panosunun yerleştirilmesine müsaade eden belediye başkanı, yüzde bin hayvandır.

Teknoloji Neyi Örtüyor

Dünyada ayetler (doğal dünya) ile doğrudan temas hâlinde olduğumuz dönemlerde Allah, ayetlerini din (iman/şükran) için doğrudan ileri sürebiliyordu. Teknoloji, ayetlerle aramıza perde oluşturarak dinin ocağını söndürdü.

Menfaat ve Ahlak

İnsan, pratikte/hayatta olabildiğince acul ve menfaatçi olduğu hâlde; kalkıp da ahlakta menfaate yer veren teorileri ahlaksızlıkla suçlamak (Kant), ikiyüzlülük değil mi? Tanrı, malını bildiği için, fedakârlığı-iyiliği, tecil edilmiş bir menfaat (cennet) ile gerçekleştirmeye çalıştı.

Konuşmada Hikmet

Ne zaman, kiminle, hangi konuyu ne kadar konuşacağını bilmek, hikmettendir. Aksi, lüzumsuzluk ve dırdır etmektir.

Doyma ve Şükran

Doyma, kanma, tatma, tatminden sonra minnet/şükran ve merhamet duyguları oluşmuyorsa orada hayvanlık vardır.

Aile ve Hakikat

Aklın ermediği dönemde eğitimle empoze edilen inanç ve kanaatler, akıl ermeye başladıktan sonra sorgulanması zorunludur. Sağlığımız ve güvenliğimiz konusunda kayıtsız olarak güvendiğimiz ebeveynimize karşı hakikat konusunda aynı hâlde olamayız. Hakikat tesadüfe, tarihe ve yaşa bırakılamaz.

İhtiraslar ve İhtiyaçlar

Zenginliğin ve fakirliğin sınırlarını belirleyen insanın ihtiraslarının ve ihtiyaçlarının sınırlarıdır. İhtirasları sınırsız olanın, ihtiyaçları sınırsızdır. Sabır ve kanaati güçlü olanların, ihtiyaçları ise sınırlıdır.

Yüz ve Sevgi

Sevdiğin insana sence yanlış olduğunu bildiğin davranışlarını yüzüne söyleyecek bir yüzün olmalı.

Müstekbir-Mustazaf

Güçlüler-zayıflar, zenginler-fakirler, ezenler-ezilenler (burjuva-proleterya) ayrımı, aslında "müstekbirler ve mustazaflar= küstahlar/kibirliler-aşagılananlar" ahlaki ayrımının tezahürleridir.

Bilgi-Ahlak İlişkisi

Bir insanın ahlaki/dip/derin hazır bulunuşluluğu (insaf, adalet, dürüstlük, düşünürlük) yoksa o kördür. Körlük, ya nan: nimet/ekmek körlüğüdür (kâfirlik); ya da bakış/görme/düşünme eksikliğidir. Varlığı ve oluşu doğru yorumlayamaz: "Kendindeki/hazır (beş duyu ve sağduyu) bilgisiyle yetinir" (40/83).

Unutulan "Varlık" mı, Yoksa Armağan/Hibe/Lütuf/İhsan mı?

Tekniğin ve bilimlerin, her yeri/yeryüzünü işgal etmesiyle; vuku bulmanın/oluşun, olagelmenin, gizini açmanın, hiçlikten çıkagelmenin, açılmanın, fışkırmanın, doğuşun, kaynağın... unutulması anlamında Heideggerci "Varlığın unutulması" sorununun, İslami metafizik bağlamında konulan adı: "Bu değirmenin suyu nereden geliyor?" sorusunun unutularak "Üzümünü ye; bağını sorma." Nankörlüğünün, istiğnasının ve cehalet tutumunun yerleşmesidir.

Kişi Yerine Davranışı Eleştirmenin Anlamı

Kişileri hedef alma yerine, davranış tarzlarını eleştirmenin daha doğru olduğu iddiasının yarısı üzüm yemekse diğer ya-

rısı da bağcıdan dayak yeme korkusudur. Korkaklık, nezaket adıyla gizlenir.

Demokrasinin Meşruiyeti

Demokrasi cehaletin, propaganda/reklam ile "yaratılmış rızanın" örgütlenerek, meşruiyet kazanarak icraata geçme imkânını veren bir rejimdir. Akıllı dürüstler dikkatli olmalı.

Hayvanlığın Kriteri

Hayvanlığın kriteri, düşüncesizlik değildir; sadece kendini düşünmektir.

Gökte Tanrı, Yerde Hukuk

Yargının siyasi erkten bağımsız olması, Tanrı'nın kudretini adalet ve merhametinin kuşatması gibi bir şeydir. Siyasi iradenin, yargıyı baskı altına alması demek istiğna, içgüdü ve hevanın Tanrı'ya başkaldırması; siyasi iradenin yargıya saygılı olması, insanın Tanrı'ya saygı duyması gibidir. Hakkaniyete dayalı bir hukuk sistemi yaratmak, kemal sıfatlarıyla bir Tanrı keşfetmek gibi bir şeydir. Tanrı'nın kudreti, yeryüzünde ancak hukuk ve hukuk ile sınırlanmış siyaset tarafından temsil edilir.

Siyasetten Hukuka Giden Yol

Siyasetten hukuka giden yol, içgüdüden vicdana giden yoldur. Tersi de doğrudur.

Maden Arıtma ve Siyaset Yapma

Ahlaki içerikli toplumsal süreçler olan siyaset, iktisat ve hukukta doğruyu bulmak altın, gümüş, bakır... madenlerini

elde etmek için arıtma faaliyetinde olduğu gibi, derin-yoğun eleştirel düşünceye muhtaçtır.

Yorum ve Kriter

Yargı/hüküm/tercih/karar ve yorum, hepsi aynı manada olmak üzere ya **a)** hak-bâtıl, doğru ve yanlış olmak üzere olup-biteni manalandırma veya **b)** hayır-şerr, husun-kubuh olarak yapma-yapmama, etme-etmemedir. Bu süreçlerin açık-belirgin, somut/elle tutulur (metre, terazi, saat, şakul... gibi) bir ölçü birimi yoktur. Kalb-i Selim/Lübb/Basiret (vicdan), yegâne ölçüdür. Denenmenin "risk" olması, bunu zorunlu kılar.

Otoritenin İki Kaynağı

Mantıki gerekçe ve ahlaki amel/eylem/pratikten daha büyük insanda saygı/hayranlık uyandıran bir otorite kaynağı yoktur. Güç, saygı değil; korku/dehşet yaratır.

Gerçeklik-Hakikat İlişkisi

Gerçeklik (realty-vakıa), içinde hakikati barındırır. Denenme, bunu görebilmek ve gereğini yapabilmektir. Gerçeklik, hakikatin (gayb) peçesidir (ayet-işaret). Politika-ahlak, şiir-sanat, bilim-teknoloji, gerçeklikte hakikat yaratma/yorumlama alanlarıdır.

Bir Ülke Ne Demektir?

Çoğu memleket/ülke/devlet, geçmişte zorlamaların/güç ilişkilerinin/savaşın/zorunlu barışın, ilticaların-göçlerin ve tesadüflerin yarattığı bir kategoridir; birçok insan için bir mecburiyettir. Yaşayanların tümünü içeren hakkaniyete dayalı

bir iktisadi-siyasi-hukuki düzen/toplum sözleşmesi (ev-yuva-yurt) yapılamamışsa orası, bir ormandır. Çevresi/sınırların ötesi, daha dostaneyken; içerisi "barut fıçısı"dır.

Farkın ve Aynının Kıymet Oluşu

Fark yaratmak veya aynıyı sürdürmek, kendi başına bir kıymet/değer/fazilet/erdem değildir. Yaratılan farkın ve sürdürülen aynının "ne" olduğuna bağlıdır.

Karakterde Erdemin Kriteri

Ötekini dinleyebilmek ve önceki fikirlerini değiştirebilmek, irade ve inancında kesin ve kararlı olmaktan daha büyük bir erdemdir.

Allah Âşıklarının Dinî Durumu

Tanrı'nın yeryüzünde insanı koştuğu, mükellef kıldığı ıslah ve cihattan istifa etmeden O'na âşık olmak mümkün değildir. Allah âşıkları (mistikler), görev kaçkını-kurnazlardır.

Anlama ve Gurur-Kibir İlişkisi

Gurur ve kibir, ötekini basmakalıp anlamayı, daha doğrusu anlamamayı doğurur. Tevazu, insaf ve misafirperverlik doğru anlamayı doğurur. Hakkı teslim, uzlaşı getirir.

Düşünme ve Konuşmanın Faili

İnsanın düşünme ve konuşma yetilerini idare eden ya –varsa– ruhu ve vicdanı ya da içgüdü ve hevasıdır.

Uğrundalığın Ahlaki Raconu

Ülke/vatan, millet, din, dava, ideoloji, ütopya devam etsin, bâki kalsın veya yücelsin diye uğrunda ölenlerin (şehit) hangi hakkaniyet raconuna göre tayin edildiği, ahlaki bir sorundur: Yahudiler, (ahlaksızca) Hz. Musa'ya: "*Sen ve Rabbin, gidin savaşın; biz, oraya (arz-ı mev'ûd) asla girmeyeceğiz.*" (5/24) dediler.

Kapitalizmin Anlamı

Kapitalizm bir tür "günah" olan "israfın (aşırı tüketim)" ekonomi olarak kodlanmasıdır. Dinler, bu günaha karşı kanaat/sabır ve infakı ekonominin zorunlu bir unsuru olarak vazeder.

Düşünmenin İki Türü

İki türlü düşünme vardır: 1- Sayan, hesapçı, matematik (bilimsel) ve doğal olarak ekonomik (kapitalizm) düşünme. 2- İbret alan, şükreden (dinî-ahlaki) düşünme.

Savaş ve Terör

Çoğunlukla çaresizliğin ve aşağılamanın/ezmenin yarattığı hınç ve kinin patlaması/semptomu olan "terör", barbarlığın ürünü olan saldırgan savaşın sonucudur. Barbarlar, kendi suçlarını teröristlere atarak terörü "barbarlık" olarak suçlarlar.

İnsanlık

"İnsanlık" güven, vefa ve merhamet değerleriyle özetlenebilir; gerisi, hayvanlarla ortak paydamızdır.

Savaş ve Şehit

Savaşta "şehit"i olmayan taraf yoktur. Tanrı, ne yapsın?

Değerin İki Çeşidi

Güç, reklam ve propagandanın yarattığı popüler, geçici, köpürtülmüş, meşhur... değerle, vicdanın sessiz olarak tarttığı "kıymet" aynı değildir. *"Su gider; kum, kalır."*

Değerin İki Kaynağı

Değerin, doğruluğun, hakikatin kaynağı ya güç odakları (tağut); ya da gayb olan vicdan (Allah)'dır.

"Kesinlik" İnancının Bağlı Olduğu İki Şey

Gücün ve cehaletin yoğunluğu oranında insanlar kesin doğru olduklarını sanırlar. Siyaset, dayanağı olan içgüdü ve güçten dolayı kendini din, bilim ve hukukun üstünde görüp onları daima manipüle etmeye çalışır. Ancak zorbalar ve cahiller, gerekçeden vazgeçerler. Kurum ve ilke, medeni insanın peşinde olduğu iki şeyken; kişi kültü, ilkelliğin göstergesidir.

Futbolda Şike

Saha dikdörtgen, zemin çim, şahitler hazır ve hak(a/i)mler ortada ve kurallar (hukuk) kesinken; futbolda gerçekleşen "şike", halkımızın ahlaki karakterini ele verir.

İki Farklı Değer/Kıymet Kriteri

Değerin/kıymetin bedene/biyolojiye bağlı olarak kriterinin haz, hoşluk, neşe/kahkaha, zevk olmasıyla ruha bağlı olarak huzur, sükûn, itminan, saadet, sürur, sevinç olması iki ayrı şeydir. Birinciyi beyin/zekâ; ikinciyi basiret, kalp, ruh, vicdan, nur tartar.

İhtiyaçlara İki Farklı Yaklaşım

İnsan ihtiyaçlarının tecavüz, gasp, çalma... olmaksızın "normal" tatminiyle onların inkârı olan zühd ve riyazat iki ayrı yaşam yoludur. İkincisi, işgüzarlık ürünü ve psiko-patoloji doğurur (mistisizm).

Teknolojinin Nihai Değeri

Kozanın teknik doğası, ipekböceğinin mükemmel ipek ipi örme teknik kapasitesinin ürünüyken; trajik olarak ölümünün sebebidir. Kozanın, güven/tevekkül kaynağı (veli/evliya) oluşu, örümcek ağına benzer (29/41). Evlerin en zayıfıdır.

İşkencenin Yasaklnmasının Gerekçesi

İnsanın doğuştan/insan olmaklığıyla "hayvanlara kıyasla" teknik bir "üstün"lüğü vardır. Ancak bu üstünlük, şeref/haysiyet/keramet sayılmaz. Bunlar amel/ahlak ile sonradan elde edilir. İnsana "işkence" edilemezliğin gerekçesi, Tanrı'yı en üstün düzeyde "temsil" etmeye kapasiteli oluşu ve terbiye-ye/eğitime açık oluşudur. Yoksa doğuştan haysiyetli/şerefli/kerametli olduğu iddiası değildir.

Yaygınlıktan Gelen Meşruiyet

Sigara bağımlılığı, alkol ve uyuşturucu bağımlılığıyla aynı ahlaki seviye ve modda kabul edilmelidir.

Vicdan ve Tanrı Arasındaki İlişki

Vicdanı yaratan Tanrı, Tanrı'yı keşfeden ise vicdandır. Öyle ise, vicdan ile Tanrı arasında bir rekabet yaratmaya çalışmak saçmalıktır. Olması gereken ilişki, diyalektik işbirliğidir. Vic-

danın kararlarını Tanrı ile, Tanrı'nın olduğu ileri sürülen kararları vicdanla çek etmektir.

Günahın Tek Oluşu

Tek bir günah vardır: Tanrı'ya, insana ve hayvana haksızlık.

İki Tür Otorite

Bilimsel, sanatsal, teknik yaratıcılık ve ahlaki eylem "saygın" bir otorite; salt güçlü olmak ise "korkunç" bir otorite yaratır.

Batı'nın Tanrılığı

Şu anda dünyamızın Tanrısı olarak Batı (ABD ve AB), taraf tutarak insanlığa ahlaksızlık yapıyor (Tağut-Şeytan). Oysa Tanrılık, dünyada "Rahmân" olmayı gerektirir.

Güç İstenci Olarak Hayat

Bütün spor müsabakaları, ezen-ezilen, köle-efendi, sömüren-sömürülen ilişkileri, Nietzsche'nin yaşamın temelinin "güç istenci" olduğu tezini doğrular mahiyettedir. Adalet ve merhamet, birer "gazoz ağacı" olarak, insanlığın tabiatında son derece zayıftır (%20).

Lider ve Kahraman

Çatal yürekliden (cesaret/güç), korkulan "Lider/Führer"; çatal olmayan tek yürekten (vicdandan), saygın "Kahraman/Karizma" doğar.

Uğrundalık ve İçinliğin Farkı

Allah ve ahlak (insan) uğrunda yapılanlar, ahireti doğurur; kendi için hayat (dünya) küfür, zulüm ve dalaleti doğurur.

Medeni İnsan Olmanın Koşulları

Sağlık, temizlik, estetik, meslek ve anlama/düşünme eğitimleri, dik yürüyen-al yanaklı canlıyı medeni "insan" yapar.

İyiliğin İki Çeşidi

Hesap edilmeden, karşılık gözetilmeden, uğrundalık, merhamet, layık olmak olarak yapılan iyilik (ihsan); doğası gereği, zorunlu olarak karşı tarafta aynı iyiliği doğurur ("*İyiliğin karşılığı, iyilikten başka nedir ki?*" 55/60). Bu, adına menfaat, çıkar, fayda, pragma, maslahat... denen ve karşılık beklemeyi içeren, hak edilen iyilik (hayır-adalet) ile aynı değildir. İkisi de meşrudur; birinci, ikinciden üstündür.

Birleşmiş Milletler ve Türkiye

Birleşmiş Milletler, –beş daimi üye (II. Büyük/Dünya Savaşı'nın galipleri) aracılığıyla– insanlığın vicdanı olmaktan piçe çevrildiği için; giderek Türkiye, insanlığın vicdanı olmaya başladı.

Kapitalizm, Şeytan ve Ruh

Kapitalizm içgüdünün ve şeytanın egemenliğidir. Sosyalizm, Tanrı'yı inkâr ederek bu şeytanlığa başarısız bir karşı koyma girişimidir. Kapitalizm, iyi veya kötü "ruhlu" insanları canlı (arzu) "makinelerine" çevirmedir. Hristiyanlık, insan ruhunu eğitme projesi olarak "yanlış" yaptığı için, ona isyan olarak ruh şeytanlaştı. Kapitalizm, ruhtan zekâya/hayvanlığa irtihaldir. Kapitalizm yeterli, fazla, kanaat, sabır ve israf kav-

ramlarının yok edilerek stoklama, hesap-sayma, rekabet ve pazarın/paranın hegemonyasıdır (put): "*Saçıp-savurma; böyle yapanlar, şeytanın kardeşleridir*" (17/27).

Otoritenin İki Kaynağı

Otoritenin kaynağı, ya yetkin-özgür insanın vicdanıdır ya da yetkin olmayan kişinin karşısındaki kör, dogmatik, korkunç güçtür. Bütün kararlar ve eylemler, bu iki kaynaktan doğar. Despotu yaratan, bağlılarının vicdanı değil; menfaatidir. Tanrı, ya iyiliğinin idrakinden kaynaklanan saygın bir otorite ya da gücünün korkunçluğundan kaynaklanan despot bir otoritedir.

Kafaya Takma

Bir şeyi "kafaya takma" veya "takmama", kişinin karakterine/seciyesine (psikolojisine) bağlı olduğu kadar; ahlaki kıymet ölçülerine de bağlıdır. "Takma kafana" öğüdü, boş bir nasihattır.

Metropol ve Taşranın İnsan Karakterleri

Metropolde yaşamak için insanlar; yılan, akrep, sırtlan, aslan, kartal, fare, karınca, böcek... olmak zorundadırlar. Taşrada insanlar at, kurt, inek, koyun, tavuk, fil, deve, ceylan, geyik, koç, kuş... olarak yaşarlar: Rahmetin ve içgüdünün kucağında/içinde olmak.

Ahlak-Tanrı İlişkisi

Vicdan, Tanrı'dan önce gelir. Çünkü, Tanrı'nın yarısını mutlak güç oluşturuyorsa diğer yarısını da vicdan, ahlak (adalet-merhamet), iyilik oluşturuyor. Tanrı'nın ahlakı da tarihsel ve

toplumsal tekamüle göre "rölatif" olarak aktüelleşebilir. Hızır kıssasında çocuğun küfre düşebileceği ve ebeveynine serkeşlik edebileceği korkusuyla "öldürülmesi" (18/80), bunun kanıtıdır.

"Sana Ruhtan Sorarlar"

Konuşmalarımız ve eylemlerimiz, dokumuş olduğumuz "ruh"un kumaşına, kalitesine ve kıvamına bağlıdır. Ruh, Tanrı'nın olduğu şeyden bir parça değil, Tanrı'nın bir fiilidir (*emr*). Maddi varlıklardan ayrı, bedenden ayrılamayan bir yeti-niteliktir.

Vicdanın Çalışma Biçimi

Vicdan pratikte daima millî/ulusal ve bireysel/ferdî çalışır. Onun evrenselleştirilmesi, evrensel din/ahlaktır.

Muhafazakârların Ahlaksızlığının Sebebi

Kendinin, doğumla "o" olduğu kabulü veya "o"na alışkanlık/gelenek/taklit yoluyla sahip olmak, "o"nun kıymet ve değerine karşı kayıtsızlığı doğurur: *"Terzi kendi söküğünü dikemez", "Kuş, kanadından kira almaz," "Eşeğe semeri yük gelmez.", "Ev danasından öküz olmaz."*

Sivil Tanrı Olarak Hukuk

Hukuk, yeryüzünde "Sivil Tanrı" olarak, devlet otoritesinin meşruiyetini temsil eder. Siyasi irade, hukukun dışına çıktığı oranda canavarlaşır, şeytanlaşır (Tağut-Firavun)

Tanrı'nın ve İnsanın Haklarını Görememenin Nedenleri

Arzunun, içgüdünün, güç istencinin, cehaletin ve alışkanlı-

ğın hâkim olduğu toplumlarda ne ince düşünce, ibret gerektiren Tanrı'nın hakkı (iman) ne de insanın hakları (adalet-merhamet) savunulabilir.

Şerefin Faturası

Onur/haysiyet/şerefin faturası, acı çekmek (sabır), zorluğa katlanmak ve emek sarf etmektir.

Merak ve Hayret

"Merak/taaccup", "Bu nedir?" ve "Bu nasıl oluyor?" sorularını ve daha sonra cevaplarını üreten/doğuran (bilimler) bir hâlet-i ruhiyeyken; "hayret", ortalıkta olanların "verili" oluşunu "manidar" bulan (ibret alma) ahlaki bir hâlet-i ruhiyedir.

Habitus ve Heva

Bourdieu'nun "Habitus"u, Kur'an'ın "Basiret" ve "Lübb" dediği şeyin karşıtı olan "Heva"dır.

İnsan Olmak: Dinleme ve Düşünme

Kitap okumak veya başkasını dinlemek, düşünmek kadar ahlaki bir sorumluluktur. Her ikisini de başaramayanlar,"hayvan"lar gibidirler (25/44).

Avrupa ile Aramızdaki Fark

İnsan olma potansiyellerinin eğitimle yaratıcılık ve beğeni olarak aktüelleştirilmesi, açığa çıkarılması bakımından Avrupa toplumları "ileri" seviyededir. Hidayet ve dalalet ayrı bir mevzu. Avrupa'nın ülke içinde hukuku yerleştirmesi ve dış politikada çifte standardı, yine birbirine karıştırılmaması gerekir.

Vicdanın Ölçüsü

Vicdanın ölçüsü yoktur; ancak onun ürünü olan eylemleri görerek veya muhatap olarak, maruz kalarak onu tanırız.

Dinlerin Sevap-Günah Tartısı

Adaletin gereği olarak, her dinin yaratmış olduğu barış ve savaş veya sebep olduğu ahlaksızlık ve ahlaklılık birlikte tartılmalıdır.

Aydınlanmanın Ahlaksızlığı

Vücudun organları, kendisi "için" olduğu kadar, ötekiler "için"dir de. Aydınlanma, liberalizm ve kapitalizm, "özgürlük" davası uğruna birinciyi tercih ettiler.

Davranışın Üç Dinamiği

Davranışlarımız üç gücün etkisindedir: 1- Beden-içgüdü. 2- Toplum-gelenek. 3- Akıl-vicdan.

İptidaen Konuşmanın Kaynağı

Yan yana olunduğu zaman tanımadığın biriyle ilk konuşmayı başlatma iradesi ve niyeti, arzu/güç istenci (dır dır) olabileceği gibi; paylaşma, fedakârlık, lütuf, cömertlik de olabilir.

Allah'ın Hükümranlığının Ahlaki Temeli

Ontolojik anlamda "varlık" verme/yaratma ve bu "verili/verilmiş" durumda olanların "veren"e karşı borçlu olacakları ahlaki "şükran" duymadan dolayı, varlık verenin, var olmuş (mahluk/doğmuş)lar üzerinde egemen olma/onları korumak

için –onlar üzerinde keyfi olarak istediğini yapma (kullanma, şiddet uygulama), sahip olma değil–; onlardan daha önce, güçlü, yüce ve bilgili olduğu için, onlar hakkında yasa koyma hakkı doğar. Bu hak, onlar üzerinde keyfi olarak tasarrufta bulunmak değil, onlara karşı bir sorumluluktur. Allah'ın hükümranlığı, böyle bir şeydir; anne ve babanın çocukları üzerindeki hükümranlıkları da böyledir. Egemenin, koymuş olduğu yasayı ihlal etme anlamında "istisna" hakkı, ancak daha üst bir "meşruiyet" (hak, adalet, maslahat) gerekçesiyle olabilir. İstisna ise yaşamın devingen, dinamik, daimi olarak çıkagelme, skandal yaratma kapasitesine karşı alınmış bir tedbirdir. Kadir-i Mutlak'ın hukuk, kanun, emir ve ahlak vazetmesine rağmen, bunların "mantık dışı" veya "tamamen keyfi" olduğu yorumunu önlemek için, insan aklı ve vicdanı tarafından oluşturulmuş bir "kalb-i selim" veya "mizan" tarafından tartılması zorunludur. Bu tartma, her iki tarafın hakkını ve sorumluluğunu korumak içindir. Kör dogmatizmin "Tanrı adına" yaratabileceği şiddet ve zorbalığın önüne geçmenin başkaca bir yolu yoktur.

Avrupa'ya Hakkını Vermek

Avrupa'nın bilim-teknoloji, felsefe, sanat, mimari ve formel siyasi-hukuki mekanizmalarının gelişmişliğiyle metafizik-ideolojik (ahlaki) tutumunu (nihilizm) birbirine karıştırmamak gerekir.

Her Şeye Domates Olma

Domates'in bollaşmasından soṇra Anadolu'nun yüzyıllar boyunca tecrübeyle, damak tadıyla ölçüye/karara bağlanmış yemekleri domatesle allanmaya başladı. Bu her şeye –maydanos değil– domates olma, halkımızın sahtekârlığının da bir göstergesi oldu.

Şeylerin ve ya İnsanların Değeri

İnsanların ve şeylerin değeri veya değersizliği, onların bizatihi değerli veya değersiz oldukları kadar; bizim, onların değerini veya değersizliğini anlamamıza da bağlıdır.

Hakikat ve Saygın Dış Görünüş

Saygın dış görünüş (cübbe, kisve, takım elbise, kravat, yakışıklılık, endam, güzellik...) hakikat karşısında anlamsız, hiç, boş ve aldatıcıdır (63/4).

Bağnaz ve Yobazlığın Böylesi

Altında "ayet" veya "hadis" ibaresini görmeseler, büyük bir bölümünü kolayca reddedecekleri fikirlerin/hükümlerin bir bölümünün dürüstçe "tarihsel" olduğunu söyleyenleri "tekfir" eden bağnaz ve yobazlara ne demeli?

Türkiye'de Oruç

Türkiye'de oruç, gün boyu ekstra ahlaki pek bir etkisi görülmeyen; nihai hedef ve amaç olan "iftar"a ulaşmak için aşılması/geçilmesi gereken zorlu bir parkurdur. İnanmayan, iftara bir saat kala trafiğe çıksın, bunu görür.

Beşerilikteki Tanrısallık

Beşerilikteki Tanrısallık, vicdanda ilham/ruh, basiret, nur, furkan ve hidayet şeklinde ahlaki-epistemoloji şeklinde tecelli eder.

Meşru Otoritenin Kaynağı

Düşünmenin ürünü anlama, idrak, izan, vicdan, sağduyu ve bilginin ötesinde tarih, toplum, gelenek, kişi ve kitap... otoritelerine dayanarak bir şeyi doğru görmek, şeytan işidir. Anla-

madığımız, takdir edemediğimiz bir şeyi reddetmek, en tabii hakkımızdır: "*Hakkında bilgin olmayan şeyin peşine düşme/takılma. Göz, kulak ve kalp, bu tutumdan sorumludur*" (17/36).

Şehadetin İstismarı

"Şehadet", siyasilerin yanlış kararlarının veya politik haksız ihtiraslarının başımıza açtıkları iç veya dış savaş felaketinin istismar faturası olamaz.

Hakikatin İki Çeşidi

Keşfedilecek hakikat, yani kendimiz başta olmak üzere çevremizin/dünyamızın bir "lütuf" olarak verili olduğu ve bunu veren bir Yaratıcının olduğu ve ona şükran borçlu olduğumuz tekil/değişmez hakikatini keşfetmekle; içinde bulunduğumuz insanlık durumlarının ahlaki "takdiri" ve gereğinin "yapılması/icrası" olarak *icat edilecek* dinamik/çoğul hakikatleri bir birine karıştırmamak gerekir. Hakikat, özünde yargı/kanaat (birinci hâl) ve yapma/icradır (ikinci hâl). Tanrısal ve ahlaki hakikat, "din" olarak yeryüzünde-insanlar arasında çeşitli "otorite" ve "efendi"lerle (kilise-din adamı) kitleselleşiyor ve onları hem sömürüp hem de boğuyor.

Allah'ı Tartan Terazi

Vicdan, Allah'ın yarattığı; ancak, kendinin de tartıldığı yegâne/nihai terazidir.

Sanatın Misyonu

Sanat dalları, ya insanlığa dair ahlaki/dinî-siyasal hakikatleri yaratmaya/keşfetmeye ve onları anlatmaya (tebliğ-misyon) hizmet eder ya da doymuş domuzların haz, zevk, neşe seanslarıdır.

"Şeytan" Kişi mi, Yoksa Tutum mu?

"Şeytanlık", bir "kişilik" olmaktan ziyade, hayatın/dünyanın anlamına ilişkin sanılar, kuruntular, zanlar, vehimler ve kibir/gururlardan oluşmuş kâfirlerin (sekülarizm-kapitalizm-teknolojizm) "metafizik/felsefi fikir" iddiasıdır.

Büyük Anlam Kıtaları

Mantık ve matematik, fiziki-kimyevi-biyolojik gerçekliği/materyal olanı tasvir eder, sayar ve ifade eder (bilgi/bilim). Duygular, vicdan ve şiir, "ruhsal" olanı ifade eder (din-ahlak). Siyaset ise ya biyolojik/içgüdüsel güç istencidir/arzudur (Makyavelizm/kapitalizm) ya da bu sürecin vicdan ve duyguya (ahlak-adalet) bağlanması/dikişlenmesidir (Evrensel İslam).

Kamu/Devlet/Millet Adına İş Yapanların Gerçek Yüzü

"Sorumluluk" maskesi altında millet, devlet ve kamu "görevi" alanlar, yani bürokrasi veya siyasiler olarak buralara yerleşenler/çöreklenenler(in çoğu), bu tümel entiteler adına ve fakat gerçekte kendi güç istençlerini/nefislerini/iç güdülerini/hevalarını/arzu ve heveslerini tatmin ederler.

Sevgi ve Merhamet Neden Kur'an'da Aktif Erdem/Fazilet Değil?

7. yüzyılda yatay (sosyal) düzlemde sevgi ve merhamet erdemlerini gündeme getirmek, çok gerçekçi bir tutum değildi. Gerçekçi olan adalet ve menfaatti (ganimet).

Kapitalist Ekonominin Matematikliği ve Metafizikliği

Kapitalist iktisadın matematikliği, doğruluğundan değil; içgüdülerin gücünden gelir. Temeli, fiziğe değil; metafiziğe dayanır.

Bazı Oruçluların Çelişkisi

Açıktan oruç yemeyi, oruç tutanlara saygısızlık olarak algılayan dindarlar, ramazan davulcusunun gece yarısında oruç tutmayanları uyandırmasına sesleri çıkmaz.

Aşk ve Sevginin Farkı

Sizde olmayanı, istemeyene verme çabası (aşk) yerine, sizde olanı (merhanet-menfaat) başkasına verme ve ihtiyacınız olanı (merhamet-menfaat) başkasından alma (sevgi), daha doğru ve dürüstçedir.

Büyüklüğün Kıstası

Gerçek büyüklük, adil olmak (kısas/intikam) değil; bazı zalimlere ve cahillere acıyabilmektir (Rahîm).

Hakikatin Tabiatı

Hakikat, 'var olması' gerekenin (Tanrı) veya 'olması' gerekenin (ahiret) anlaşılması/idraki/izanı/imanı olduğu kadar; insanlara etmemiz-etmememiz gereken (amel-fiil)lerin görülmesi ve gereğinin yapılmasıdır. İnsanlık durumları ve ilişkileri, hâlet-i ruhiyelere bağlı olarak değiştiği için, bu yargı ve yaptırım hakikatleri de değişir. Hakikat, insan davranışlarının psikolojik, ahlaki, karakteristik, vicdani olarak tekrar edilebilir alanlarını tespit-tasvir edip bunlar hakkında "iyi-kötü" hükümler vermedir. İnsanların hakikatleri, bilgilerinin genişliğine-derinliğine ve inançlarını değiştirebilme-dönüştürebilme kabiliyetlerine göre farklılık arz eder. Birinciler, kolay uzlaşır; ikinciler, zor.

Postmodernizm

Postmodern durum, "tuzun kokması" hâlidir.

Makinenin Hızı ve Sabır Erdemi

Makinenin hızına yetişmek için "acele" ede ede ruhumuz da hızlandı ve "sabır" erdemi yok oldu. Selamet için, yavaşlamak gerekir.

Medenilik ile Barbarlık Arasındaki Fark

Gelişmişlik/medenilik ile ilkellik/barbarlık arasındaki fark, haber bültenlerindeki kaza, cinayet, tecavüz, kavga, saldırı, savaş, operasyon, duruşma... haberlerinin oranıyla paraleldir.

Kapitalizme Karşı Komünizmin Başarısızlığı

Sekülarizmin/gâvurluğun yarattığı haz alma, zevklenme, hızlanma, israf ve icat çıkarmanın (teknolojinin) yarattığı yaşam temposu/tarzı olan *kapitalizme* karşı, Tanrı'nın yardımı olmadan (denenme, ahlak, ahiret) seküler bir karşı çıkış olan *komünizm* başarılı olamadı.

Yaşam ve Savaş

Adalet, barış, hakkaniyet, merhamet... yaşamın asli nitelikleri; zulüm/saldırganlık, bu dengenin bozulmasıdır. Savaş, ya zulümdür ya da zulmün ortadan kaldırılarak asli duruma dönme çabasıdır.

Kaza ve Kader

İhmal ve cehaletin sonucu ortaya çıkan ve sonucu kötü, zararlı ve acı veren olayların sorumluluğunu üstlenmemek için

adını faili meçhul olarak "Kaza"; suçu Allah'a iftira ederek "Kader" koymuşuz.

Ruh Yaratmanın Zorluğu

Bedenin mide ve bağırsak gazları, sistematik atıkları (ter, sidik, sümük, gaita, meni) arasından misk-amber kokusu gibi bir "ruh" yaratmak, oldukça zor bir iştir.

Batı'nın Doğası

Batı zekâ, kurnazlık, avcılık ve icat çıkarma (teknoloji) alanlarında ilerledi. Kendi içinde hukuk ve mimarlık yaratarak da medenileşti. Ancak, kendinde olmayanlara karşı avcılığı (hayvanlık/canavarlık) hâlâ devam ediyor.

Bağımlılıklar ve Sabır Erdemi

Sigara, alkol ve uyuşturucu bağımlılıkları, kapitalizmin avları/mağdurları olarak, ruhun zor durumlarda sıkılmadan durabilmesi/dayanıklılığı olarak "sabır" erdeminin olmayışının semptomlarıdır.

İbnülvakt

"İbnülvakt", vaktin sorumluluğunu üstlenen, gereğini yerine getiren ve sözünü söyleyendir.

Endüstri Devrimi

Endüstri Devrimi, bir yönüyle kâfirce bir "israf" güdüsünün ürünüdür.

İnsanlığın En Acil Sorunu

İnsanlığın en acil sorunu, Batı'nın insanlık için değer/mihenk/ölçü kaynağı hâline gelmesidir. Son üç yüz yıldır "Modernizm"; son elli yıldır da "postmodernizm" kavramları ile.

Ötekinin İki Tür Algısı

Ötekinin ne düşündüğünü bilmek, kolaydır; asıl marifet, medenilik/insanlık, ötekinin ne hissettiğini, nasıl duygulandığını, ne yaşadığını idrak (*empaty*) etmektir. Merhamet ve adalet erdemleri buradan doğar.

Otorite Edinmenin Raconu

Otorite oluşturmaktan kaçınılamaz. Önemli olan, otoritenin mutlak olmaması ve muhakeme, muhasebe, murakabe ve vicdanla oluşturulmasıdır.

İki Tanrı'nın Gücü

Çoğunluk tanrısı, gerçek Tanrı'dan en az on kat daha güçlüdür.

İktisat ve Siyasetin Farklı Davranış Motifleri

İktisadi hayat kazanç-kayıp/kâr-zarar temeline dayandığı için patronlar, kendilerinden zeki olanların otoritesini kabul ederler. Siyasette ise başarıyı kendine maletme güdüsü (tekebbür) olduğu için, iktisattaki gibi davranılmaz. Siyasetçi, kamu kaynaklarını kullandığı için, hesabı sorulmazsa bu tutumunda ısrar eder.

Etme Bulma Dünyası

Mağduriyetini giderdikten sonra, menfaatinin peşine düşen muhafazkâr iktidar ve seçmen kitlesi (Ak Parti), işledikleri günahların cezasını bu dünyada öderler.

Anadolu'da Türklerin Kaderi

Anadolu'yu fetheden ve Kurtuluş Savaşı'nda tekrar savunan Oğuz'un çocukları (Türkler), Balkanlar'dan ve Kafkaslar'dan gelen gayri Türkler tarafından baskı altına alındılar. "Dağdaki gelir, bağdakini kovar."

Her İnsanın Evrensel Sorumluluğu

Tarih/toplum/kültür/gelenek ve hazır dinden sıyrılarak, tek olan Tanrı'ya iman ve ahlaka erişmek, "insan" olan herkesin vicdani-evrensel sorumluluğudur (7/172-173). Denenmenin, Tanrı ile insan arasındaki ahlaki-hukuki sözleşmeye dayanan evrensel içeriği budur.

Dinde Allah'ın ve Müslümanların "Ölçü"sü

Müslümanlar, Allah'ın Kur'an'da (söylemde) ölçü olarak kullandığı aklı ve vicdanı alacaklarına; Allah'ı ve Hz. Muhammed'i mutlak olarak "ölçü"leştirdiler. Allah'ın ölçüsünü alsalardı; O'nun "ne "dediğinden, ilerisi için "ne demek isteyeceğini" kolayca çıkarabilirlerdi.

İki Tür İtibar

İnsanın teknik kapasite ve zenginlikten gelen "üstünlük" ve "itibar"ıyla (17/20); ahlak ve sorumluluktan doğan şeref/onur/izzeti (63/8) ayrı şeylerdir.

İnsanlığın/Dünyanın Başlıca Sorunları

1- Mebde ve Mead (metafizik-nihilizm-nankörlük-hüsran)
2- Teknolojinin yarattığı kafes/kuşatma (istiğna-yabancılaşma -metropol/şehir)
3- Kaynakların israfı (kapitalizm)
4- Kaynakların gaspı ve sömürü (emperyalizm)
5- Doğal dengenin bozulması (iklim ve çevre sorunları)

İnsanın Hayvanlığı

İnsanın hayvanlığı/sapıklığı, bin günde yapabildiğini, bir günde yıkabilmesidir.

İki Farklı Otoritenin İki Farklı Kaynağı

Korkuya dayanan otoritenin kaynağı öldürme, zulüm, gasp, eziyet, zarar... kapasitesi (güç)dir. Saygıya dayanan otoritenin kaynağı ise koruma, ikram, inam, ihsan, lütuf, merhamet ve (felsefi, sanatsal ve bilimsel) yaratıcılıktır.

Allah'a İmanın Üç Yolu

Allah'ı doğru ve yanlış eylemlerime yaptığı misillemelerle hissetmek, O'nu mantıki delillerle bilmek (teoloji) veya O'nunla aynileşmek (mistisizm) ile hissetmekten daha doğru ve meşrudur.

"Tarih Yapma"nın İki Farklı Anlamı

Tarih yapmak, ya felsefe yapmak; din oluşturmak; hukuk, bilim, mimari, sanat, zenginlik yaratmak ya da ülke işgal etmek, savaşmak ve maddi ümranı tahrip etmek anlamlarına gelir.

Arapların ve Türklerin Fütühatının Misali

Hz. Muhammed'in ölümünden sonra Arapların ve Türklerin "fütühat" ile hegemonya kurma işi, bir kadına tecavüz edip (fetih), sonra onunla nikâhlanıp (cihat), sonra da ona, bunu onu korumak için yaptığını söylemektir (barış). Havariler ise dört yüz sene boyunca tecavüzcülerinden (Roma) kaçarak yeraltına çekilip sonunda onu kendi dinlerine döndürdüler.

Mutlak Güç ve Dogmatik İnanç

Mutlak güç ve kesin/kör (dogmatik) inanç, insanlığın katilleri ve zulmün kaynağıdır. Adalet ve merhamet, gücün sınırlanması ve dogmanın sarsılmasından doğar.

Otoritenin Kaynağı

Gücün söylettiği yaldızlı sözler ve kurnazlığın ortaya koyduğu başarılar, saygıyı doğuran hakiki otorite, mihenk, ölçü olamaz. Otorite gerçeğe mutabık sözler, mantık ve vicdandan doğar.

Kötülük ve Özgürlük

Yeryüzünde kötülüğün olması, insanın "özgür" olmasıyla alakalıdır (denenme). Kötülük olmasaydı, insan özgür olmayacaktı.

Nûr Kavramı ve İşrâkîlik

İşrâkîlik, Kur'an'da ahlaki-epistemolojik bağlamda bir metafor olarak kullanılan "nûr" kavramının, "ontolojik" bir bağlama çekilerek tahrif edilmesidir.

Zihnin Oluş-Hayat ile İlişkisi

Kâfirlik, hayatın "normal"liğinin (akışın/düzenin) azametini, manidarlığını, hariküladeliğini, anormalliğini (kaos olmamasını) görememektir. Karpuz ve kaktüsten ibret almayan ya öküz ya da o... çocuğudur.

Cahilin Samimiyeti ve Şeytanın Maskarası

Cahilin samimiyeti/ihlası, şeytanın maskarası olabilir.

Yaşamın Değeri

Akil-baliğ olduktan sonra, hayatın (var olmak ve yaşamak) daima/biteviye ahlaki bir süreç (verili olduğu ve sorumluluk doğurduğun) farkında olarak/düşünerek onu tüketmek gerekir (denenme). Tersi, kâfirliktir.

Doğu ve Batı'nın Tabiatı

Doğu –genel olarak– duyguların (şiir), inançların (din), alışkanlıkların (gelenek) ve otçul hayvan (insan) sürülerinin coğrafyasıdır. Batı ise –genel olarak– içgüdülerin, aklın, düşüncenin ve etçil, avcı hayvan (insan) gruplarının coğrafyasıdır.

Tanrılık, Tağutluk ve Tiranlık

Varlık verme, peydahlama, yaratma, kazanma, icat etme/çıkarma ile yaratılan, verilen, peydahlanan, kazanılan arasındaki ilişki iki türlüdür: 1- Mülkiyet, kullanım, tasarrruf, harcama ilişkisi. 2- Verili olan, yaratılan, peydahlanan, kazanılan özgür iradeli "insan" ise, ahlaki bir denenmeye tâbi tutulmuşsa o zaman ilişki ahlaki ve hukuki bir veçhe kazanır (sözleşme: misak, ahit/akit). Tanrı-İnsan ilişkisi böyledir. İkinci türe de birinci gibi davranmak, "Tanrılık" değil; Tağutluk ve Tiranlıktır.

Militan-Mücahit

Abid, zahit, filozof, din adamı... olmak marifet değildir; marifet, peygamberlerin vârisleri olarak düşünce, duygu ve davranışı birlikte barındıran mücahit/militan olmaktır.

Tanrılık, Tağutluk ve Tiranlık

Varlık verme, peydahlama, yaratma, kazanma, icat etme/çıkarma ile yaratılan, verilen, peydahlanan, kazanılan, yaratılan arasındaki ilişki iki türlüdür: 1- Mülkiyet, kullanım, tasarruf, harcama ilişkisi. 2- Verili olan, yaratılan, peydahlanan, kazanılan özgür iradeli "insan" ise ve ahlaki bir denenmeye tâbi tutulmuşsa o zaman ilişki, ahlaki ve hukuki bir veçhe kazanır (sözleşme: misak, ahit/akit). Tanrı-insan ilişkisi, böyledir. İkinci türe de birinci gibi davranmak, "tanrılık" değil; tağutluk ve tiranlıktır.

Militan-Mücahit

Abit, zahit, filozof, din adamı... olmak marifet değildir; marifet, peygamberlerin vârisleri olarak düşünce, duygu ve davranışı birlikte barındıran mücahit/militan olmaktır.

Onur ve Kibrin Kaynağı

İzzet/şeref/haysiyet (onur) ile hakkaniyet; istiğna/gurur/kibir ile zulüm ve tuğyan arasında kopmaz bir bağ vardır.

Hakikatin Hâlleri

Hakikat ya mutlak olur (Allah ve ahiret/iman-ibadet) ya da muğlak/dinamik olur (siyaset/ahlak). İyi insan mümin ve militandır. Birincisi, Tanrı'nın hakkını keşf ve ifa; ikincisi, insanın hakkını keşf ve icra etmektir.

Taklidin Süresi

Ahlaki bir kötülük olarak "taklit"in süresi bin yıllar, yüz yıllar olması gerekmez; bazen bir gün, hatta bir saat bile olabilir. Hakikate sadakat, daima uyanık olmayı, tetikte olmayı gerektirir.

Vahdet-i Vücûdun Ahlaki Anlamı

Aşkın ve tek olan Tanrı'ya karşı ağır sorumluluk olan "iman" ve "salih" ameli reddederek, Tanrı ile birlikteliği veya O'nun parçası olduğunu savunmak (vahdet-i vücûd), ahlaki sorumluluğu ıskalamanın sinsice bir yoludur.

İlk Felsefe Sorusu

İlk felsefenin (düşünme sorumluluğunun) ontoloji mi, yoksa etik mi olacağı, iradi ve ahlaki bir seçimdir. Birincisi, "Üzümü ye; bağını sorma," sorumsuzluğunun ifadesi; ikincisi ise, "Bu değirmenin suyu nereden geliyor?" 'soru'mluluğudur. Atina, birinci tarzı; Kudüs, ikinci tarzı seçmiştir.

Ahlaki Tümeller ve Tikel

Ahlaki tümeller, gökteki bulutlar gibi, yağmur/rahmet umudumuzu ve gölge serinliğini yaratır. Yağmur olarak yere inen tikelliktir; insanı ıslatır, tohumu patlatır, kökü çalıştırır.

Aşkın Hükmü

Avcılığımızın (hayvanlığımızın) hâlâ güçlü bir şekilde hüküm sürdüğü dünyamızda, hemcinsimize karşı mevcut onca ahlaki sorumluluklarımızı es geçerek karşı cinse veya Tanrı'ya "âşık" olmak ve bunu bir "değer" olarak savunmak/yüceltmek, bir çeşit nihilizm, hedonizm-mazoşizm ve kurnazlık olarak mekruhtur. İnsani bir gerçeklik olarak maruz kalınan "kaza" veya yakalanılan "hastalık"ları da iyileştirmek zorundayız.

İnsanın Temel İki Ahlaki Sorumluluğu

İnsanın kendisi ve içindeki dünyanın durumunu, Tanrı'nın "izi" (Kur'an'ın deyişiyle "işaret/ayet) olarak verili hâlini "hayrete mucip" olarak (Bu değirmenin suyu, nereden geliyor acaba?) özgürce ve nesnel olmadan (bilgi olmadan/*bilgayb*) lütuf, ihsan, ikram, rahmet... olarak algılama/anlama talebini onaylayarak; gereği olan "Veren"e karşı şükran/minnet borcunu ödemek olan "iman" sorumluluğu/ahlakı; insanlık "durumlarını" izleyerek hemcinsine karşı adalet ve merhamet gerektiren taleplerini onaylayarak hakikate sadakat göstermek, başlıca iki ahlaki sorumluluğumuzdur. Denenme olarak "din" budur.

Kötülüğün Tabiatı

İnsani kötülüğün genel sıfatları olarak "fitne", "fesat" ve "fücur", hakikate sadakatsizlikten doğar. "Kendinde" şeyler değildir.

Onur-Kibir ve Tevazu-Onursuzluk Farkı

Onur duygusu, onursuzlar tarafından "kibir"le karıştırılır ve onursuzluk, "tevazu" olarak sunulur. Mütekebbir/müstağniler ise kibirlerini onurla karıştırırlar; tevazuyu, onursuzluk olarak görürler.

Cennet ve Cehennem

Cennet ve cehennem tasvirleri, 7. yüzyıl Arap insanında ahlaki motivasyon yaratma çabasıdır ve başarılı olmuştur. Hz İsa, aynı motivasyonu "Tanrı Krallığı" umudu kavramıyla biraz silik olarak yapmıştır. O, ikinci bir motivasyon olarak Hz. İsa'nın sevgisini katmıştır. Kur'an'da da bu unsur, "Allah rızası" olarak silikçe görülür.

Ahlaki Enerjinin Aktüelleşme Yolları

Ahlaki enerji, egzistansiyal olarak (militanlık) aktifleşmez ise entelektüel olarak veya süblimasyon (yüceltme) yoluyla mistiklik (dindarlık/züht) olarak aktifleşir.

Sabrın Tükenmesi

Ruhun ve iradenin bir erdemi olarak "sabır" artık zayıfladığı için, insanlara fazla "yüklenmemek" gerekir. Zira, "kaldırma" veya "tahammül" güçleri yok. Birbirine yaslanamayan ve birbirine el veremeyen tespih tanelerine döndük: tek başına ve yan yana.

Irklar ve Dillerin Farklılığının Misali

Irklar ve diller, hayvanların "etçiller" ve "otçullar" olarak ayrışması gibi, köklü-biyolojik değildir. Etçillerin veya otçulların değişik coğrafya ve iklimlerdeki nüansları gibidir. İnsan toplumlarında "etçillik" veya "otçulluk", yaratılan kültür-psikoloji farklarından çıkıyor (barbar-medeni). Ötekini "misafir" olarak görüp yakınlaşmak (otçul psikoloji) veya av, düşman, garip, barbar olarak görüp uzaklaştırmak (etçil/avcı psikolojisi). Vejetaryen kültürler/toplumlar, kendilerini korumak için "boynuz" ve "birliktelik" geliştirmelidirler (bufalo sürüleri gibi).

Pişmanlık ve Üzüntünün İki Kaynağı

Pişmanlık ve üzüntünün bir saiki zarar/çıkarsa diğer ve daha güçlü bir saiki de vicdan ve ahlaktır.

Adalet İlkesinin İki Farklı Saiki

Adalet ilkesinin biri ahlaki, diğeri ekonomik iki saiki mevcuttur. Ahlaki olan, adalet duygusudur; ekonomik olan ise çıkar korkusu: "Sana yapılmasını istemediğin şeyi, başkasına yapma."

Asalet Nedir?

Asalet, iktidar ve başarı peşinde değil, cesaret ve onur peşinde koşmaktır.

Kalıcı ve Geçici Olan

Gün, öyle veya böyle bir şekilde geçer; önemli olan, kendin için yani Tanrı ve insanlık uğruna "kalıcı" ne yaptığındır.

Açlığa Karşı Uyanık Olmak

Mide, cinsel ve sevgi açlıklarının doğuracağı büyülenmelere karşı dikkatli olmak lazım. Sonu berbat olabilir.

Vicdan

Vicdan, ötekinin hafızamızdaki yüzü, içimizdeki sesidir.

Sevgi-Merhamet ve Adalet

Sevgi, ötekindeki bir meziyet veya maharetten doğar. Merhamet, ötekinin içinde bulunduğu mağduriyet/maduniyetten doğar. Adalet için ötekinin yüzünü görmek veya onu tanımak zorunda değilim.

Cömertlik-Merhamet ve Aşk

Cömertlik ve merhamet, kemalin taşmasından doğan karşılıksız iyiliktir. Aşk ise hayranlığın taşmasından doğan karşılıksız ilgidir.

DIN

Sorumluluğun Kaynağı

Sorumluluğun kaynağı, –Nietzsche'nin iddia ettiği gibi– (Hristiyanca) "yargılanma ve cezalandırma" güdüsü değil; "sorma" cesaretinin gördüğü "verili" (hibe-bağış/lütuf/ikram/ihsan/rahmet) oluşumuzun yarattığı ahlaki borçluluğu (şükür-minnet) keşfetmektir. Dinin ve ahlakın kaynağı işte budur. "Gaye", insanın varlığın "peçeli" (ayet-nedensellik-düzen-kozmos) oluşunu "keşfetmesi" ile ortaya çıkar. Nihilistler, bu peçeli hâli doğru "yorum"layamayanlardır (*zann*,10/36, 39). Onlar, görünene takılıyorlar: "*Onlar, dünyanın sadece görünen kısmını bilirler*" (30/7).

Medeniyetin Kriterleri

Evrensel Medeniyetin kriterleri başlıca dörttür: 1- İnsanının adaleti/insafı ve merhameti. 2- Ekonomik zenginlik. 3- Teknolojik yaratıcılık ve kolaylık. 4- Estetik-mimari güzellik.

İnsan-Hayvan Farkı

İnsan toplumlarının karınca, kuş arı ve koyun sürülerinden tek farkı, anlını iradi olarak secdeye koyabilmesidir (şükran).

Siyaset ve Dinin Talihsizliği

Siyasette ağırlıklı olarak "menfaat", dinde de "inanç" kriter olduğu için, "düşünce/mantık/gerekçe" ile bu alanlarda mesafe almak hayli zordur.

İstismarsız Din Davası

Otorite/iktidarın aleni dinî söylemle birleşmesi, –vahiy tarihinde olduğu gibi– ikiyüzlülük (münafıklık) yaratmaktadır (din istismarı). Bundan kurtulmanın yolu, Tanrı'nın ve Hz. Muhammed'in söylediğinin ve yaptığının esprisini (dava), onların adını anmadan söylemek ve yapmaktır.

İki Farklı Tanrı İmgesi

Otoriter-totaliter, anarşist, postmodern, karanlık, deli bir Tanrı yerine; efendi (Rabb), aklı başında, adil, merhametli, (insana) ne yapacağı ahlak ve hukuk kurallarıyla belli bir Tanrı imgesi, İnsanlığın lehinedir. Nedenselliği, kozmosu, düzeni kendi varlığına delil (ayet/sultan) gösteren bir Tanrı imgesi; kaosu, mucizeyi, düzensizliği kendine delil gösterenden daha mükemmeldir.

Doğruluğun Tanımı

Doğruluk, hakikat, gaye dünyadaki "şey"ler ile "insan" arasındaki ilişkinin mahiyetidir. Dünyanın "Ev" olarak dizaynı, evdeki "misafir"in denenmesi içindir (67/3). Doğruluk, mantıktaki anlamıyla önermelerin dış dünya gerçekliğiyle "tekabuliyeti" sorunu değil; Dünya-İnsan birlikteliğinin "anlaşılması" sorunudur.

Teknolojinin Tabiatı

Teknoloji, Tanrı'nın bahşetmiş olduğu ilkel malzeme ve insan kabiliyetinin kullanılmasıyla insanın kendine yaptığı yeni bir "Ev" (kafes-koza, tekno-city)dir. İnsan, kendi evinde yaşadığı için de Tanrı'ya artık minnettarlık duymaz.

İlahî Dinin Resmî ve Gayriresmî Mirasçıları

İlahî dinin bir "resmî" vârisleri vardır ve bunlar, her üç versiyonunda da "Ulema"dır. Bir de gayriresmî/korsan (*bid'at*, 57/27) vârisleri (piç) vardır. Bunların mirasçılık davası Yahudilikte "kabbala", Hristiyanlıkta "ruhbaniyyet" ve İslam'da "tasavvuf"tur: ahbar, ruhban, evliya.

Kurbanın Mahiyeti

Kurban, insanlığın ilk (çocukluk) ve evrensel "ibadeti/ritüeli"dir. Bünyesinde Tanrılara saygı-korku, insanlara yardım, kesenlere de ziyafet-menfaat barındırır. Bundan dolayı çok güçlü bir âdettir.

Teolog-Filozof ve Bilim Adamı

Ulema/teologlar, taraf tutan kabile silahşörleri gibidir. Filozoflar mütekebbir/müstağni, ukala ve şeytansı figürlerdir. Bilim adamları ise mütevazı, tarafsız hakemlere benzer.

Dinlerin Problematiği

Dinin evrensel problematiği üçtür: 1- Tanrı'yı her anda "hissetme"nin imkânı, insanın kendi ahlaki hazır bulunuşluluğuna bağlı olarak gerçekleşir veya gerçekleşemez (iman-küfür). 2- Hissedilenin tasvirleri "Tanrıları" ortaya çıkarır (tevhid-şirk). 3- Müminlerin vicdani yaratıcı uyanıklılığı veya basmakalıp uyurgezerliğ, o dinin ahlaki buyruklarının "doğruluğunu-yanlışlılığını" belirler. Semavi/Sâmî/Semitik gelenekte bu süreçler "peygamberler" tarafından "vahiy" yoluyla belirlenir.

İman ve İnfak

İmanın en kestirme-doğrudan göstergesi infaktır.

Düşünce ve Din

Bütün din ve mezhepler "kesin" olduklarına "inandıkları" için, onların kirpisi veya köstebeği "düşünme"dir. Bundan dolayı dinler, düşünceden it'ten korkar gibi korkarlar.

Dinin Çağrısı

Dini bağlamda insanın cehaleti, nankörlüğü ve istiğnası "günah"tır. Peygamberler düşünme, şükran ve haddini bilmeye çağırırlar.

Din İşleri ve Diyanet İşleri

Siyaset, ekonomi ve hukuk ciddi "din işleri"dir; "Diyanet İşleri" ise avamın kolayca Tanrı'yı kandırma (ritüel/ibadet) çabalarının resmî formudur.

Menfaat Olarak Din

Kur'an, din olarak menfaatin mesuliyet ve merhameti hayli aştığı bir kitaptır. Tevrat, mesuliyet ağırlıklı; İncil, merhamet ağırlıklı bir dinî söylemdir.

Tanrı Tasavvuru ve İnsan İradesi

İnsan arzularını-isteklerini irade ve imkânlarla gerçekleştiremediği oranda Tanrı imgesi büyür ve yükü artar.

Anlamadan İmana-İmandan Anlamaya

Kur'an, düşünmeyi tavsiye ederek anlama temelli bir "iman" oluşturmayı amaçlamışken; mezhepler/ortodoksiler teşekkül ettikten sonra imana dayalı teolojik bir "anlama" tutumu gelişti.

Yaşamın İki Yolu

Yaşamın başlıca iki yolu vardır: 1- Kesin, peşin, geçici/kısa dünya hayatı. 2- Gizli/gayb/ayet olanı yorumlama, veresiye, sabırla ebedî olanı bekleme (büyük kurtuluş).

Allah ve Süper Güçler

"*Allah'tan başka varlıkları ve güçleri (süper güçleri-teknolojiyi) güvenilecek/sığınılacak yer olarak görenlerin durumu, örümceğin durumuna benzer. Oysa, barınakların en zayıfı, örümcek evidir*" (29/41). Batı'nın yarattığı modern teknoloji, ipek böceğinin kendi sonunu hazırlayan koza örmesine benzer.

Mucize ve Tabiat Kanunu

Tabiatın değişmez kanunları "ayet" olarak Allah'ın işi; mucizeler ise "sultan" olarak Allah'ın diğer bir işidir. Biri, diğeriyle çelişmez. Ayet, alışkanlık hâline gelince; sultan ile ikazda bulunmuştur.

Dinlerin Kaynağı

Reel dinlerin %90'ı insanın mutluluk dileği, umudu, arzusu; yok olma korkusu ve endişesinin ürünüdür. Şükran, borçluluk, sorumluluk, merhamet duygusundan kaynaklanan dindarlığın (peygamberler) oranı %10 olabilir. Kur'an'da minnettarlık/şükran, merhamet, cömertlik anlamında iman ve ahlak (dindarlık) %10; korku, umut, menfaat, arzu (cennet-

cehennem) %90'dır. Muhatapların durumundan kaynaklanan bir gerçeklik. Kel başa şimşir tarak olmaz.

Dinin Özü

Din özünde şu üç şeydir: İman, ibadet (namaz) ve infak.

Tasavvufun Misali

Tasavvuf, rahmet olan yağmurun "sel"e; ısıtan ateşin "yangın"a; aydınlatan elektiriğin insanı "çarpma"ya dönüşmesidir. Birinci hususlar, dinî duyguyu ifade eder.

Secde İçin Hazırlık

Namazda kıyam, kıraat ve rükû, secdeye hazırlıktır. Secdede kalış süreniz, huşunuzun yoğunluğuna bağlıdır.

İki Türlü Dindarlık

İki türlü dindarlık vardır: 1- Allah'ın ve Peygamber'in derdini-davasını anlayıp aynı şekilde kendi aklı ve vicdanıyla sorun çözme (düşünme ve davranma) 2- Allah'a (Kur'an) ve Peygamber'e (sünnet-hadis) atıf yapma/yaslanma/sığınma/kullanma. Birincisi yetişkinlerin, düşünenlerin tavrı; ikincisi çocukların ve avamın tavrıdır.

Dinlerin Kandırma Kapasitesinin Nedeni

Dinlerin, teologların, din adamlarının insanları kolayca kandırabilmelerinin temel nedeni, insanın en korkunç gerçeği olan ölümle hiçliğe karışmasını önlediklerini söylemeleridir: Tanrı ve ahiret. İnsan, yok olmamak için neyini vermez ki?

Dindar Olmanın İki Koşulu

Dindar olmak için dindarlığın tarihini, yani Kur'an'ı (Hz. Nûh'tan başlayan üç bin yıllık kıssalar ve 610-632 arasında olup-biten), sünneti (610-632), fıkhı, tefsiri, tasavvufu (1400 sene)... vs. bilmek gerekmiyor; ilişkilerde dürüst/vicdanlı ve düşünceli/müteyakkız olmak yeterlidir. Bu da herkesin kârıdır.

Arap Olmayanların Namazı

Arap olmayan Müslüman kavimlerin namazı, Arapça ile ifa edilen/kılınan namazın yansılaması/kopyasıdır.

Tanrı: En Yüce Otorite

Tanrı, en yüce, en büyük otoritedir; ancak niteliği/nasıllığı, insan aklı ve vicdanı (idraki, izanı, kavrayışı) tarafından şekillendirilme durumundadır; Tanrı, böyle yapmıştır; zira, dışarıda/gözlerimizin önünde/somut bir Tanrı yoktur.

Dinsizlerin ve Dindarların Yanılgısı

Dinsizlerin önyargısı olarak dinin yanlış ve zararlı olduğu iddiası ve dindarların önyargısı olarak dinlerinin/mezheplerinin/yorumlarının mutlak doğru ve faydalı olduğu düşünceleri yanlıştır. Eleştirel düşünürlerin işi zor; her iki tarafa da yanlışları olduğunu anlatmak zorundalar.

Dinin Göl ve Nehirden Oluşan Tabiatı

Din, göl ve akarsu (nehir, dere, çay) olmak üzere iki bölümden oluşur (sabit/durgun-görünür ve hareketli/dinamik-görünmez). İbadetler, birinci bölümü; iman ve ahlak, ikinci

bölümü oluşturur. Zayıf insanlar/avam, birinci bölümde toplanır; güçlüler, ikinci bölümde akar.

Tanrı'ya Karşı Üç Pozisyon

Tanrı'yı inkâr etmek, küfür; onu unutmak, günah; namaz kılmamak ise ayıp/terbiyesizlik ve saygısızlıktır.

Ölümün Üç Yorumu

Ölümüm metafizik olarak başlıca üç yorumu vardır: 1- Seküler yorum: Kayıp, kaybolma, yok olma, bilinmezliğe-hiçliğe gömülme. 2- Tasavvufun/mistisizmin yorumu: Tanrı'ya kavuşma, damlanın denize karışması, zifaf (şeb-i arus), ittihad, vüsul, vahdet. 3- Kur'an'ın/İslam'ın yorumu: Tekrar dirilmek üzere rüyasız uykuya dalma, Hakkın adaletine ve rahmetine kavuşma, öte dünya/ahirete açılan kapıdan içeri girme, irtihal, göç.

Camiler ve Avm'ler

Camiler-mescitler, mananın/maneviyatın mabetleri; AVM'ler, arzunun-içgüdünün mabetleridir. Her ikisinin müdavimleri de memnun ve huzurludur.

Ruhun Altyapısı Olarak Doğal Düzen

Astronomi, Fizik, Kimya ve Biyolojinin analiz/parçalamayla keşfettikleri düzenler/nedensellik/yasalar, ruhun (ahlak, vicdan, din, insanlık) ortaya çıkması içindir.

Beş Vakit ve Üç Vakit

Yılın büyük bir bölümünde günlük mesainin olmadığı; olay ve olgu sayısının (meşgale) az-seyrek olduğu; dolayısıyla zamanın "uzun" olduğu bir dönemde/toplumda ve anda "beş vakit" namaz, normaldir. Tüm bunların arttığı, yoğunlaştığı ve zamanın hızlandığı bir dönemde namaz "üç vakte" (sabah-öğle-akşam) indirilebilir.

Fanatik ve Kumarbaz

Fanatik/bağnaz-dogmatik dindarla, kumarbazın hâlet-i ruhiyesi birbirine çok yakındır. Mukallit ile alkoliğinki de.

Tanrı Hakkında Bir Soru

Kötülüğe karşı iyiliği (13/22), Kabil'in tuğyanına/şiddetine karşı Habil'in mutlak pasifizmini destekleyen Allah (5/28), nasıl olup da velev ki en ağır suçlar olan "ömür boyu" kendine "küfür", insanlara da "zulüm" işleyen insanları "ebedî" olarak işkenceye (cehennneme) mahkûm edecek?

Şeriat ve İbadetin Toplumsallığı ve Evrenselliği

Her toplum için ayrı bir şeriat (5/48) ve her toplum için ayrı bir ibadet şekli varsa (22/67); o zaman, Arapların şeriatı ve ibadet şekli, hangi gerekçeyle "evrensel" olacak? "Son" olmak, makul bir gerekçe midir? İranlılar, kendi psikolojilerine uygun "matem" ibadetini; Türkler de kendi psikolojilerine uygun sema, semah, muharrem, mevlit, kandil, zikir ve ilahiler geliştirdi.

Hayatın Niçini

"Niçin hayat var?" sorusunun cevabı, ya nihilist "hiç"; ya da "denenme"dir. Bilim, bu soru karşısında tarafsız; felsefe, genellikle birinci cevaptan yana; dinler ise ikinci cevaptan yana.

İki Farklı Din

Tanrı'nın otoritesini ve ebedî kurtuluş olarak "cennet"i istismar olarak "din"le; insanlara adalet, merhamet ve Tanrı'ya saygı anlamında "ibadet" olarak din, ap-ayrı şeylerdir.

İki Normallik

Yokken "insan" olma ve dirinin ölmesinin "normal"liğiyle ölünün dirilmesinin mantıki "normal"liği aynı derecededir.

Din Olarak Dünya ve Ahiretin Tercihi

Kur'an'da "din" olarak ahiretin tercihi Allah'a iman, insana karşı adalet ve merhametken; dünyanın tercihi, Allah'a karşı nankörlük ve insana karşı ise zulümdür. Ahireti tercihin karşılığı "cennet", dünyayı tercihin karşılığı da "cehennem"dir.

Dünyayı Manidar Bulmanın Anlamı

Düşünme merakı ve şükretme azmine sahip olanlara varlık "manidar" yani hayret verici görünür. Kurulu güneş sistemi ve dünyayı manidar bulmama, hayvanlık veya kâfirliktir. Başka şık yok.

Ahlaki/Dinî Düşünmenin Engelleri

Ahlaki/dinî düşünmenin önünde üç çeldirici mevcuttur: 1- Nedensellik, bilim, nesnellik, mantık. 2- Arzu-içgüdü, kibir-gurur. 3- Dogma, taklit, kör-inanç.

Metafizik Önkabülün Ehemmiyeti

Metafizik "ön-kabülümüz", demiryolu makası gibi düşünme raylarımızı/yolumuzu kesin olarak/mantık ve ahlak olarak belirliyor.

Kutsallık ve Din

"Kutsal" kavramı, ilkel insanın korku ve duygu coşkusuyla Tanrı'yı vehim ve zan ile içselleştirerek kavrama macerası, hurafesidir. Kur'an, onun yerine akli ve ahlaki bir saikle varlığın ve kendinin kökenine ilişkin soru sorma ve ahlaki cevap verme, yani olup-biteni "manidar" bulmayla ortalıkta mevcut olmayan Tanrı'yı keşfetme (iman), ona saygı duyma (ibadet) ve hemcinsine karşı ihtimam göstermeyi (adalet-merhamet) önerir.

Dinin İki Bölümü

Dinin, hayatın sabitesine bağlı "zorunlu/değişmez" bölümü (iman-ibadet-ahlak) ile hayatın devingenliğine bağlı "mümkün/değişebilir" bölümlerini (muamelat) anlamak, ulema/teologların kapasitesine bağlıdır. Müslüman ulema, bunu başaramadı.

Goethe'nin Önemi

Dünya, Goethe'nin ardından ayrılmamalı. Çünkü, ana düşünce kanallarını (matamatik, politik, estetik ve etik) kendinde birleştirmiş tek düşünürdür. İbn Sînâ ona yakındı.

Din-Dinamizm ve Hakikat

Yaşam, dinde delik açar; çıkagelme olarak orijinal olaylar, ya objektif/fiziksel (reality), ya da hak-bâtıl (doğru-yanlış) tarzındadır. Ulema uykusuz ve müteyakkız olarak sürekli işbaşında olmalı. Uyku ve gaflet, felaket getirir.

Tanrı ve Akıl/Düşünme

Akıl/felsefe/düşünme, "Tanrı" bulup-bulmamasına göre "mantık/racon/mihenk" oluşturup çalışıyor.

İnsanın Beş Tür İlişkisi Olarak Din

Din, insanın beş tür ilişkisidir: 1- Allah'la ilişki: İman-küfür. 2- İnsan ile ilişkisi: Adalet-zulüm. 3- Kadın-Erkek ilişkisi: Şehvet-merhamet-sevgi. 4- Hayvanlarla ilişkisi: Menfaat ve merhamet. 5- Doğa/tabiatla ilişkisi: Mizan (denge): İktisat-israf.

Mekke'nin Direnişi ve Medine'nin Davetinin Saikleri

Ticari oligarşiyle eklemlenmiş bir dine sahip olmak ve Peygamber'in içlerinden biri olması ("Ev danasından öküz olmaz."), Mekke'yi İslam'ı redde iterken; tarıma dayanan Medine'nin dinî ve kabilevi çoğul yapısı, İslam'ı kabule yöneltti.

İnsanın Vüsatı ve Yüklenen Emanetin Ağırlığı

Yer-gök ve dağların korkup yüklenmekten çekindikleri; –şayet bir dağa yüklenseydi korkusundan paramparça olacağı (59/21)– ahlaki sorumluluk ve özgür irade "emanet"ini Allah insana yüklemiştir; insanı zayıf yarattığı (4/28), fıtratı da zalim ve cahil olduğu için (33/72) "*kendisine emredileni henüz yerine getirememiştir*" (80/23). Eee, "Ne kadar ekmek; o kadar köfte."

Metafiziğin İki Hali

Metafizik, ya kibir kaynaklı "kuruntu (gurur)"dur ya da mütevazi, mesuliyeti müdrik, misafirperverce imandır.

Onur/İzzet/Şeref/Yüceliğin Kaynağı

Onur/izzet/şeref/yücelik ve güç, sadece Allah'a ait olduğu için; insanların doğru-güzel sözleri ve salih/ahlaki amelleri, buna yaraşır-yaklaşır/ulaşır (35/10).

Kar Taneleri

Yere çeşitli geometrik şekillerde düşen kar taneleri, Tanrı'nın ateistlerle alay etmesidir.

Merhamet ve Şiddetin Kaynağı Olarak Din

Kutsal kitaplarda Tanrı'nın şiddete bulaşmış olması, dini müminlerin nezdinde sevgi-barış-merhametin kaynağı olarak görme kadar; şiddet, vahşilik, savaş ve canavarlığın da kaynağı hâline getirebiliyor.

İki Dindarlık Tarzı

Dindarlığın "sevap" hesabına dayanan bir "egoist" tarzı olduğu gibi; fedakârlık, merhamet, şükran temellerine dayanan daha yüce bir tarzı da mevcuttur.

İsrail ve DAİŞ

Tevrat'ın "Çıkış" bölümünde anlatılanlarla "Suriyeli Mülteciler"in dramı arasında bir paralellik olduğu gibi; İsrail'in Terörizmi ile DAİŞ'in terörizmi arasında da bir paralellik mevcuttur. Neticede aynı tarih, aynı bölge ve akraba halklar.

Ontoloji-Bilim ve Din-Felsefe

İnsanların ve var olanların mahiyetlerinin ve ilişkilerinin "ne"liğini araştıran düşünce/bilim "ontoloji"; anlamlarının "ne" olduğunu araştıran düşünme ise din ve felsefedir.

Dinsel Şiddetin Kaynağı

Peygamberlik tarihi boyunca Tanrı'nın halklara meşru olarak şiddet uygulaması (helak) ve son vahyinde müminlerin kendilerini korumaları için meşru olarak savaşa başvurmaların müsaade etmesi (*kıtâl-cihâd*), müminlerin bu durumları istismar ederek haksız olarak şiddete başvurmalarını doğurabiliyor: "Dinsel şiddet."

Güçlü ve Zayıf Anların Dindarlığı

"Yokuş tırmanma" (90/11) olarak faturası ağır olup ömür boyu "salih amel (ahlak) Müslümanlığını" yaşamayan, gününü gün eden Müslümanlar; güçten düşünce, ihtiyarlık çağlarında "ibadet Müslümanlığına" sığınarak Tanrı'yı kandırmaya çalışır.

Dinlerin Yaşı Sorunu

İnsanlığın tarihi, –bilinç düzeyinde– bebeklikten ihtiyarlığa kadar olan tek insanın biyolojik tarihi gibi ise (evrim-tekamül-terâküm-olgunlaşma); İlahî dinlerin öğretilerinin epeyce erken dönemlere ait olduğu unutulmamalı.

Gerekçeli ve Gerekçesiz İman

Düşünce/gerekçe (hikmet) barındırmayan kör (dogmatik/taklit) inanç bulanık, zehirli ve saf su içmeye benzer. Diğeri ise meşrubat-şarap içmek gibidir.

Dinî Hayatın Zorunlu İhtiyacı

Din, bir yanıyla normatif/ahlaki/manevi/yüce bir ilişkiyken; diğer yanıyla psikolojik, patolojik, kriminolojik, antropolojik, sosyolojik bir süreçtir. Binaenaleyh, her iki hâliyle düşünceye-eleştiriye su ve hava gibi ihtiyacı vardır.

Gerçek İman ile Puta Tapınmanın Farkı

Tek Tanrı inancı bile çıkar, umut, korku beklentisiyle mutlak bir güce koşulsuz boyun eğme anlamında "Puta tapıcılığa" dönüşebilirken; insani otoritelerin putlaştırılması, çok daha kolaydır. Oysa gerçek Tanrı, eylem ve sıfatlarının idrak edilmiş olmasından dolayı, kendisi için sadece bir saygı ve şükran (iman-ibadet) bekler.

Hakikatin Mahiyeti

Hakikat, bilgi değil; mana/anlam, idrak, izan ve fikirdir.

İki Farklı Dünya Görüşü

Batı kültürünün ideali, hayatı zevkle dolu dolu yaşamak ve geride hatırlanır bir ün, san, şan, onur, kahramanlık bırakmaktır. Müslümanlığın ideali ise geride iyi bir hatıra bırakmakla birlikte "büyük bir başarı" (44/57) olan "Ebedî Hayat"ı kazanmakdır.

Mezarların Dili

Görkemli anıt mezarlar, ölüm sonrası hayata inanmayanlar veya ondan şüphelenenler; gösterişsiz mezarlar, böyle bir hayata inananlar; ölüleri yakma ise reenkarnasyona/ruh göçüne inananlar tarafından yapılır.

Dinsiz Hayat

İman ve salih amelin olmadığı hayat, küfür süreci olarak: "dünya zevklerinden yararlanma ve hayvanların yaptığı gibi yeme ve içmeden ibarettir" (47/12).

Denenmenin Mahiyeti

Denenme, gerçeklikteki hakikati ahlaki bir süreç/şükreden düşünme olarak keşfetmektir (iman). Bunu yapamayan kördür, nan (nimet) kördür, kâfirdir. Denenmenin diğer yarısı, hemcinsimize karşı adil ve merhametli olmayı başarmaktır (*empaty*-salih amel).

Mucize ve Düzen

Kur'an'a göre Mucize ile mevcut dünya nesneleri/düzenleri/kapalı sistemleri (Örn: bitkiler, hayvanlar, ay, güneş, yıldız-

lar...) ve doğa olayları/nedensellik gece-gündüz, mevsimler, yağmurlar, rüzgâr... arasında "fark" yoktur. Her ikisi de işaret anlamında "ayet" veya "sultan"dır. Mucize, çocuğa; doğa nesnesi-olayı ise yetişkine, akıllıya gösterilir. Birinci korkutmak için (17/59); ikinci hayrete düşürmek (3/191) için.

Gösterişçi Dindarlık

Cami-minare/ezan, peçe-çarşaf, sakal-cübbe... aynı basit-gösterişçi dindarlığın tezahürüdür: "Desinler". Tersi, yeryüzü mescit; her eylem ve ilişki dinîdir.

Denenmenin/Dinin Özü

Dış dünyada/evrende mevcut olmayan, ancak bu dünyanın/evrenin ahlaki (Adil-Rahmân) bir irade/güç tarafından "var" edildiğine/yaratıldığına ve böyle bir güç/iradenin "var" olduğuna (gayb) iman, ona saygı-şükran (ibadet) ile birlikte; insan cinsine karşı adalet ve merhametli olmak (ahlak), "denenme"nin özüdür. Sahih söz ve salih amelden başka Allah'a ulaşacak hiçbir şey yoktur (55/10).

Hayatın Doldurulması ve Boşaltılması

Yaşamımız sürerken onu hangi tür eylemlerden boşalttığımız (çekinme/takva) veya hangi tür eylemler/amellerle doldurduğumuz, hayat/dünya görüşümüze, teorimize, dinimize bağlıdır.

Düello ve Köstebeklik Olarak Dinî Söylem

Kur'an, dinî söylem alanını "düello/meydan okuma" alanı olarak kurarken (diyalog, soru-cevap); dogmatik, bağnaz, fanatik, mutaassıp, taklitçi cahiller köstebekler gibi sürekli

ruhun dehlizlerinde, yeraltındaki kanallarda gezerek dışarıya toprak (dogma-slogan) atarlar.

Sevabın Mantığı

Mânasını anlamadan "hatim" veya uzun sureler okuyarak fazla "sevap" kazanmak isteyen müminin durumu, durduk yerde başına iş açarak, meşakkete girerek veya zahmet olsun diye sırtıyla taş taşıyarak "sevap" kazanmak isteyen insanın durumu gibidir.

İki Farklı Dindarlık

Onur ve cesaretten doğan dindarlığın kalibresiyle, köle ruhu ve korkaklıktan doğan dindarlığınki aynı değildir. Bu fark, sağlık ile hastalık arasındaki fark gibidir. Hastalıklı mı, sağlıklı mı olduğuna dikkat et.

The Camaat ve Amerikan Dindarlığı

The Cemaat, ahireti/cenneti (sevap) kazanma uğrunda hedefledikleri dünyevi "başarıyı" gerçekleştirmek için kul hakkını gasbetmeyi (soru çalmayı) göze almış "dindarlıktır. Tıpkı öykündükleri ve içli-dışlı oldukları Amerikan "pragmatizmi" gibi: Hem Tanrı'nın gözdeleriyiz, ahirette kesin cennetteyiz, hem de dünyada istediğimiz boku yeriz.

Bilim ve Metafizik

Gerçekliğin ne idüğünü araştıran (Şeyler nedir? Olaylar nasıl oluyor?) fiziğin, astro-fiziğin, bilimlerin, metafizik (gayb) ile yani "İnsanın ve dünyanın-evrenin *anlamı* nedir?" sorusuyla bir ilgisi yoktur. Bu sorunun cevabı, insanın ahlaki tercihi/

duruşu/tutumu ile ilgilidir: "*İşlemiş oldukları ahlaksızlık fiillerinin sonucu olarak, kalpleri (düşünme tarzları) paslanmıştır*" (83/14). Metafiziğin özü, Tanrı/Tevhid ve ahirete (gayb) inanabilmektir. İman, tohum gibidir; meyvesi adalet ve merhamet olarak sosyal ahlaktır. İtikat-inanç, meyvesiz ağaçtır.

Halkların Tanrı Arayışı

Yunanlılar ve Latinler, Tanrı arayışında hep kendileri gibi birini yarattılar. Hintliler, Tanrı hakkında hep rüya gördüler ve şiir-şarkı söylediler. Çinliler doğayı Tanrılaştırdılar. Sâmîler (Yahudiler-Araplar), nihayetinde gerçek, görünmez, münezzeh bir tek Tanrı'yı keşfettiler.

Hristiyanlık ve İslam

Hristiyanlık, sevgi ve merhamet dini; İslam, adalet ve menfaat dinidir. "Barış" kavramı, dinleri nitelemede kapalı ve kandırıcı bir kavramdır.

Mit, Tasavvuf ve İlahiyat

Tasavvuf, mitik düşünmenin din ve ilahiyat içinde kendini onlardan göstererek yuvalanmasıdır. Ontolojinin, epistemolojinin ve ahlakın sınırlarıyla oynama olarak mitoloji. "Teoloji, miti tahtından indirir." (I. Goldziher)

İki Farklı Dindarlık Tarzı

Aklın ve düşüncenin, duygu ve dogmanın kontrolünde olduğu dindarlıkla, duygu ve inancın akıl ve düşüncenin kontrolünde olduğu dindarlık iki ayrı şeydir.

Teknolojinin Teolojisi

Modern sekülarizm, insanın robot Rabb olan teknoloji tarafından kullaştırılmasıdır.

Tanrı'yı Mutlak Güç Olarak Kurmanın Tehlikesi

Tanrılık, eğer sadece mutlak güçten oluşuyorsa, hemcinsine yakıştıramayacağın şenaetleri/alçaklıkları, kolayca O'na yakıştırabilirsin.

Dinin İki Psikolojik Yorumu

Düşünme, özgüven, özgürlük, cesaret, sorumluluk, sorgulama ve itaat, teslimiyet, taklit, iman, boyun eğme... her ikisi de Kur'an'da vurgulanır. Her iki psikolojiye uygun insanlar, o vurguları merkeze alarak kendilerine göre bir dinî algı oluştururlar. İslam'da bunlar: 1- Rey Ehli. 2- Hadis Ehlidir.

Dinin İlk Sorusu

Dinin ilk sorusu "Ne yapmalıyız?" değil, "Nasıl düşünmeliyiz?" olmalıdır. Bundan dolayı Kur'an sık sık: "Nasıl düşünüyorsunuz?" sorusunu sordu (6/95;10/34; 35/3...).

Dinde İki Otorite Oluşturma Çabası

Tanrı, dinde insanın daimi dinamik vicdanını yetkilendirmeye çalışırken; müminler, Tanrı'nın ve Peygamber'in anlık (610-632) vicdanlarını "din" diye mutlaklaştırırlar. "Vahiy/Kur'an, Allah'ın insan aklını desteklemesidir." (Kadı Abdülcebbâr)

Son Dört Yüz Yıldır İnsanlığın Kapıldığı Sel

Heva ve şeytan (içgüdü-hayvanlık) son dört yüz yılda Batı'da öyle bir "ma-cera" (teknoloji-kapitalizm) yarattı ki insanlık sürüklendiği selin hızından başını kaldırıp/durup "Nereye gidiyorsunuz?" (81/26) diye soramıyor.

Bazı "Niçin"ler

Niçin güneş "sistemi" var? Dünya niçin bu kadar "düzen"li? Ve niçin hepsi insana "ayar"lı?

Mümin ve Sufi

Tanrı, dini görünmez/saydam bir dava olarak vazetmişken; sufiler, onu karnaval kıyafetleriyle görünür, örgütlü bir mesleğe dönüştürdü.

Dinin Yapabilecekleri

Cübbeli Ahmet ve müritleri, dinin insanı nasıl aptallaştırabileceği; Adnan Oktar ve müritleri, dinin inanı nasıl maskaralaştırabileceği; Fethullah Gülen ve müritleri, dinin insanı nasıl hainleştirebileceğinin örnekleridir. "*Ey akıl sahipleri, ibret alın*" (59/2).

Vahyin Başlıca Şekilleri

Tanrı, Hz. Musa'ya doğrudan vahiy; Hz. Muhammed'e Cebrail vasıtasıyla; Hz. İsa'ya da ilhamla (Rûhulkudüs) konuştu: "*Allah bir insanla ancak direkt vahiy yoluyla veya perde arkasından (ilhamla) veya bir elçi gönderip konuşur*" (42/51).

Varlık Nedir?

Varlık, gaybdan şehadete doğru Hakkın (Allah) emri (ol) ile (yaratma) formel/şeklî tezahürdür (eşya).

Yoksulluk-Cahillik ve Dindarlık

Yoksul ve cahillerin en kolay ve kârlı yaşam tercihi, dindarlıktır (ahiret-cennet).

Düşünmenin İmkânsızlığı

Emtia bolluğu ve arzuların şelale oluşu yüzünden, insanlık bugün dinî-ahlaki anlamda düşünmeyi isteyemez. Zekânın hegemonyasındaki analitik/bilimsel, hesapçı/sayan düşünme (bilim) mümkündür.

Allah Tasavvurunun Önemi

Allah, ortada/dışarıda olmadığı için; makul, mantıklı, ahlaklı (Rahmân, Adil...) bir imge/tasavvur oluşturulmaz ve bu bağlamda O'nunla ilişkiye girilemezse insanın bütün kapasitelerini felç edip onu olmadık şeylere sevk edebilen bir güç hâline gelebilir.

Avamın Dini

Avamın/halkın/kitlenin dini yoktur; onun dini mezhebidir. İslam, "insanlık" veya "insan" gibi külli/tümeldir. Pratikte/gerçeklikte Arap, Alman, Arnavut... ve Ahmet, Attila, Antonyo ... olduğu gibi. Örneğin: Arapların İslam'ı akîde-şeriat; Türklerinki tasavvuf-ibadet; İran'ınki teolojidir.

Akla Zarar İnançlar

Kader ve Mucize ile birlikte cin, melek ve şeytan gibi "ortada olmayan" varlıklara inanç, Müslümanlarda akla ve nedenselliğe olan güveni zayıflatmıştır. Bu, bir tespittir; değerlendirme değil.

Hakikatin Tabiatı

Hakikat (din, iman, ahlak) daima yorumsaldır. Gösterilen, imlenen, tasvir edilen, ispat edilen vakıa/realty/gerçektir (bilim). Felsefe, din ve psikoloji, aynı yere kazılmış dipsiz kuyulardır; her biri, kendi suyunun temiz ve tatlı olduğunu iddia eder.

Dinlerin ve Mezheplerin Ortak Trajedisi

Bütün dinlerin ve mezheplerin "en doğrusu" kendileri olduğu iddiası, hepsinin ortak "en büyük hata"sıdır.

Dinsel Bağımlılık

Din, cahillerde sigara, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı gibi yaşanır.

Beden ile Savaş ve Barış Dinleri

Hinduizm, Yeni Platonculuk, Hristiyanlık, mistisizm, tasavvuf, Kantcılık doğal efendi olan "beden" ile savaş stratejileri olarak re-aktif, hınç-öç ve köle psikolojileri/ahlaklarıdır. İslam ise ruh-şuur-akıl ve vicdanın bedenle barışı-uzlaşması (adalet) projesidir.

Dinî Düşünmenin Tabiatı

Din-ahlak alanında "mücerret" düşünme, balığın sudan çıkıp yaşamaya çalışması, evrimleşmesi gibi bir şey. Teoloji, felsefeye öykünme olarak eksiktir. Mantık, kendini sezgi ve duygu ile birleştirmesi gerekir (Kur'an).

İdraksiz İbadet

İzan, idrak ve kavramaksızın yapılan zikir ve ibadetler (tavak-kuf), kör, sağır ve dilsizin yaptıklarına/yaşamına benzer.

Sözün ve Sükûtun Epistemesi

"Söz gümüşse sükût altındır": Dinin "mavera/maneviyat/metafizik" hakkındaki epistemesi budur. Felsefe ve teoloji, biraz gevezeliktir.

Dinde Ölçü Olmayanlar

Zenginlik, başarı, refah, güç, gelişmişlik, dinde (denenmede) kriter/ölçü değildir (9/55, 85). Ölçü; iman, adalet ve merhamettir.

Tekniğin Konumu

Teknik, örümcek ağı gibi "bâtıl" bir tuzaktır. Ahiret yurdu/evi karşısında "evlerin en zayıfıdır". (29/41)

Din ve Onun Resmi

Dinin iman ve ahlak boyutları yok olunca, itikat (mezhep) ve ibadetler, –resim olarak– bunların yerine ikame olur.

Dinde Akıllı Olmak

Akıllı olmak, dinî-ahlaki bağlamda daima duygusal değerlilik yaşantılarıyla (minnet, saygı, adalet, merhamet, sevgi...) teyakkuz hâlinde dinamik bir pozisyon almak, perspektif edinmek, tutum ve tavır almaktır. Mantıki bir şey değildir. Filozoflar, kendi ahlaki (istiğna, narsisizm, inat) perspektiflerini "mantık" diye yutturmaya çalışan kişilerdir. Filozof, duygusunun üstünü örtüp onu bize "akıl" diye yutturan adamdır.

Çağımızda Dinsellik

Sekülarizm, gözlerde katarak olarak; teknoloji ise dışarıda tabiatı (ayetleri) örterek imanın ocağını söndürdü. Kilise gibi, dinî cemaatler, tarikatler, mezhepler, terör örgütleri, kendi sönmüş küllerini "din" diye pazarlıyorlar.

Dünya Hayatının Misali

Dünya hayatı, –Gazzâlî'nin benzetmesiyle– genç ve güzel bir fahişeye benzer. Sekülerler, bu fahişeyi dost tutarlar; mistikler, fahişeden kaçarlar; şeriatçılar, bu fahişeyle nikâh hayatı yaşamaya çalışırlar (inam-ıslah). Dünya hayatı; uçak, gemi veya otobüste yolculuğa benzer; ölüme gittiğini anlamak için, ara sıra dışarıya bakmak gerekir.

Dinin Dezavantajı

Hristiyanlık yüzünden dinin, Batı tarafından dört yüz senedir kınanması, aşağılanması, hor görülmesi, geniş kitlelerde ondaki cevheri görme cesaretini kırmaktadır.

Tanrı'ya İman İçin Gerekçe

Gece ve gündüz sistemi, tek başına, ibret almak ve şükretmek (iman) isteyen insan için nimet, hibe, rahmet, iyilik... olarak yeter (25/62) olduğu hâlde; Tanrı, insana –kendi başta olmak üzere– "istediği her şeyi" vermiş olmasına rağmen; "insan, zalim ve kâfirdir" (14/34).

Varlığa Karşı İki Tutum

Batı kültürü, –Ortaçağ/Hristiyanlık parantezi hariç– varlığa karşı hesaplı rasyonellik ve ona karşı ısrarlı bir saldırganlık olduğu hâlde (Heidegger); İslam'a göre varlık, insanın geçici görevi (denenme) için ona "emanet" olarak zimmetlenmesidir.

İki Türlü Din/Dindarlık

Din/dindarlık, bireysel iman, ibadet, ahlak ile birlikte siyaset ve hukuku, akıl aracılığıyla ahlak ve adalet ilkelerine göre tanzim etmek; dincilik (Kilise), teokrasi, şeriatçılık ve gericilik ise kurucu konuşmaları (Kur'an ve hadis) dondurup (dogma), hayatı bunların altına zorlamaktır.

Dinî Otoritenin Saygınlık Kaynağı

Allah'ın ve Hz. Muhammed'in otoritesini/saygınlığını (iman-güven) doğuran, söylediklerinin insanın iki dünya saadetini temin ederek insanı yok olmak (hiçlik) kaygısından kurtarmaları ve dünyada ona bahşedilen sayısız nimetlerdir.

Dünyevileşmenin Nedeni

Dinin-imanın kaynağı, "ilahî lütuf ekonomisi" olarak tarım (16/10-14) ve hayvancılıktır (16/5-8, 65-68). İnsanlık tica-

ret ve teknoloji (sanayi/endüstri) çağına geçince dinin-imanın kaynağı kurudu (sekülarizm-dünyevileşme-Tanrı'nın ve ahiretin unutulması).

Mevlana'nın Aşkı

Mevlana, aşk canavarını/vampirini/hayaletini/ucubesini yüceltmekle, dine ve Tanrı'nın davasına (salih amel, takva, cihat, imar, ıslah...) ve insan bedenine-sağlığına en büyük darbeyi vurmuş birisidir. *Mesnevî*, duygusal aklın büyüklüğünü ve aşkın büyücülüğünü ispat eden eserdir.

Kaderin Problem Oluşunun Kaynağı

Kaderi problem hâline getiren husus, Kur'an'ın bir keresinde "iyiliği" Allah'a, "kötülüğü" insana nispet eden (4/78); hemen akabinde de her ikisini de Allah'a nispet eden (4/79) müteredditt tavrıdır. İsteyen, istediği ifadeyi "yorumluyor". İyiliğin veya kötülüğün insandan veya dünyadan değil; dışarıdan "geldiği" inancı, özgüveni, aklı ve mantığı, her şeyi müşevveş hâle getiriyor.

Dinin Dezavantajı

Din, "tefrika"yı yasaklayarak, müminlerin yaşamın "dinamik/fark doğuran" doğasını anlamayı zorlaştırır.

Yoğun Dinsel Kristalleşmelerin Anlamı

Normal hayatın (örfün) dışındaki –cuma namazı ve hac için toplanmalar hariç–, bağıran/gösterilen dinsellikler (ayin, zikir, tarikat, kilise, din adamı/imam, çarşaf, cübbe, sarık, peçe, sakal...), psiko-patolojilerdir.

Üç Tür Epistemoloji ve Düşünme

Üç tür düşünme/epistemoloji mevcuttur: 1- Hakikat (din-ahlak) ile aralarında set-perde olan, kalpleri paslanmış/katılaşmış/taşlaşmış/hastalanmış ve perdelenmiş (*ekinne*) olan, kulaklarında tıkaç (*vekr*), gözlerinde katarak (*gışave*), boyunlarında bukağı (*eğlâl*) olanların durumu (felsefe, heva/istiğna, küfür, dalalet, bâtıl). 2- Furkan, basiret, lübb ve nura sahip olanlar (din, vahiy, hikmet, şifa, şükür, hidayet, hakk). 3- Gerçekliği mantıkla araştıran bilim insanları.

İki Tür Dindarlık

İki türlü dindarlık mevcuttur: 1- Bağnaz, yobaz, fanatik, hoyrat, cahil. Tanrısal gücü arkasına alma. 2- Düşünceli, adil, merhametli.

Ruhun Mahiyeti

Peygamberlere vayih getiren meleğin (Cebrail) sıfatının "Ruh/Rühulkudüs" (5/110; 17/85) olasıyla, insan yaratılırken ona üflenenin (15/29) sıfatının "ruh" olması tesadüf olmasa gerek.

Tabiatta Mucizeden Başka Ne Var?

Bitkilerin ve hayvanların hava, taş toprak ve sudan tasarlanarak teknolojik olarak oluşmalarının "mucize"liği bir yana; bunların, insan ihtiyaçlarıyla mükemmel tekabuliyeti (lütuf/ihsan) ayrı ve ahlaki bir mucizedir. Fizik dünyada ise bu mucizelerin zuhuruna imkân sağlayan "güneş sistemi" ayrı bir tasarım ve mucizedir. Ahlaki bağlamda "kör"lüğünü kabul etmeyen müstağniye bunları anlatmak imkânsız.

Dindarın Dinsel Epistemolojisi

Kendi vicdanı veya olguların gözlemlenmesinden ziyade; Tanrı'dan korkma, O'nu razı etme; cennet umudu ve cehennem korkusu, müminin hakikat/kesinlik/dogmatiklik iddiasındaki en önemli motivasyon kaynağıdır. Dindarların en büyük dezavantajı, bunun farkında olmayışlarıdır.

Yeniden Dirilmenin Kanıtları

Yeni bebek ve yeni bahar, yeniden dirilmenin en güçlü kanıtıdır (22/5).

Düşünmeyi Doğru Bölmek

Düşünmeyi "dinî" ve "felsefi" olarak bölmek yerine, insaflı (22/46) ve inatlı (22/8) diye bölmek daha doğrudur.

Dinin Değişim Süreci

Din, tarihî süreç içinde Tanrı tarafından şeriat, minhaç ve mensek olarak değiştirilirken (5/48; 22/67); 1- Tevhidde tasvir değişiyor; 2- İbadette teşkil değişiyor; ahlakta tavır değişiyordu. Evrensellik, Tanrı'nın insanlığa hitabından değil; sosyolojik ve politik irtibat, iletişim ve ilişkiden doğar (22/78).

İslam'ın Kaynağı Problemi

İslam'ın "ne" olduğunu, temel kaynaklar olan Kitap/Kur'an ve sünnet/hadise bakarak öğrenirken; bu iki kaynağın "ne" olduklarını da dönüp tarihe, topluma (sosyoloji-antropoloji) ve akla (teoloji) sormak gerekir. Bu diyalektik ilişki iptal edilirse üretilen salt akli yorum, dogmatik olmak zorundadır (Sünnilik).

Denenmenin Zeminini Yok Eden Tasavvuf

Tasavvuf, ahlakın/denenmenin içinde-üzerinde gerçekleşeceği zemini, dünyayı, bedeni/nefsi ret ve iğdiş ederek/öldürerek (uzlet, züht, teferrüt, inziva, çile, fena...) oyunun, denenmenin, minderin dışına kaçma stratejisidir.

Hakikatin Gerçekliğin İç Yüzü/Astarı Olması

Güneş sistemi ve dünya/eko-sistemi "gerçekliğinin" arkasında zannedildiği gibi (heva) bir "hakikat" olmasaydı, bu iki sistem de "kaos"a dönerdi.. (23/71)

Tevhid Dinin Parçalanması

İbrahimî monoteist (tevhid) din davasının tekliği (Evrensel İslam), tarihî süreç içinde Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam diye üç mezhebe bölünüp (22/52-53), her mezhep de kendi içinde sırasıyla üç mezhebe bölünmüştür: Yahudilik (Ferisiler, Esseniler, Sadukiler), Hristiyanlık (Katoliklik, Ortadoksluk, Protestanlık), İslam (Sünnilik, Şiilik, Hâricîlik). "Yetmiş Üç Fırka" hadisi, bu durumun antropolojik doğasına işaret ediyor olsa gerek.

Ahiretlik Amel

Ahireti kazanmanın yolu/bedeli/faturası, "ahiretlik" ayrı bir amel ajandasının (nafile ibadet, zikir, dünyayı terk...) olduğu vehmi değil, yaşarken "kalb-i selim" olmaktır (26/89).

Sufilerin ve Sekülerlerin Ortak Paydası

Sufiler ve sekülerlerin ortak paydaları, –ajandaları farklı olmakla birlikte– "İbnülvakt" olmalarıdır.

Bilimin Güçsüzlüğü ve Dinin Gücü

Dinin gücü, epistemolojik kapasitesine değil, egzistansiyel derinliğine bağlıdır. Bilim, bilgi iddiasındaki "gerçekliğe" ait alanlar, zamanla değiştiği, devrildiği hâlde; bilgi açısından daha gevşek olan "din"in ve "ortodoksi"lerin devam etmesi, bunun kanıtıdır.

Dogmatik Müminlerin Skandal Hatası

Mezhep müntesiplerinin "skandal" düzeyindeki hataları; kendilerini, ait oldukları dinin "aslı/özü/hakikati" sanarak aynı dinin diğer mezheplerini "sapık" ilan etmeleridir.

Sekülarizmin Başarısının İki Nedeni

Sekülarizmin başarısının sebeplerinden birisi, insanların istiğna, istikbâr ve tuğyanı (heva) ise diğeri de dindarların bağnazlığı, yobazlığı, fanatizmi, ahlaksızlığı, şiddeti ve gericiliğidir.

Allah'ın Otoritesinin İki Kaynağı

Tanrı'nın otoritesi, korku kaynaklı olarak görünmemesinden ve gücünden kaynaklanabileceği gibi, kendisiyle başlatılan canlı ilişkide insana yaptığı "jest"lerin doğurduğu saygıdan da kaynaklanabilir.

Allah'ın Azametinin Kanıtı

Allah'ın adab-ı muaşerete dâhil en küçük bir ahlaksızlığı açığa vurmaktan (33/53) ve hakikati anlatmak için bir sivri sineği bile örnek getirmekten "utanmaması" (2/26), O'nun azametinin kanıtıdır. Cahiller, bu örnekleri, vahyin Allah'tan olmadığının kanıtı olarak kullanmaya kalkışırlar.

"Kim Dedi" veya "Ne Dedi"

Allah (Kur'an) ve Peygamber (hadis/sünnet), insanları kişileştirilmiş otoriteden, "kim (*sadetena* ve *küberaena*, 33/67) dedi"den "ne" dediye (anlama, gerekçeye, sağduyuya, vicdana...) döndürmeye çalışırken; Müslümanlar, Allah ve Peygamber'inin söylediklerini dondurarak/mutlaklaştırarak (her konuda ayet ve hadis arayarak) benzer konuma geri düştüler (*kalellâhu tealâ... kale'n-nebiyyu...*).

Kandillerin ve Ritüellerin Tehlikesi

Kandiller ve ritüeller, "dinî sorumluluk"u doldurarak/tüketerek "ahlaki" olanın ıskalanmasına zemin hazırlayabilir.

Din Adamının Durumu

İaşesi/geçimi/geliri "din"den olan kişi (din adamı/imam/müftü/papaz/rahip...) zamanla profesyonelleşir/tüccarlaşır.

Dinlerin Trajedisi

Dinin trajedisi, insanın idraki ötesindeki şeyler (*gayb*) alanında (Allah-ahiret) hakikatin Hindu'ya, Budist'e, Hristiyan'a, Yahudi'ye ve Müslüman'a aynı derecede "açık/kesin ve sağduyu" olarak gelmesidir. Mezhepler de öyle.

Dogmatik Mümin ve Tartışma

Dogmatik mümin ile konuşulmaz; tartışılmaz; o sapık, zındık, kâfir... gibi nitelemelerle "kavga" eder.

Tanrı ve Dinle İlgilenmenin İki Saiki

İnsanlar, sorumluluk ve ahlaki saiklerden çok, çıkar-korku-saiklerinden dolayı Tanrı ve dinle ilgilenirler. Bundan dolayı da acımasız, gaddar ve fanatik-bağnaz olurlar.

Kur'an, Kâbe ve Hz. Muhammed'in Türkler Nezdindeki Yeri

Kur'an, Kâbe ve Hz. Muhammed Türklerde birer tapım/perestiş/ibadet/ritüel nesnesidir; yoksa anlam, idrak ve izan nesnesi değil.

Din-Şeriat İlişkisi

Din ile şeriat arasındaki ilşiki ruh-beden, iskelet-et/kas, kalp/kan dolaşımı-beden, çıplak beden-elbise ilişkisi gibidir. Birbiriyle aynı değil; fakat ayrılabilir de değil.

Kutsalın Sınırları

Kutsalın sınırlarını doğru çizmek ve içeriğini doğru doldurmak, insanın ilkelliği ve gelişmişliğiyle ilgili bir sorundur.

Din Piyasası

Din piyasasının bir resmî/tekel (Diyanet) sponsoru, bir de özel sektör tacirleri (Cübbeli, Şenocak, Yıldız, Hatipoğlu, İslamoğlu...) mevcut.

Selefiliğin İşaret Ettiği Hakikat

Selefilik, fundamentalizm, literal yorumun arkasında yatan hakikat, dinî aktın salt mücerret mantığa-düşünceye indir-

genemeyeceği ve bünyesinde ciddi bir duygusal değerlilik yaşantıları barındırdığıdır.

Yerellik ve Evrensellik Arasında Din

Din, insanın yeryüzünde anlam (Allah-ahiret) ve ahlak davası olarak farklı yerel (İbrani-Arap) kültürlerde kendini tezahür ettirmesi (şeriat), onlarda donup kalmasını gerektirmez; onlardan sıyrılıp evrenselleşmesini, diğer kültürlere nüfuz etmesini başarmak zorundadır. Hristiyanlık, İbrani kültürden çıkış (tahrif olarak evrenselleşme) serüveni; Rey Ehli, Arap kültüründen çıkış denemesiydi; başarılı olamadı.

Sevap Çeşidinden Ruhu Tanıma

Anlamadan Kur'an okuyarak ve dinleyerek, saçını kazıtıp bir etek sakal bırakarak "sevap" kazanma niyetinde olan müminin ruhu çok yavan olmalı.

Hakikat ve Gerçeklik Alanları

Mebde (Allah), mead (ahiret) ve medeniyet (ahlak), gerçeklik gibi açık, kesin, somut ve net (bilim) olmadığı için; toleransa, tartışmaya ve uzlaşıya mecbur alanlardır.

Doğanın ve Dinin Aslı Olarak Kural

"*Her şeye bir ölçü koyduk*" (65/3) sözü, doğa yasalarını (nedensellik/bilim) ifade ettiği gibi; Allah ile insan arasındaki ahlaki ilişkiyi (kader/sünnetullah) ve insanların kendi aralarında uymaları gereken (hukuk/siyaset) kuralları da ifade eder.

Din Âlimi ve Din Adamı

Din âlimliği, "kuyumculuk" mesleği gibi estetik boyutu olan bir sanat/zenaattır. Din adamları, onu demircilik ve marangozluk olarak icra ederler.

İki Türlü Din

Kör-inanç (dogma/taklit) ve alışkanlığa dayanan ritüel diniyle şuurlu/düşünümlü (şükran) iman ve ahlaka dayanan din, dinsizlik ile din gibidir.

Dinî ve Dindışı Ayrımı

Hayat, "dinî" ve dindışı" olmak üzere ikiye ayrılabilir. Yapıldığında "övülmeyi" veya "yerilmeyi" gerektirmeyen davranışlar dindışı; aksi ise dinîdir.

Hakikat-İman ve İlahî Yardım

İmanın oluşmasında ilahî nur, ruh, furkan, basiret, hidayet şarabı içilmezse başarısız olunur. Ancak bu şarap "hak edenlere" içiriliyor. Hak etmek de hem düşünme hem de irade etmekle elde ediliyor. İman, salt mantıksal-matamatiksel bir çıkarım olayı değil.

Dinin ve Politikanın Alanı

Olumsallık, fark, imkân, irade, özgürlük, yaratma, ahlaki duygulanımların ve hayvani içgüdülerin/tutkuların olduğu yerdedir. Bundan ötesi zorunluluk/nedensellik/fizik ve matamatik-mantıktır. Burası hayvanlık, ilkellik ve caniliğin alanı olduğu gibi, dinin-ahlakın-merhametin ve adaletin de alanıdır.

Tanrı Hakkında Konuşmak

Kör-inanç/iman, körün fili tanımlaması gibidir. İnanılan Tanrı'nın kimliği, kişiliği, karakteri, onun var veya yok olması kadar önemlidir. Cahiller, onu kendi arzularına göre oluştururken; düşünürler, akıllarının erdiği gibi soyut tasavvur oluştururlar. En doğru bilgi, Tanrı'nın kendi hakkında verdiği bilgidir (Kur'an/*Esmâulhüsnâ*).

Teknolojik İcattan Oluşan Ayet

İnsanlar tarafından ticaret (2/164) ve yolculuk (23/22; 43/12) amacıyla icat edilen gemiler, eğer Allah'ın "ayet"i ise insana ve doğaya zarar vermeyen, doğal ayetleri örtmeyen her türlü "teknolojik icat" da Allah'ın ayeti olabilir. Modern teknolojinin, –epeyce bir bölümünün– böyle bir şey olmadığı ortadadır.

Hakikat Tekelcisi Üç Rakip

Sanat, felsefe ve din, hakikatin kendi tekelinde olduğunu iddia eden üç ezelî rakiptir. Bunlardan her biri, bütün tarih boyunca kendini merkeze alarak diğerlerini aşağılamış ve eleştirmiştir ve bu durum hâlâ devam etmektedir.

Din ve Felsefenin Farkı

Felsefe, hakikat idealiyle özgürlüğün daima birleştirilmesi çabasıdır. Din ise hakikat uğruna özgürlüğün feda edilmesidir.

Din Alanının Adamları

Din alanında müftü-vaaz-imam (din adamı), din âlimi (teolog-ulema) ve dinde âlim (prof, bilim adamı) ayrı konumlardadır. Bugünkü "ilahiyatçı", her üç rolü birden üstleniyor.

İki Büyük Karar Olarak Denenme

Denenme, iki büyük karardır: 1- Yargı verme sorumluluğu (iman/şükran). 2- İcra/ıslah/yapma/eylem sorumluluğu (adalet ve merhamet olarak siyaset).

Dinde Otorite

Kur'an nazil olurken dinî otorite mercileri Allah ve Hz. Muhammed birliktedir. Vahiy kesilip Hz. Muhammed de öldükten sonra, onlardan arta kalan sözlü buyruk ve tavsiyelerin (Kur'an ve hadis) üzerinde ulema tarafından oluşturulan "icmâ", nihai otorite/bağlayıcı/din olmaya uygundur.

İsevilik-Hristiyanlık ve Modernite

Hristiyanlık, Batı'nın İseviliği/Yahudiliği, Yunan felsefesi ve Latin paganizmiyle (Katoliklik:Roma-Ortodoksluk:Bizans) "tahrif" etmesiyken; modern sekülerlik (teknoloji-kapitalizm), ondan da çıkan/dışarı fırlayan bir "şeytanlık" veya "gâvurluk"tur.

Gerçek-Hakikat İlişkisi

Gerçeklik (ontoloji), hakikatin (Tanrı ve fiilleri) yüzü (ayet); hakikat, gerçekliğin astarı/bâtınıdır (*gayb*).

Dinin Handikapı

Dinin en büyük handikapı, anlamanın, bilginin ve düşünmenin konusu olması gereken birçok şeyi, "inancın/imanın" konusu yapmasıdır.

Dindarlık ve Gâvurluğun Kriteri

Rahmaniyetin (adalet/insaf) ve merhametin tecelli etmediği her türlü "dinî" iddia, söylem ve tavır özünde dinsizliktir.

Avrupa'nın Bazı Atinalıları ve Kudüslüleri

Alman şairlerinden Hölderlin Atinalı; Goethe, Kudüslüdür. Alman filozoflar Kant, Hegel, Nietzsche, Heidegger Atinalı; Fransız filozof Paskal ve Holladalı teolog Kierkegaard, Kudüslüdür.

İki Türlü Dindarlık

Din, pratikte ya Allah üzerinden ibadetler (namaz, oruç, hac) aracılığıyla kendine sevap (ahiret) çıkarcılığı ya da adalet ve merhamet olarak insanlara yönelmiş ahlaktır (fedakârlık). Birinciler bağnaz/yobaz/fanatik olur; ikinciler yüce gönüllü ve hoşgörülü olur.

Dinde Dogmatizm ve Akılcılığın Misali

Dinde kör-inanç/dogmatizm, ormanda kaybolmaktır. Dinde akılcılık ise orman (dinler-mezhepler) içinde "doğru yol" iddiasıdır; ormanın dışından (bilgi-bilim) görülmez ve bilinmez.

Hakikat İçin Şiir mi, Felsefe mi?

Şiir, gayba/aşkına (Allah, ahiret, ahlak) açık (sezgi/ilham/basiret/vicdan) olduğu hâlde; nesir/felsefe, dünyanın, mantığın, matematiğin, fiziğin, egonun/tekebbürün, tüketmenin, tekabuliyetin, temsilin peşindedir.

Dinin Tehlikesi

Dinin/Tanrı'nın/insanın ebedî var kalma ve mutlu olma umudunun (cennet) insanda hemcinsine karşı yaratabileceği kabalığın, hoyratlığın ve zulmün hiçbir sınırı yoktur. Tersi de doğrudur.

Din, Siyaset ve İktisat

Siyaset güvenlik, iktisat da refahla ilgili süreçler ise din, adalet ve merhamet olarak bu süreçlerde bulunmak zorundadır. Aksi hâlde, zulüm, işkence, hapis, ölüm, sürgün, sömürü, yoksulluk, gasp, hırsızlık... demektir.

Kasvetli Dindarlık

Allah, ahiret, Kur'an, şeriat, ibadet, şehadet... kavramları (din), insanların bir bölümünü hayattan, hazdan, hoşlanmaktan, paylaşmaktan, estetikten, edebiyattan, mimariden, şakalaşmaktan koparark onu kendine yabancılaştırıyor.

Bilginin ve Bahanenin İtikada Dönüşmesi

Uzmanın "bilgisi", avamın inancı; 'zorbaların bahanesi, kölelerin itikadıdır'.

Dinlerin Stratejik Hatası

Dinler, daha çok düşünmeye, görmeye, duymaya-dinlemeye dayanan 'anlama' fenerine sarılmak yerine; kör 'inanç' ve taklit denen karanlığa talip oluyorlar. Bu da onları çürütüyor.

Yaratmanın Sebebi

Bilinmek ve takdir edilmek/övülmek, Allah'ın âlemi ve insanı yaratmasının sebebidir.

İŞİD ve Cumhurbaşkanı'nın İddiası

İŞİD, intihar saldırılarına gönderdiği elemanların "cennet"e gittiğini iddia ederken; Cumhurbaşkanımız (R.T. Erdoğan), onların yerinin "cehennem" olduğunu iddia ediyor. Sorun, siyasete, bu çıkışı olmayan, kısır döngülü, din dilinin egemenliğidir.

Su ve Düşünme, Buz ve Dogma

Dinsel düşünme, doğuş anında su gibidir. Bunun sebebi, suyun kaynaktan (Allah, Peygamber) çıkması, yani düşünmenin canlı/dinamik oluşudur. Daha sonra gelenler, güneşte suyun buharlaşmasından korkarak onu dondurarak buzlaştırırlar (dogma/taklit/kör-inanç). Düşünmenin başlayabilmesi için buzun erimesi gerekir.

İmanın Misali

İman-inanç, alaca karanlıkta/seherde veya zifiri karanlıkta/gecede (dogma/kör-inanç/taklit) yol almaya benzer.

İki Farklı Dinî Kaynak

Allah'ın din vazetmede Kur'an'da kullandığı kaynaklarla (akıl/mantık-dil) İbn Arabî'nin din vazederken kullandığı kaynaklar (ilham-yaratıcı hayal) tamamen farklıdır.

Din ve Gâvurluk

Gâvurluk/kapitalizm, biyolojinin hazza, ruhun güç istenci ve kibre mahkûmiyetidir. Din, nimetlerin kaynağına şükür (iman) ve saygı ifade etme (ibadet); denenme olarak hemcinsimize karşı adalet ve merhamettir (ahlak). Vahyin amacı, doğru düşünebilen, doğru duyabilen/duygulanabilen ve doğru davranabilen bir "ruh yaratma" çabasıdır.

Kültürün/Dinin Gücü

Bir kültürün/dinin/geleneğin/toplumun gücü, söylenmiş sözleri dinlediği kadar; yeni söz söyleme kapasitesine bağlıdır (57/10).

Türkiye'de Camiler

Türkiye'de camilerin altı "kebap", üstü "sevap" dükkânlarıdır. Yoksa Allah'ın azametini, lütfunu, rahmetini idrak etmiş müminlerin şükürlerini, saygılarını ifade ve ifa ettikleri "mabet"ler değildir.

Alışkanlık ve Dogmanın Durumu

Vücudun biyolojisi, açıkça reddettiği hâlde, kötü alışkanlığın vücut üzerindeki psikolojisinin tiranlığı ne ise dinde fıtrat ve sağduyuya karşı kör-inancın/taklidin ve dogmanın gücü de aynıdır.

Bireylerin ve Toplumların Eceli/Ömrü

İnsan cinsi için tayin edilmiş (*kadâ*) maksimum yaşama süresi (6/2) içinde bireysel-toplumsal ölümler (*ecel*, *mevt*), Kur'an'da

ilahî "takdir" ile değil; kendiliğinden (bireysel-toplumsal iradeyle) imkân/mümkün olarak "gelir" (6/61; 7/34, 10/49...).

İnsanın Sapmasının Nedeni

İnsanlığın sapmasının en önemli nedeni/motivi/saiki, "Dünya hayatının aldatıcılığı"dır (6/70; 7/51; 45/35...).

İman ile Küfrün Misali

İman ile küfür arasındaki fark, görme ile körlük arasındaki fark gibidir (11/24; 6/50; 35/19...). Körün gözleri vardır; fakat "nur"u olmayabilir veya "katarak/perde (*gışavet*)" inmiştir (2/7).

Yahudilerde Peygamberlik

Peygamberlik, Yahudilerde genellikle baba mesleği veya aile (kabile/sülale) şirketi gibidir (6/87).

Şirk ve Şefaat

Sünnilikteki şefaat, şirkin İslam'daki devamıdır: Putların yerine Hz. Muhammed, şehitler, evliya...nın konması; dünyada olma yerine, ahirette gerçekleşecek olması.

Kur'an'da Allah'ın Varlığının Akli Delili

Kur'an'da Allah'ın "var" olduğu, doğadan (mantık, nedensellik ve matematik) kalkarak ileri sürülmüştür (6/95-105).

Kutsal Kitap Kültürü ve Halklar

Hristiyan toplumlarda "İncil kültürü"nün yaygın olmasının aksine; İslam toplumlarında Kur'an "kültürü" yerine "hadis" kültürünün yaygın olmasının sebebi, Kur'an'daki dilin yüksek/sert şiddet içeriğidir. Hadisler, daha mülayim ve halka yakındır. Türklerde ise hadisin yerine "tasavvuf" kültürü (evliya menkıbeleri) daha yaygındır. Seciye meselesi.

Dinde İki Farklı "Düşünme"

Tanrı'yı, tekliğini (tevhid) ve ahlaki olanı (merhamet, minnettarlık ve adalet) arayan ve keşfeden mantıki-ahlaki düşünmeyle (Kur'an), Tanrı'nın kutsal kitaptaki "günlük" (yirmi üç yıl süren) ahlaki vaazlarını ve politik konuşmalarını/direktiflerini (Kur'an) teolojik olarak dogmalaştıran "düşünme", iki ayrı şeydir. İkinci tarz düşünme, düşünülmesi müstehil (imkânsız) alanlar oluşturuyor. Oysa kutsal kitapların yorumu, birinci tarz düşünmeyle yapılmalı.

Her İnsanın Evrensel "Dinî" Sorumluluğu

Doğadaki olguları ve nesneleri birer gösteren/işaret (ayet) olarak görüp ("Bu değirmenin suyu nerden geliyor?"), hermenötik olarak doğru anlayıp "iman"a varmak, her insanın evrensel ve nihai sorumluluğudur.

Hz. Musa'nın Tanrı Anlayışı

Hz. Musa: "Allah (Yehova-Tanrı) hakkında sadece hakikati/doğruyu söylemek düşer/yaraşır/icap eder/gerekir (*hakīkun*)" (7/105) dediğinde; O'nu söz, mantık, sağduyu, ahlak ve vicdanla temellendirmeyi kastetmişti; dogma, kör-nanç, taklit, iman ve teslimiyetle değil.

Kur'an'da Dinî "Otorite" Kurmanın Yolu

Kur'an'da gelenek ve Allah "otorite"leri, ahlakla kurulur; tersi değil (7/28-29).

Dinin Cazibesi ve Tehlikesi

Dinin vadettiği menfaatin (ahiret) sonsuz olması, dini vazedenin de mutlak/sonsuz güç sahibi olması (Tanrı), kitleleri kendine çektiği gibi, onu tarih boyunca insanlık için tehlikeli kılan da budur.

İbadet Olarak Islık ve Alkış

Islık ve ayakta alkış, şimdi olduğu gibi, Cahiliye dönemi müşrik Arapların da Kâbe'deki somut putlara karşı tezahüratları/ibadetleri (övme-tesbih) idi (8/35).

Namazda Okunması Caiz Olmayan Sureler

Namaz Allah'ı anma (zikir), O'na karşı minnettarlık (şükran), saygıyı (huşu) ifade etme, O'nu övme (tesbih) ve O'na dua etme (salat) olduğu için; kıyamda Kur'an'dan kıraat olarak kavga, lanet, işkence (cehennem), savaş, şiddet, öldürme... içeren bölümlerin okunması caiz değildir. "Fâtiha", "İhlâs" gibi vaaz, irşad, merhamet, ahlaki öğüt... içeren bölümlerin okunması, daha evladır.

Dinde Takvanın ve Gerekçenin Yeri

Hâricîlik, Selefîlik ve tasavvuf, bize gerekçe (beyyine, burhan, delil, düşünme ve hikmet) olmadan, dinde "takva"nın tek başına nelere sebebiyet verdiğini göstermiştir.

Nietzsche'nin Felsefesi ve Kur'an

Nietzsche, psikoloji ile felsefe yaparken; Kur'an, değişik psikolojik hâlet-i ruhiyelerin (Nietzsche'lerin) ahlaki epistemolojisini (felsefesini) yapıyor (10/36, 39).

İnsanın ve Evrenin Makul Açıklaması

İnsan ve evren varoluşunun tatmin edici bir izahı/açıklaması, ancak "Tanrı/Allah" fikriyle mümkündür (13/38).

Aynı İdeaların Farklı Eylem Yaratması

Teoride "sırât-ı müstakim", pratikte "fisebilillah" ve pragmada "şehadet" ideaları, müminlerde (610-632) doğru yerde, doğru zamanda ve doğru bir şekilde siyasi aksiyon/cihat yaratmıştı. Şimdilerde aynı idealar, zanni-hevai-vehmi olarak terör yaratabiliyor. İslam'ın bugünkü trajedisi budur.

Mutluluk Reçeteleri

İnsanlığın temel sorunu, mutluluğun yaşamın nihai anlamı sorununu çözmeden, üretim, tüketim ve sahip olma modları (kapitalizm) ile elde edilebileceğine inanılmasıdır. Oysa sosyalizm, paylaşmayı-dayanışmayı mutlu olmanın modu olarak koymaya çalışmıştı. Dinler ise buna ilaveten yaşamın nihai anlamı sorununu çözmeyi vadetmişlerdi.

Tanrı'nın Hâlleri

Korku veya saygıdan dolayı eleştiremediğin ve sana hükmeden otorite kim ise Tanrı'n odur. Görünen ve acil olarak iltifatına nail olup gazabına düçar olduğun Tanrı, görünmeyen Tanrı'dan daha güçlüdür. "Put" yaratmanın espirisi budur.

Zorba (Kahhar-Zu-intikam-Cebbâr) Tanrı, merhametli, sevecen ve affedici Tanrı'dan daha güçlü ve etkindir. Tağutlar (Firavun, Kral, Führer, Başbuğ, Sultan, Padişah ve Karizmatik Lider...) yaratmanın sebebi budur.

Dünyanın İmtihan Anlamı

Mal-mülk-zenginlik ve aile (karı-koca, evlatlar), dünya hayatının zevkleridir. Ahlaki sorumluluk (iman, merhamet, adalet), bu süreçte gerçekleştirilmesi gereken ve umut edilmeye değer kalıcı sonuç, mükâfat (ahiret) elde eden şeydir. (18/46).

Felsefe, Din ve Bilimin Görevleri

Felsefe, kadîm dönemlerde "her şeyi" bilme naifliği; teoloji, "birçok şeyi" bilme naifliğiydi. Bilimler gelişerek bu naifliği ortadan kaldırdı. Din ve teoloji, metafizik ve ahlakla kendini sınırlamalı; felsefe ise bu alanların kirpisi ve köstepeği rolünü üstlenmelidir: Aklın, düşünmenin, yaratıcılığın çapını sürekli genişletme.

Din Oluşturmanın Trajedisi

Tanrı, peygamberi aracılığıyla "din" diye tevhid-mead, adalet ve merhametten oluşan bir espriyi insanlara anlatmaya çalışıyor (Kur'an). Sonra bu anlatının kendisi (Kur'an-hadis) zamanla müminlerin ihtilaf ve kavgasının merkezi hâline geliyor (mezhepler): "Ettiğin hayır, ürküttüğün kurbağayı değiyor mu?"

En Büyük Öğreti

Yumurta ve sperm sentezinden gelip herkesin tek tek ve yalnız başına ölerek içine karıştığı hiçliği, yok olmayı çözen öğreti (din, felsefe ve düşünce), ne kadar büyük, değerli ve önemlidir.

Kurbanın Mahiyeti

Kurban, en sevilen şeyin Allah uğrunda feda edilmesi ise (Habil'in davar ve Hz. İbrahim'in Hz. İsmail'i kurban etmesi); tarım ve hayvancılık döneminde en değerli ekonomik unsur olarak hayvandı. Bugün (teknoloji toplumunda), "hayvan kurbanı" anakroniktir. Bugün, "kurban" olmaya layık olan, en değerli ekonomik araç/emtia: "Elmas", "Altın" veya "Para"dır (euro, dolar, TL...).

İki Ölüm Teorisi ve Etkilediği İki Yaşam Tarzı

Ölümün hiçliğe gark olmak olduğuna inananlar, yaşama onursuzca yapışıp yalakalaşabiliyorlar; ölümden sonra daha iyi ikinci bir hayatın olduğuna inananlarsa ölümlerini intiharla kolayca "terör"e dönüştürebiliyorlar.

Fakirlik-Cehalet ve Dindarlık

Yoksul ve yoksun/madun kitleler, eğer cehalet içinde kalmış iseler, –ahirete hazırlık olsun diye– kolayca ve bağnazca dindarlaşabilirler (Cübbeli Ahmet ve İhsan Şenocak taifesi örneğinde olduğu gibi).

Tabiatın Değişmesi

Tabiat rahminde, kucağında ve içinde yaşadığımız bir "yuva" olmaktan çıkarak, üzerinde yaşadığımız bir "yer"e dönüştü: sekülarizm.

Ezelî İlim Teorisi

Ezelî ilim teorisi, Allah'ı "ezelî mecburiyetler mekanizması"na çevirir. O'nun dinamik irade ve yaratma sıfatlarını iptal eder.

Din Davasının Özü

Din, insanın nankörlüğünü (küfür-istiğna), cehaletini ve cimriliğini aşma sorunudur. Yani hayvan-insandan "insanlık" yaratma davasıdır. Birincisini şükran/minnettarlık (iman); ikincisini infak ve merhametle aşma (salih amel).

Tevhidin Doğurduğu Tümlük

Tanrı'nın tekliği (tevhit) ve mutlaklığı, Müslümanlara insanın zalim, zayıf, cahil olduğunu unutturarak "Fırka-i Naciye" (Sünni-Şii) zannıyla, onları istiğna ve dogmatizme sevk edip canilikler yaratma imkânı veriyor.

Mucize ve Sihir

Sihrin yaygın olduğu toplumlarda olağanüstü olay olarak "mucize" olgusu, peygamberin Allah'ın "temsilcisi" olduğunu kanıtlamak için başvurulan bir yoldu. Halk, sihir ile mucize ayrımını yapamadı; sadece "sihirbazlar" anlayabildi (7/112-122). İşe yaramadığı (17/59) ve düşüncenin tekamül ederek doğayı/dünyayı "mucize" olarak anlayabileceği seviyeye gelmesiyle de son peygamberde iptal edildi.

Dinin Yumurta Misali

Dinin düşünce, duygu ve davranıştan oluşan katlı bütünlüğü, yumurtanın kabuğu, beyazı ve sarısı misali gibidir: Birlikte ve olmazsa olmaz. Kabuğun (düşünce/akıl) olmadığı dindarlık biçimleri gericilik, dogmatizm, kör-inanç, fanatizm, yobazlık, ham softalıklara vücut verir.

Dinsel Nihilizm

Dünyayı, hayatı, içgüdüleri, güç istencini, talebi ve düzenlemeyi/çabayı (mücahit/militan) ıskalayıp salt uhreviyatı ve ilahiyatı hedefleyen (züht, inziva, çile, zikir, ibadet) her dinsel söylem, nihilisttir.

Dindarlığın İki Tarzı

"Dindarlık", hakikatte, çeşitli tabiat durumlarının veya insanlık durumlarının bir "hakikat" (*âyât*) süreci olarak aktif sadakatle takip edilmesi (görülmesi ve gereğinin yapılması/iman ve salih amel) gerektiği hâlde; müminler, onu genellikle soyut inançlara bağlılık (itikat/kanaat) ve belli (helal-haram, farz-mubah) somut eylemleri tekrar veya onları taklit olarak algılarlar.

Peygamberler ve Filozoflar

Felsefe, hakikatin doğasında mündemiç olan ahlaki "duygu" boyutunu reddederek salt akılla ona ulaşma kibri ve istiğnasıdır (şeytanlık). Peygamberler, hakikat kaşifleridirler (din/vahy). Aydınlar, filozofların; teologlar, peygamberlerin amigoları/goygoycularıdır.

Dinin Düşünceye Olan İhtiyacı

Dinin aslı, dışarıda "var olmayan" şeylere/hakikatlere (Allah, ahiret, ahlak) inanmak olduğu için; düşünme, temellendirme ve gerekçeye; kül yutmamaya, müteyakkız olmaya, uyanık-uykusuz/tetikte olmaya başkalarından daha fazla ihtiyacı vardır.

Ebedî Kurtuluşun İki Şartı

İlahî/uhrevi/ebedî kurtuluşun ön-şartı, ötekini dinleme ve akletmedir: "*Eğer dinleseydik ve akletseydik/düşünseydik, ateş ehlinden olmazdık*" (67/10).

Şeriat ve Din

Şeriat, hikmet/hakikat olarak ânın yaşanan (tikel/cüzî) dinidir. Din ise zaman üstü olarak (tüm ânların) sabit ve evrenseldir (küllî).

İSLAM

Evrensel İslam'ın Toplumsal "Yorum" Serüveni

Tevrat, İbrahim'le başlayan İslam'ın İbrani yorumu; İncil, onun son İbrani yorumu; Katoliklik, İncil'in Latin-Yunan yorumu; Ortodoksluk, İncil'in Doğu-Rus/Slav yorumu; Protestanlık, İncil'in Alman yorumu; Kur'an, İslam'ın Arap (7. yüzyıl) yorumu (*up date*). Sünnilik, İslam'ın Arap-Mevali yorumu; Şiilik, onun Pers/İran/Acem yorumu; tasavvuf, Türklerin yorumu. Sonuç: "Evrensel din", ancak milletlerin kültür ve seciye/karakter boyasıyla var olabiliyor.

Müslüman Âlimlerin Çıkmazı

Müslüman âlimler, dinlerinin "son" din olması ve kutsal kitaplarının "otantik/tahrifsiz" olmasının verdiği özgüvenle, dinî kaynaklarının (Kur'an-hadis) içerdiği rölativliği, toplumsallığı, tarihselliği sorgulayamadılar. Benzer hataya Yahudiler, "seçilmişler" oldukları; Hristiyanlar ise "nihai kurtulmuşlar" oldukları zannıyla düşmüşlerdi.

İslami İlimlerin Cinsiyet Yorumu

"Tefsirci" olmak –hadisçiler de böyledir–, metnin orijinal manasını bulma/müellife "sadakat" faaliyeti olarak daha ziyade kadın işidir. Yorum yapmak ise (kelam-fıkıh), müellifin/şâri'in/Allah'ın iradesini yenileme/tecdîd/*up date* faaliyeti şeklinde "insiyatif ve risk almak" olarak daha ziyade erkek işidir. Tasavvuf, olmayan şeyleri uydurma (*batın*) ve karışık duygulanımlar olarak biraz eşcinselliktir.

Tümellerin Tehlikesi

Kur'an, Allah, Şeriat, İslam... gibi tümeller, Müslümanı/mümini kendi vicdanına-bilincine döndürme süreçleri olmaktan çıkıp onu, kendine yabancılaştıran dev/büyük putlara/yapılara dönüşebilir.

Öz-Saygılı veya Sürü İnsanı Olmak

İçine doğduğu toplumun kültürel kodlarını sorgulamadan benimseyen kişi, özsaygısı geliştirmeden "sürü" hayatı yaşar. Onu eleştiri süzgecinden geçirenin ancak özsaygısı olabilir: "*Müşrikler: 'Biz babalarımızı/atalarımızı bir din* (gelenek-kültür. İG) *üzerinde bulduk; biz, onların izlerinden* (kültürel kodlar. İG) *gideriz.' dediler.*" (43/22). Örneğin: Sünniler, bu hâle gelmedi mi? Eleştiriye kendini kapatmış her inanç, görüş ve düşünce hastalığa, çürümeye ve saldırıya açıktır. Türkler, duygusal bir burnu büyüklük (tekebbür) ile genellikle eleştiriye kapalıdırlar. "Türkler, çeviri yaparak bir yere varamazlar; onların değiştirmesi gereken zayıf yönleri, eleştiriye kapalılıklarıdır" (M. Hartman).

Evrensel Din/İslam

Bütün peygamberlerin tebliğ ettikleri din davasının değişmez özü/muhtevası/mahiyeti her "ne" ise son peygamberin Arap olmayan toplumlara/insanlığa ulaştırmak isteyeceği mesaj da o olmalı: Bu mesajın ete-kemiğe büründürdüğü "şeriat"ı değil. İnsanlığın ahlaki duygulanım kodları-modları aynı/değişmez; ancak bunların formları, eylemleri ve yoğunlukları değişkendir. Mükemmelleşmeler olabileceği gibi, dekadanslar da olabilir.

İslam'daki Araplık

İslam'ın –doğuşu dâhil– tarihi içindeki antropolojik "Arabiliği": çapul/ganimet, rant, menfaat; kabilecilik; şiddet, huşunet, savaş ve sertlik olarak tespit etmek dürüstlüktür. Başka 'hak' bir reform çabası olarak "Hristiyanlık"ın doğuş ânı ile –Roma-Kilise'yi katmadan– mukayese edilirse bu gerçek, daha kolay anlaşılır.

İslam'ın Kaynakları

"Kur'an, kaynak olarak yetmez; hadis de gerekli ikinci kaynaktır," diyenlerle "*Only* Kur'an/Yegâne kaynak Kur'an-Sadece Kur'an" diyenlerler, "Kur'an, yok olsa (farz-ı muhal); sadece 'Asr Suresi' kalsa bize yeter," diyebilen sahabi karşısında düşük plaket müminlerdir. Birinciler, İslam'ı ayet sayısı (6.666?) veya hadis sayısı (Kütüb-i Sitte/Tis'a) ile birlikte "nicel" bir entite olarak algılarken; o sözü söyleyen sahabi; İslam'ı bir tohum misali espri, ilke, vicdan hâli (lübb sahibi), kıvam, perspektif, ruh olarak kavramaktadır. Bu da iki şeydir: 1- Hasbi/dürüst olmak, 2- Muhasibi/eleştirel-sorgulayıcı olmaktır. Birincilere göre İslam'ın ilk yılında Müslüman olup o yıl ölen insanların "İslam'ı/Müslümanlığı", Kur'an'ın tamamlandığı son dönem Müslümanlarınkinden "eksik"tir.

Tasavvuftaki Hümanizmin Anlamı

Tasavvuftaki "hümanizm", İslam'daki-şeriattaki şiddet, korku, ticaret, menfaat, siyaset ve otoritenin yoğunluğu/koyuluğundan bir kurtulma, kaçma ve bir sonuçtur. Ulema/medreseyle girişilen bir kavganın (Hallaç) sonucudur (tekke-zaviye, dergâh). Bir yanıyla kökü dışarıda bir hastalığın bulaşması; bir yanıyla da İslam'ın içinden bir iç yarılmadır. Benim ideal çizgim olan Hz. Ali, Hasan-ı Basrî, Hâris Muhasibî ve Amr b. Ubeyd çizgisinin başarısızlığı.

Teşride ve Tedvinde Ortaya Çıkamayan İslam

İslam (iman ve ahlak/salih amel), Mekke'de uhrevi menfaatin/ticaretin-korkunun; Medine'de dünyevi menfaat (ganimet) ve siyasetin (şiddet) gölgesinde kaldı. Tedvin döneminde kelam, matematik/geometri; fıkıh ise form ve mimari olarak aktüelleşti. Tasavvuf, duygu ve ahlak olarak normalde kanın kalpte (düşünce) ve damarlarda (amel) dolaşması gerekirken; torbaya ve şişeye boşaltılmasıdır. Tasavvuf, ruh çağırma olarak ruhçuluktur. Oysa normal olan ruhun beyin/akıl ve biyoloji/beden ile birlikte olmasıdır. Sevgi ve merhametin, adaletten (siyaset-hukuk-iktisat) ayrılarak müstakil bir "dava" hâline getirilmesidir.

Sanatın İslami Yorumu

Son derece ciddi bir "denenme" süreci olan kısacık ömrün içinde "malayani, avarelik, eğlence-oyun-haz (nihilizm) olarak "sanat" diye bir alan/uğraş açmak, asla İslam ile bağdaşmaz. Sanat, ancak denenme davasının bir parçası olarak, insanın potansiyel kapasitelerini geliştirmek/açmak veya davayı tebliğ etmenin vesilesi olarak meşrulaşabilir.

Sünniliğin Hataları Üzerine Konuşamamanın Psikolojik Nedeni

Kişi onulmaz bir hastalığa tutulmuş ve çökmüşse içinde bulunulan üzüntü/dekadans hâli, hastanın kendisi ve çevresinin hastalığa yakalanmanın nedenleri, yapılan yanlışlıklar üzerine konuşmayı psikolojik olarak engeller. Sünnilerin teolojilerine toz kondurmamaları, biraz böyle bir şeydir.

"Sahih" Hadisin Kriteri

Âlimlerin, hadisler hakkındaki "sahih"lik kriteri, her birinin Kur'an'ın bütünlüğünü anlama vukufiyetine ve o bütünlüğü

yorumlama kapasitesine bağlı olarak değişir. Dolaysıyla ortak bir "sahih"lik kriteri yoktur.

Dindar Müminin Oryantalist Hükmü

Oryantalistlerden kategorik olarak "artniyetli/olumsuz" diye söz eden bir Müslüman, tanımadan yüzlerce bilim adamının İslam hakkındaki merakını, emeğini ve çalışmasını tanımayan/takdir edemeyen "nankör/ahlaksız" biridir. "Ahlak yolu pek dardır; tetik bas, önü yardır."

Sünnilik

Sünnilik, doğuş döneminde "Kader" ve "Kelâm-ı Kadîm" dogmalarıyla, yüz yıl aktif olmuş düşünme ve taakkulünü boğmuş bir mezheptir.

Sünnilikte İman ve İbadet

Sünnilik, imanı Allah ile canlı ahlaki bir "ilişki" olmaktan çıkarıp sahip olunan "emlak/şey (akaid)" durumuna indirgeyerek, insan ilişkilerinde ahlaki dinamik/saik/etken olmaktan çıkardı. İbadetler de, Allah'a saygı ifade etmenin formları (menasik-ritüel) olmaktan çıkıp O'na borç ödemenin ve kişisel olarak "sevap/kredi-kontür" kazanmanın formları hâline gelerek ahlaki etken/saik/motif olmaktan uzaklaştılar. Kur'an'da "dindarlık", bireysel vicdan ile ahlaki doğruyu görme/bulma ve onu ifa/icra etme olarak vazedilirken; Sünnilikte "sevap" kavramıyla menfaata tahvil edilen dindarlık, farz ve sünnet olarak kodlanan davranışları icraya indirgenmiştir.

Sünniliğin Usul Sorunu

Sünniliğin sorunu, hadisi mutlaklaştırarak (Şâfiî), sonradan Müslüman olan halkların yaşayan sünneti (örf-gelenek) ve âlimlerin içtihadı (istihsan) ile İslam'ı tecdid/*up date* edememesidir.

Modern Dünyada İslam'ın Hâli

İslam, doğal gelişimini/deri değişimini gerçekleştirememiş (tecdid/*up date*/reform) "anakronik" bir yapı/organizma olarak dinsiz/seküler olarak kurulmuş kapitalist-postmodern-küresel bir dünyada var olmaya çalışıyor.

Bir Düşünme/Akıl Türü Olarak İslam

İslam, yarını/ileriyi (hedef/gaye) görme teşebbüsü olarak, "akl-ı mead/ahiret"in, bugünü, menfaati/araçsal aklı, acil olanı (dünyayı)/akl-ı meaş'ı yönetmesidir.

İslam'ın Üzerine Kurulduğu Şey

İslam, ilkel dinlerde olduğu gibi taklit, iman üzerine değil; düşünme üzerine kurulmuş bir dindir.

Kategorik Barış ve İslam

Kategorik olarak barışı savunmak, İslami açıdan mümkündür. Çünkü Habil (5/28-29) ve Hz. İsa (57/27), bunu savunmuştur. Allah'ın "asli görüşü" de budur (41/34-35). Savaş, arızi bir şeydir. Yahudilikte ve İslam'da denenmiştir. Modern dönemde Ganhdi ve Mandela, aynı şeyi savunmuş ve başarılı da olmuşlardır.

Bugünkü Müslümanlığımız

Bugün biz, Allah'ın Kur'an'da yaptığı (610-632) gibi (Araplara yapmaları gerekeni ve kaçınmaları gerekeni söyleme/tavsiye etme) yapma yerine; en mümin olanımız, o gün Arapların yaptığını yapmaya, onların kaçındığından kaçınmaya çalışıyoruz: Aktüelleştirme yerine, anakronizm. Oradaki "bürokratik" ahkâm ile metafizik, ahlaki ve hukuki ahkâmı birbirine karıştırıyoruz.

Kapitalizm ve İslamın Farkı

Kapitalizmin çağrısı ticaret ve eğlencedir; İslam'ın çağrısı ise iman, ibadet ve ahlaktır (62/11). Dünyada kurulan sanayi boşa gider ve yaptıkları bâtıldır; ahirette kapitalistler için sadece ateş vardır (11/16).

Arap Ruhu İçinde İslam Ruhu

İslam'ın evrensel ruhu, 7. yüzyılın Arabının "ruhu" dolayımıyla ifade edilmiştir: "Arabî Kur'ân" (12/2) ve "Arabî Hüküm" (13/37). Bunu ayırmak, ulemaya düşerdi; ulema, bunu yapamadı.

İlkel Dinler ve İslam

İslam, –ilkel dinlerde ve Hristiyanlıkta olduğu gibi– inanarak düşünme yerine, düşünerek inanma üzerine kurulmuştur.

"Şahitlik" Olarak Şefaat

Şefaat, ahirette kendisine izin verilenlerin "razı olunacak" (20/109) ve "doğru söz söyleyecek" (78/38) hâlde şahitlik yapmalarıdır. "*Allah'ı bırakıp da taptıkları putlar şefaat edemezler; ancak bilerek hakka şahitlik edenler, şefaat edebilir*" (43/86).

"Müslüman" Kimliğinin Anlam ve İnanç ile İki Kuruluşu

İslam, başlangıcında/kuruluşunda Kur'an ve sünnet/hadis aracılığıyla iman ve salih amel olarak, "anlam" ile oluştu. Daha sonraları bu iki kaynak "inanç" nesnesine dönüşerek bazı alışkanlık/geleneklerle birlikte "Müslüman" kimliğinin kurucu unsuru hâline geldi. Şimdilerde Kur'an ve sünnetten bazı şeyleri "tarihsel" olarak "nesh" etme çabaları, kimliğin "kaybı" olarak algılanıp tepki gösteriliyor.

Sünniliğin Günahı

Sünnilik, "bu dünyalı" bir dinin müntesipleri olan Müslümanların dünyayı tanımasını (kozmoz, dünya, tarih, toplum, insan) dondurarak/durdurarak Müslümanların yarattıkları "dünyanın" çözülmesine ve çökmesine sebebiyet verdi. İslam dünyası, Sünniliğin kucağında çöktü.

Peygamberin İkili Misyonu

Allah, peygamberini Araplar için politik-hukuki önder (imam) ve somut örnek (şahit); insanlık için Allah'a çağırıp (*dâiyen ilallâhi*), onlara ahireti haber veren (*mübeşşir* ve *nezîr* 34/28); ahlaki bağlamda soyut örnek (*usve*, 60/6; 33/21) ay gibi uzaktan aydınlatıcı (*sıracen münira*) olarak göndermiştir (33/46).

Sünnilerin ve Müşriklerin Kendilerini Savunma Mantıklarının Aynılığı

Ehlisünnetin bugün kendini savunma ve düşünme biçimi, 1400 sene önceki müşriklerin ve onlardan önceki peygamber gönderilenlerin düşünme ve savunma biçimiyle aynıdır: "*Bilakis, şöyle dediler: "Babalarımızı/atalarımızı bir gelenek üzere (ümmet) bulduk ve biz, onların gelenekleri/kültürleri üzere (asarihim) kesinlikle doğru yoldayız*" (43/22-23). Yahudilik

ve Hristiyanlık tecrübeleri, doğru başlamanın/hakikat üzere olmanın, tarih ve toplum tarafından olduğu gibi kalmayı kendiliğinden garanti etmediği; bilakis saptırılmaya açık olduğunun örnekleridir.

Yorum ve Tahrif Arasında İslam

İslam dininin, bir-iki nesil sonra siyasal bağlamda Sünnilik-Hâricîlik ve Şiilik hâlinde üçe; kelami bağlamda Eşarilik-Mutezile hâlinde ikiye; akla ve nassa vurgusu bağlamında "Rey" (Hanefîlik-Malikilik) ve "Hadis" Ehli (Hanbelilik/Selefîlik-Şafiilik) olarak ikiye; genel olarak duygusal bağlamda şeriat ve tasavvuf hâlinde yine ikiye bölünmesi, "yorum" olduğu kadar "tahrif"tir de (57/16). Dinlerin "tahrif" olma yasasını ifade eder.

Sünniliğin Türkiye Performansı

Paralel yapının icraatları, Cübbeli Ahmet'in vaazları ve Ak Parti'nin politikaları, Sünniliğin Türkiye'deki performansıdır.

Araplar ve Ganimet

Araplar, İslam sayesinde "ganimet"e bir alıştılar; sonra da onu "*cihâd/fî-sebîlillâh*" adı altında "fütühat" olarak –meblağını büyüterek– almaya devam ettiler.

İslam'ın Özü

Kur'an'da defaatle tekrarlanan vurgulardan kalkarak, İslam dininin özünün (*birr*) iman, infak/zekât ve namaz olduğu rahatça söylenebilir (örnek: 2/177; 98/5).

Şeriatın Değişmesinin Sebebi

Şeriatın (ahkâmın) değişmesi, hükmün menatı/zemini olan insanların vicdani hazır bulunuşluklarının, insani ilişki şartlarının; durumlarının, hâllerinin ve pozisyonlarının değişmesine istinaden, hakkaniyetin temin edilmesi için (hakikat için) hükmün güncellenmesidir. Ahlaki hakikat, dinamiktir.

İslam İlahiyatının Yenilenmemesinin Faturası

İslam teolojisinin yenilenmemiş olması, 19. yüzyılda "Selefîliği"; 20. yüzyılın sonlarında "İran Devrimi"ni ve 21. yüzyılın başlarında "İŞİD"i ve "Paralel Yapı"yı... üretti. Sünnilik "İhvân", "Hamas", "Nahda" ve "Ak Parti" aracılıklarıyla düşük performans varlığını sürdürüyor.

Sünniliğin Hâli

Sünnilik, pre-modern, tarım-ticaret ve imparatorluk dönemi toplumsal/tarihsel elbiselerini, alışkanlıklarını (kavram ve kurumlar) değiştirememiş bir hâlde, ortalıkta arzıendam ediyor.

Savaş Dini İslam

İslamiyet, bir toplum (Araplar) içinde ilk on sene süren "iç gerginlik/düşmanlık" ve onu takip eden on üç senelik "iç savaş" sonucu ortaya çıkmış bir "din"dir. Bu düşmanlık ve savaşın, Allah ve Müslümanlar tarafından "arzulanmayan" bir şey olduğu kesindir. Hz. Muhammed'in ölümünden sonraki hızlı "cihat/fetih" hareketliliği ve yüz sene süren iç savaşın devamı (Cemel-Sıffîn-Kerbela...) olan şiddetin arzulanmadığını söylemek kolay değildir.

İslam'daki "Teslimiyet"

İslam'daki "teslimiyet", onun ne olduğunu sormadan-sual etmeden veya Allah'tan-cehennem tehdidinden korkarak teslim olma değil, istiğna ve istikbardan (şeytanlıktan) vazgeçerek hakka/hakikate/hakkaniyete teslim olmadır.

Kapitalizmin Alternatifi Olarak İslami İktisat

Kapitalizmin alternatifi: 1- Mal ve mülkün mutlak "sahipliği" yerine, "ilahî emanet" oluşu; 2- Sınırsız üretim ve sınırsız tüketim yani israf yerine, iktisat, kanaat; 3- Malı ve mülkü istifleme yerine; infak etmektir.

Tasavvuf ve Kur'an

Tasavvuf, İslam dünyasındaki Hinduizm ve (yeni-eski) Platonculuktur. Kur'an'ın öğretisiyse Arabın yalın, şeffaf, dünyalı, içgüdülere evet diyen; anlatım olarak teşbih ve meşhur mecaza başvuran, oldukça net bir söylemdir. Peygamber'den gelen "tefsir" malzemesinin azlığı, bunun kanıtıdır.

Mezheplerin Dünyasında Tabuların Gücü

İslam dünyasında mezhepler çok uzun ömürlü olduğu için (Sünni-Şii-Selefi), "tabu"ları çok fazla ve dogmaları çok kesin. Bu yüzden de yorumlara yapılan eleştirileri, "dine saldırı" olarak algılıyorlar.

Sünniliği Sökmenin Zarureti

Sünnilik, tarihî yolculuğunda bazı hayati unsurları kaybederek, terk ederek ve karşılaştığı bazı yeni teolojik unsurları da yüklenerek yoluna devam edip iki binlere geldi. Kaybettiklerinin ve yüklendiklerinin bir muhasebesini yapma cesaretini

göstermesi gerekiyor. Hicrî 4. yüzyıldaki "Sünnilik" ile 1400 yılındaki "Sünniliğin" aynı olduğu söylenemez. Sonuç yıkılma olduğuna göre, bu tarihî adaptasyonun sağlıklı olduğu söylenemez.

İslam Barış Dini midir?

İlk on üç senesi (Mekke dönemi) müşriklerle "soğuk savaş" ve sürekli onlara "işkence" tehdidi (cehennem), son on senesi (Medine dönemi) yine onlar ile "sıcak savaş"a maruz kalmış bir dinin; ilk yüzyılının "iç savaş" ile (Cemel-Sıffîn-Kerbela-Kâbe'nin bombalanması-İsyanlar), sonraki yüzyıllarının da profesyonelleşmiş savaş mesleği cihat ve fetih (saldırı savaşı) ile geçmesi normaldir. Garip olan, bu dinin müntesiplerinin (Müslümanların) dinlerine "Barış dini" demeleridir. Medine döneminde kafasını ve mesaisini istihbarat, diplomasi, askerî ve siyasi mücadeleye, yani imha olmamaya-imha etmeye adamış bir peygamber, evrensel dinin özünü oluşturan sevgi ve merhameti anlatmaya ne kadar zaman ayırabilirdi? İslam'ın (teolojinin) oluşum/doğuş koşullarının iyi bir dış (sosyolojik, antropolojik, iktisadi, politik) analizinin yapılması gerekiyor.

Ulemanın ve Avamın Otoritesi

Vahyin bitişi ve Hz. Muhammed'in ölümünden sonra, hakikatin otoritesi, ulemanın icmâında; bağlayıcılığın/yürürlüğün otoritesi ise avamın icmâındadır (%51). Bunun dışı, kaos veya totaliterliktir.

Cahiliye ve İslam Arapları

Cihat, Cahiliye dönemi Arap savaşçılığının İslam üzerinden profesyonelleşmesidir. Ganimet tutkusu ise Cahiliye dönemi, Arap tüccarlığının gerileyerek çöldeki çapulculuğun İslam üzerinden gelişmesidir.

İlim ve Hikmet Olarak İslam

Kur'an ve hadisin kendini "bilgi" anlamında "ilm" ve "hikmet" kavramlarıyla ifade etmesi, iman ve ahlaki değerlendirmenin taklide, dogmaya, kör inanca değil; düşünmeye (tefekkür, takkul, tezekkür, tedebbür, tafakkuh) dayanması gerektiğini ifade eder. Başlangıçta din, kendini "dini olmayan" ilim ve hikmet kavramları ile ifade ederken; sonraları "ilim" ve "hikmet"in kendisi "din"selleşiyor.

Arap ve Arap Olmayanların Namazları

Araplar, –isterlerse– namazda "huşu" duyabilirler. Arap olmayan uluslar, ancak Arapları yansılar (taklit ederler). Bunun sebebi, namaz esnasında tilavet edilen tesbihat, tezkirat ve okunan kıraatin/Kur'an'ın anlamlarını bilmemeleridir (ağızlarından çıkanı kulaklarının duymamasıdır).

Arapların ve Türklerin İslamdan Kazançları

Araplar ve Türkler, İslam yakıtıyla (şehadet, cihat, fetih) savaşarak geçim temin eden (ganimet-toprak işgali) toplumlardır.

Bâtıniliğin İslam Toplumlarına Zararları

Bâtınilik, Selçuklularda Hasan Sabbah, Osmanlılarda Şeyh Bedrettin, Türkiye Cumhuriyeti'nde Fethullah Gülen aracılığıyla İslam toplumlarına zarar vermiştir.

Sünniliğin Üç Kilidi

Sünni itikat, bugün birbirinin üzerine vurulmuş üç kilitli kapının içinde mahpustur: 1- Kur'an ayetlerinin Allah'a nispetle (*kelâm-ı kadîm*) mutlaklaştırılması. 2- Hz. Muhammed'in söz (hadis) ve davranışlarının (sünnet), vahye nispetle mutlaklaş-

tırılması. 3- Ulemanın bu konuşmalar üzerine yaptığı yorum/içtihatların dondurulması. Bu üç konuşmanın kaynağı/gözesi/pınarı –failler değişse de– akıl ve vicdan olduğu hâlde; su gibi "sıvı" olduğu hâlde; düşünce durdurularak/dondurularak itikada (dogma/kör-inanç/taklit) çevrildi.

Görünür Dinsellikler ve Görünmeyen Büyük Günahlar ve Sevaplar

Cami, namaz, sakal, selam, başörtüsü, oruç, hac/umre... görünür dinsellikler olarak büyük günahların üzerine şal olabileceği gibi başka büyük sevapların işlenmesini engelleyebilir de.

Terörün Kaynağı

Ortadoğu'da Batı'nın-İsrail'in ve Şianın Sünniler üzerinde yarattığı baskı ortamı, Kur'an'ı anadilinden okuyan gençler üzerinde, Hz. Muhammed'in Mekke ve Medine'de müşrikler ve Yahudiler tarafından maruz bırakılan baskı ortamıyla benzerlik kurarak "Allah yolunda cihat" ve "şehadet-cennet" ülküleriyle intihar saldırıları/terör yaratıyor.

İslam ve Tasavvufun Tarihsel İlişkisi

İslamiyet, 7. yüzyılda Araplarda gerçekleşen bir olgu olarak (610-632) dinî bağlamda sevgi ve merhameti vurgulama yerine, toplumsal bağlamda/gerçeklikte adaleti (savaş-cihat) vurgulayan bir söylem ve pratik olarak gerçekleşti. Daha sonra "tasavvuf"un ortaya çıkması, bu sevgi ve merhamet ihtiyacını telafi etmek saikiyle idi.

Araplar ve Şiddet

Dinlerinin en kutsal mekânını (Kâbe) bombalayabilmiş ve Peygamberlerinden sonra en önemli iki halifesini cinayetle öldürmüş Arapların, şiddete teşne olmadıklarını söylemek, saflıktır.

Türkler-Araplar ve Şiddet

"Asker millet" olan Türklerin, Abbasîlerden devraldıkları Araplardaki huşuneti/savaşkanlığı (fetih-cihat) olumlu karşılamaları normaldir. Çünkü, "Çin Seddi", Türklerin ataları olan Hunların saldırılarından korunmak için yapılmıştı.

İslam'ın Anlamı

İslam, Ortadoğu'da (Kudüs) bir barış ve merhamet dini (Hristiyanlık) çıkarma teşebbüsünün başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra, Arabistan'ın şiddete teşne sosyolojisinden "zorlanarak" bir barış ve adalet dini oluşturma projesi/çabasıdır.

İslam'ın Ticaret Dini Olmaktan Memuriyet Dinine Evrilmesi

Ahireti bile uzun vadeli "yatırım-ticaret" yurdu olarak vazeden Mekkeli tüccarlar hanedanlığı (Hz. Muhammed, Hz. Hatice, Hz. Osman, Ebû Süfyân...) aracılığıyla kurulan İslam'ın, bu özünü devam ettiren 'Rey Ehli'ni boğarak Ahmed b. Hanbel, Şâfiî ve Eş'arî, –iflas korkusuyla– bir buçuk asır sonra itaat, boyun eğme, kör-inanç/taklit, teslimiyet... vs. kavramlarla bir "memuriyet" dinine dönüştürdüler (Ehl-i Sünnet).

Kur'an'daki İki Özgür İrade

Kur'an'ın başından sonuna kadar (her sayfasında ve her satırında) karşılıklı iki özgür iradenin (Allah ve İnsan) kapıştığını görmek mümkündür.

Şia ve Alevilik İçin Hz. Ali'nin Durumu

Şia ve Alevilik için Hz. Muhammed'den ziyade, Hz. Ali peygamber mesabesindedir.

İslam'ın İhtiyacı Olan Teoloji

Tarihsel olarak Araplardaki antropoloji, sosyoloji ve politikayla yoğun bir şekilde şiddetle dolayımlanmış olan İslam'ı, bu gölgeden kurtaracak sosyal bilim destekli yeni bir teolojiye şiddetle ihtiyaç vardır.

Antropolojik (Arabi) Şiddetin İçinden Gülümseyen İslam

İslamiyet, Allah'ın evrensel "sabit din" (şükran/iman, merhamet, adalet, iyilik, dürüstlük...) davasının bir önceki güncelleme/tecdid girişiminin (Hristiyanlığın) Latin dünyasında tahrif edilmesinden sonra, teolojik tahriften uzak (steril), güvenli bir bölge olan Arabistan'da ticarete yatkın ve o oranda haşin tabiatlı ve dini tebliğ edebilecek bir halk (Araplar) ile yenilenmesidir. Bahsi geçen dinî değerler, tehdit, şantaj, sertlik ve savaş içinde va(a)z edilmiştir. Ancak, tamamlanmasından sonra, ilk taşıyıcıların tabiatından dolayı savaşa boğulmuştur. İslam'ın, bu tarihsel bagajdan kurtarılması, teolojik bir sorumluluk olarak önümüzde duruyor.

Sabah Namazının Vakti (Fetva)

Gece 12 veya 1'de yatıp alarm/saat kurarak uyanıp sabah namazı kılmak, caiz değildir. Uykusunu alamamamış bir ruh veya beden ile kılınan namazdan hayır gelmez. Sabah namazı, uyku alındıktan/kendiliğinden uyandıktan sonra kılınması, daha evladır.

Sünnilik ile Düşüncenin Başına Gelen

Kur'an, kendi çağında din alanında düşünmeyi, soru sormayı, irdelemeyi, şüphe etmeyi, akıl yürütmeyi... önerdi. Daha sonra oluşan Sünni ortodoksi ise Allah Peygamber ve Kur'an aracılığı/teorileri ile düşünmeye sınırlar çizerek bu aktivite alanlarını daralttı. Hakikat, bulunmuştu. Tanrı'nın hakkında konuştuğu "Hakikat"in bir kısmının dinamik/değişken olduğuna ve gerçekliğin ise gözlenenden daha geniş olduğuna (bilim) –9-14. yüzyıllar arası istisna edilirse– pek itibar edilmedi.

İki Farklı Kader Anlayışı

Külli iradenin (Allah'ın iradesi), cüzî iradeye (insanın iradesi) bağlı olduğu bir "kader" (*sünnetullah*) anlayışıyla cüzî iradenin külli iradeye bağlı olduğu bir kader anlayışı, birbirinden tamamen farklıdır. Birincisi, insana özgürlük ve sorumluluk tanırken; ikincisi, Sünniliğin "cebir" anlayışıdır.

İslam'da Değer Ölçüleri

İslam'a göre en temel ahlaki değerler minnet/şükran, merhamet ve adalet/hakkaniyettir. Özgürlük, onur ve mülkiyet (menfaat/maslahat) ise temelde "insan" olmanın değerleridir. Bu uğurda karşılaşılan musibetlere (acı, ıstırap, işkence, zarar...) sabretmek de erdemdir. Çıkar, güç istenci ve başarı (kapitalizm), değer ölçüsü değildir.

İbn Arabî ve Hakikat

İbn Arabî'nin ontolojisi, epistemolojisi, teolojisi ve ahlakı doğruysa Allah, insanlara akıl-mantık ve dil kabiliyetleri aracılığı ile konuşarak onları dinî hakikat konusunda aldatmaktadır.

Tefrika ve Bütünlüğün Dinamikleri

Gerekçesiz/delilsiz, taklit ve zan yoluyla inanç ve itikat oluşturmak (mezhep-tarikat), toplumu tefrikaya sevk ederken; gerekçe, delil, düşünme, tartışma ve ikna faaliyetleri, uzlaşıyı, birliği ve bütünlüğü artırır.

İslam'ın Manevi Yolu

İslam'ın "manevi" yolu, tasavvuf ile Selefîlik arasındadır.

Şehidin Tanımı

Özgürlük, onur ve mülkiyeti/yurdu koruma ve hakkı tavsiye etmekten dolayı öldürülene (Allah yolunda) "şehit" denir.

Günlük İslam

İslam'a göre, insanlarla ilişkilerde "günlük" yaşamın üç ilkesi şunlardır: 1- Bağışlama, 2- İyiyi-doğruyu (*ma'rûf*) tavsiye etme, 3- Cahillerden uzak durma (7/199).

İslam'ın Avantajı ve Dezavantajı

Katı gelenekçi/muhafazakâr bir toplumda (Araplar) insanın en kontrolü güç aktı olan "politik" bir süreç olarak doğmuş olmak, İslam'ın hem avantajı hem de dezavantajıdır: İlk büründüğü tarihsel yapıdan çıkamıyor. Emir ve tavsiyeleri "kavga-gerilim ve savaş" ortamında varit oldu.

Sünnilikte Muhalefet Tarzı

Sünniliğin "Selefî" kolu, Kadızadelileri ve Vehhabîleri; "tasavvuf" kolu ise Şeyh Bedreddin'i ve Fethullah Gülen'i çıkarmıştır.

İslam'ın Üç Ayağı

İslam, Allah ve ahirete imanla müminlere özgüven, cesaret ve onur duygusu; dünyevi sorunların ahlaki (adil) çözümü; mazlumlara ve mağdurlara merhameti önerir/verir.

İslam'ın Avantajı ve Dezavantajı

İslam'ın siyasal ve savaş süreciyle doğması, onun için hem avantaj hem de dezavantaj olmuştur. Avantajı, onu "gerçekçi" kılmasıdır; dezavantajı ise bu iki sürecin üzerine fazla yapışmasıyla "din ve ahlak" olma da zorlanmasıdır.

İslam'ın Protestanlaştırılması

Yeni yorumların tümü, İslam'ın "Protestanlaştırılması" ise Sünnilik de, Katolikliktir. Her iki önerme de yanlıştır.

Sünniliğin Teorik/Teolojik Durumu

Sünnilik, tarihî süreçte akide (teoloji/kelam) ve şeriat (hukuk/fıkıh) olarak somutlaştı/sistemleşti. Siyaset, iktisat ve ahlakta (tasavvuf), reelpolitiğe teslim olmuştur (teorisi yoktur). Akidesindeki Allah, tabiat ve insan (kader); şeriatındaki kaynaklar teorisi (Kur'an-sünnet) problemlidir.

Allah Yolunda Cihat

"Allah yolunda cihat": İslam'ı tebliğ eden müminlerin can, mal/mülkiyet, özgürlük ve onurlarına saldıranlara karşı ölümü göze alarak (şehadet) ve malını harcayarak çaba gösterme.

Ehl-i Sünnet ve Selefîlik

Ehl-i Sünnet, özünde "Selefîlik" demektir: geçmişin çiğnenmiş/gelenekleşmiş yoluna tâbi olma. Yeniliğin/tecdidin, "bid'at" olarak reddedilmesi, katı gelenekçilik. Istılahi anlamdaki "Selefîlik"ten ajanda (muhteva) olarak ayrılmasına rağmen, düşünme tarzı/mantık itibarıyla aynıdır.

İslam'ın Gerçekliği ve İdeali

Kur'an'a yansımış olan 7. yüzyıl Arap ve Arabistan "gerçek"liği (savaş-şiddet), dini alanda idealizme (merhamet, meveddet, medenilik, mimari...) gitmeyi engelliyor. Müslüman kitleler, "ideal model" olarak kabul ettikleri (Asr-ı Saadet) o devre "geri" dönmek istiyorlar.

Müslümanlarda İtaatin Teolojik Psikolojisi

Allah ve Peygamber'in (Kur'an ve sünnet) kutsal ve mutlak otoritesine sorgusuz sualsiz itaat etmeye/boyun eğmeye alışmış mümin; mezhep imamı, mehdi, şeyh ve sultanın otoritelerine kolayca boyun eğer. Rey Ehli, Allah ve Peygamber'in buyruklarının "gerekçesini/hikmetini/gayesini soruşturuyordu.

Namazın Hükmü

Namaz, eğer müminin içinden gelen/gönüllü/iradi bir zorunluluk (şükran-saygı) ile eda edilmezse "ibadet" olarak kabul edilmez. Tanrı'nın "farz" kılmasıyla kılınan namaz, "borç öde-

me" mantığıyla eda edildiği için, ibadet değildir; kalkan gibi, bazı günahlara girmeyi önler.

İslam'daki Şiddetin Kaynağı

İslam'ın doğuş dönemindeki haklı, erken dönemindeki haksız şiddet, teolojiden değil; antropolojiden (Araplık) kaynaklanmıştır. Birincisi, doğum gibi yaratıcı; ikincisi, iç savaş/ölüm olarak yıkıcı şiddettir.

Tasavvufun İslam Bünyesindeki Yeri

Tasavvufun doğuş sebebi, psikolojik (sevgi ve merhamet eksikliği) olarak içeriden; genetiği (virüs), dışarıdandır; hastalık gibi. Selefîlik, organik olarak daha Kur'anidir.

İslam'da Aile ve Cinsellik

İslam'da zinanın ve açık giyinmenin kısıtlanması (nikâh ve tesettür), aile kurumunu korumak için başvurulmuş "cinsellik" stratejileridir.

Eğitim ve Kültürasyon Olarak Vahiy Süreci

Vahiy, peygamber ve ona inanan toplum/topluluk aracılığıyla bir eğitim ve kültürasyon sürecidir. Bu toplum, bu davayı cihanşümul hâle getirecektir (22/88).

İslam Dünyasında Şiddetin Sebebi

Batı'nın, Rusya'nın ve İsrail'in İslam dünyasındaki kolonyalist tutumları, bu dünyanın çocuklarını kolayca Kur'an'a ve Peygamber'e götürüyor (cihat).

Tasavvuf ve İslam'ın Farkı

Tasavvuf, insanın kendinin (nefsinin) canavar veya şeytan olduğu; dünyanın fahişe gibi ayartıcı olduğu ve dinin de çok karmaşık olduğu propagandasıyla, insanları "tarikat"a ve "şeyh"e mecbur ediyor. Oysa İslam, bu iddia ve çözümleri redderek insanları "âlim" ve "müfti"lere başvurmaya çağırır.

İslam ve İktisat

İslami iktisat, istif ve israf değil; istihdam ve infaktır. Mülkiyet ve servet/zenginlikle kurulacak işlevsel (istihdam), onursal (infak) ve hazsal (harcama) ilişki dışındaki istifçilik ve mutlak mülkiyet düşünceleri, sapıklıktır.

İlk Müslümanların Vahim Hatası

Hz. Muhammed zamanındaki "kâfir"lerin (müşrikler-Yahudiler) %80'i, sosyolojik grup olarak Müslümanlara/müminlere zulmeden fiilî "düşmanlar" olduğu için, onların aşağılanması ve onların hem Allah'ın hem de Müslümanların "düşman"ı olarak bellenmesi (8/60), "gayrimüslim" olan herkesin, bu niteliklere sahip olduğu anlamına gelmez. Müslümanlar, bu ayrımı yapamadıkları için, erken dönemde "kâfir" olan herkesi, savaşılması gereken "düşman" bellediler (*dâru'l-harb*).

İslam'ın Tarihsel Serüveni ve Sorunu

İslam'ın kaynaklarında bir "tahrif" sorunu yoktur; ancak bu, ta başından beri bir teolojik yanlış yorum sorunu olmadığı anlamına gelmez. İtikatta (*usûli'd-dîn*) Eş'arî, şeriatta (*usûl-i fikh*) Şâfiî ve bunları tasavvufla mezc etmede Gazzâlî, bu yanlış yorumun failleridir. Bugün de bir *up date*/yenilenme ve evrenselleşme sorunu/krizi vardır.

Sünniliğin Evrensel Figürleri

Sünnilikte Ehl-i Hadis'in "evrenselliği"ni, tasavvufta (İbn Arabî) gerçekleşirken; Ehl-i Reyin "evrenselliği"ni kelamda (Kadı Abdülcebbâr), fıkıhta (Şâtıbî), felsefede (Fârâbî-İbn Sînâ ve İbn Rüşd) gerçekleştirdi.

İki Liderin Hikâyesi

Mursî'nin ve Tayyib'in trajedisi, inanmadıkları "demokrasi" oyunuyla çoğul, küresel, postmodern bir dünyada tekil-tevhitçi-evrensel (İslami) hakikat davaları peşinde olmalarıdır.

Fetih ve Cihat Adına Ülke İşgal Etmenin Hükmü

Kur'an, ilk muhatap Arap Müslümanların "vasat/mutedil" (2/143) ve "hayırlı/iyi" (3/110) bir toplum olarak İslam dini için "tebliğ/*emr-i bi'l-ma'rûf*" ve "örneklik" (22/78) görevine koşulduklarını söylediği hâlde; onlar, "cihat" ve "fetih" kavramlarını *istismar* ederek, "ülke işgali/ganimet çapulculuğu"na çıktılar. Daha sonra, göçebe ve asker tabiatlı Türkler de "i'lâ-yi kelimetullah/nizâm-ı âlem" *adına* bunu yaptılar. Havariler ve ilk üç yüz yılda Hristiyanlar, bunu yapmadı.

Politik Ortamın Dinî Söyleme ve Eyleme Olan Etkisi

İlk Müslümanlar/sahabiler, müşrikler (Mekke'de) ve Yahudiler (Medine'de) tarafından "düşman" bellenip "yok" edilmeye çalışıldıkları için, dinî söylemin (Kur'an) epeyce bir bölümü bu mevzu ile ilgilenmek zorunda kaldı (*cihâd-kıtâl*). Şayet böyle bir olgusallık olmasaydı o zaman söylem, bütünüyle pedagojik amaçlı irşad, vaaz ve nasihat olacaktı. Türkiye'de de dindarlar/muhafazakârlar, "mürteci" olarak "öteki" konumuna koyuldukları için, politik çabaları "tarafsız-hakkaniyetli", herkese eşit mesafeli bir süreç olmaktan çıkıp "mücadele" durumuna dönüyor.

DAİŞ'in Anlamı

DAİŞ/İŞİD, bölgeye ait kör-inanç/cehalet-huşunet ve Batı'nın yarattığı aşağılamanın doğurduğu hınç'ın ürünüdür. Batı tarafından yaratılan atmosfer/ruh/geist, bölgedeki öznelerin Kur'an'a bakınca şiddet içeren ayetleri görmelerini doğuruyor.

Savaş ve İslam

Kur'an'da/Medine'deki savaş "İslami"dir. İlk yüzyıldaki Cemel-Sıffin-Kerbela savaşları, Arap kabileciliği ve savaşçılığıyla ilgilidir. Fetihler ise Arap savaşçılığı, çapulculuğu/ganimet ve İslam'ı zorla yayma saiklerine bağlıdır. Türkler ise göçebe ruhları ve asker tabiatlarıyla birlikte ganimet ve İslam'ı yayma saikiyle fetihlere devam etmişlerdir.

İki Grup Rahatsız

Düşünen Müslümanlarda Sünniliğin mevcut durumu, teolojisi, teorisi rahatsızlık yaratırken, Sünnilerde düşünenlerin durumu rahatsızlık yaratıyor.

Medine Dönemi

Mekke döneminde vaaz, nasihat ve irşad faaliyeti olarak devam eden dinî söylem, Medine döneminde, müşriklerin Müslümanlara karşı sürekli "düşmanlık" ve "savaş" durumu yaratmaları itibarıyla dine siyasetin karışması ve kanın bulaşmasıdır.

Hakem Olarak "İslam"

İslam, mevcut dinlere "hakem" olmaya gelmişken (5/48), dinlerden bir din hâline geldi.

Sıradan İnsanın Müslümanlığı

İslam, sıradan insan için "ahiret"i kazandıracak özel ritüellerden (namaz, oruç, hac) oluşan bir ajandadır. Dünyevi yaşam (siyaset, iktisat, hukuk), dinin konusu değildir. Bu alanlarda başarı için her şey meşrudur.

İslam'ın Otoritesi/Temsili ve Mahiyeti Sorunu

İslam'ın bugün 1- "Otorite/Temsil" sorunu, 2- "Mahiyet/Öz" sorunu mevcuttur. ***I- Otoriteler:*** 1- Ulema-Ayetullah, İlahiyatlar. 2- Tarikatler-Cemaatler. 3- Siyasi muhalif örgütler, militanlar. 4- Siyasi iktidarlar ve kurumlar (Ezher-Diyanet). 5- Herkes. ***II- Mahiyetler:*** 1- Kur'an, Sünnet, İcmâ, İçtihat (Sünnilik). 2- Kur'an, Sünnet, İmamlar (Şiilik). 3- Kur'an. 4- Kur'an, Sünnet (Selefîlik). 5- Kur'an ve Sünnetin bir kısmı ve İçtihat (İslami Modernizm).

Hz. Muhammed'in Misyonu

Hz. Muhammed, Araplar için "örnek" (şahit), insanlık için "haberci"dir (beşir-nezir).

İslam'ın Akıl ile Sorunu

Dinin sorunu ilk planda "Akıl-Nakil/Rey Ehli-Hadis Ehli" sorunu; ikinci planda ve esas olarak da "Hangi akıl?" sorunudur: 1- Beyani (55/4), kalb/fuad, ahlaki, hikmet-i baliğa (54/5) olan akıl (kelam-fıkıh). 2- Burhani mücerret (sayma, mantık, felsefe, bilim) akıl. 3- Mistik, sezgici, işraki akıl. Birinci başarılı olamayınca, kökü dışarıda olan ikinci ve üçüncünün saldırısına maruz kaldı.

Hayvanlık, İnsanlık ve Müslümanlık

İnsanın kendini, ailesini ve milletini düşünmesi hayvanlık; ötekileri düşünmesi insanlık; bunlarla birlikte Allah'a ve ahirete inanması Müslümanlıktır.

Gazzâlî ve Kadı Abdülcebbâr

Gazzâlî'nin en büyük eseri dört cilt olan *İhyâ*'dır. Yarısından fazlası, başka kaynaklardan iktibastır. Kadı Abdülcebbâr'ın en büyük eseri yirmi cilt olan *Muğnî*'dir. Yüzde onu ancak iktibastır. Hangisi daha derin/büyük "düşünür"? Gazzâlî'nin şansı, merkez medyada siyasete ve popülizme/avama oynamasıdır.

İslam'ın Bütünlüğü

Fakih, mütekellim ve mutasavvıftan her biri 33'lük teşbih gibi, İslam'ın bütününün üçte birini temsil eder. İslam'ın özünü-bütününü temsil ettiğini söyleyen haindir.

İran ve Şiilerin İslam ile İlişkileri

Sünniler, 1400 sene boyunca daima gâvurlarla; Şiiler ise daima Sünniler (Araplar-Türkler) ile savaşmışlardır. Şiilere gâvurla savaşma nasip olmamıştır. Persler, İslam'dan önce Hristiyanlar (Bizans) ile savaşmışlar; Kur'an, Perslere karşı Bizanslıların tarafını tutmuştur (30/2-5).

Arap Barbarlığı ve İslam

İslam dininin Arap/bedevi barbarlığı, yani küfür/nankörlük, nifak (9/97) ve tüccar küstahlığı/kibri (*hamiyyetü'l-cahiliyye*, 48/26) içinden çıkıp geldiğini, mücadelesini bu insanlara karşı verdiğini ve bunun Kur'an'a yansıdığını unutmamak gerekir.

İslam'ın Aktüel Değeri

İslam, uzun süreden beri tecdid edilemediği için, şu anda piyasada tercih edilen bir şey değil; belli milletlere miras kalmış köhne-hantal bir şeydir. Antika değeri var; fakat aktüel değeri henüz ortaya konmuş değil.

Sufilerin Doğrusu ve Yanlışı

Sufiler, yaşamın bir "araz"lar seli olduğunu doğru olarak kavradılar; fakat bu arazlar selinin uzun süren (kıyamete kadar) bir "cevher" olduğunu/ciddi (bi'l-hakk) bir iş (imtihan/fitne/bela) olduğunu kavrayamadılar. Bundan dolayı da insanın sorumluluğunu (merhamet, ıslahat ve adalet) bireysel bir macera olarak (araz hâlinde, hayatla uyumlu yaşama olarak) yanlış kavradılar: Aşk, Hümanizm.

Dinde Zorlama

İslam'a göre "*Dinde (iman, ibadet ve bireysel ahlak) zorlama yoktur*" (2/256). Zorlama, her toplumda olduğu gibi, kamu hukukundadır.

Fethullah Gülen/The Cemaat'in Metafiziği

Fethullah Gülen/The Cemaat, sufilerin "velayet", Şiilerin "imamet" metafiziğinin Sünnilikte birlikte yansıması/tezahürürdür.

İslam'ın Hikâyesi ve Son Şansı

İslam, tarihi serüveninde Hâricî-Selefî bedevi-bağnazlık ve Şii-Sufi Bâtınilik arasında "Hadis Ehli/Ehl-i Sünnet"in (Şâfiî-Eş'arî-Gazzâlî) "orta yol"unda karar kıldı. Erken dönemde yaklaşık yüz yıl etki olan Rey Ehlini (Mutezile, Hanefilik-Maturidilik) tekrar diriltmemiz lazım. Yenilenmeyi ancak bu ekol yapabilir.

Hristiyanlık ve İslam'ın Yayılma Tarzları

Hristiyanlık mahkûmların, mağdurların ve mazlumların (havariler) direnişi sayesinde Roma'yı fethetti. Sonra da zora başvurdu. Müslümanlık ise Galiplerin (sahabiler) orduları (Araplar-Türkler) sayesinde genişleyerek (feth) imparatorluklar kurdu.

Mutezile ve Eş'arilik

Eş'arilik, Tanrı'yı keyfi bir güç olarak tasarlayan bir çocukluk (itaat-teslimiyet) ideolojisi/teolojisi; Mutezile, Tanrı'yı ahlaki zorunluluk olarak tasarlayan (adalet-gerekçe) bir yetişkinlik ideolojisi/teolojisidir. Birincisi Arap ruhunu; ikincisi, mevali ruhunu yansıtır. Birincisi milliyetçilik; ikincisi evrensellik davasıdır.

İslam'da İnsanların İki Kimliği

İslam'da insanların iki kimliği vardır: I- Tanrı karşısındaki kimlikleri: 1- Mümin/Müslim, 2- Kâfir. II- İnsanlar karşısındaki kimlikleri: 1- Adil, 2- Zalim. Kâfirler ve zalimler Allah'ın düşmanı (8/60); zalimler, Müslümanların düşmanıdırlar (2/193).

İslam'ı Boğan Dört Büyük Kriz

Müslümanlığın doğa hakkında bilimsel bilgi ve toplumsal ahlak yaratamamasının nedeni, sahip olduğu dört büyük teolojik krizdir: 1- Doğada nedenselliğin olup olmadığı tartışması. 2- İnsanın fiillerinde özgür ve sorumlu olup olmadığı (kader) tartışması. 3- Ahlaki iyinin akılla mı yoksa vahiyle mi bilineceği tartışması. 4- Dünya/hayat ile kurulacak mesafenin takva/salih amel (şeriat) veya zühd/ibadet (tasavvuf-tarikat) ile mi olduğu tartışması.

Nedenselliği İnkârın Tezahürleri

İslam toplumlarında tarihsel bilincin zayıflığının nedeni, ontolojik düzlemde "nedenselliğin" kabul edilmeyişidir. Her şey, Tanrı'ya bağlı ve her an her şey mümkündür (mucize, keramet, tılsım, simya, büyü, sihir). Eşyanın kendine mahsus bir tabiatı ve düzenli/nedenli devinimi (süreklilik-ilerleme) yoksa o zaman zihin "geviş getirmeye/tekrara" müsait olduğu gibi, öne veya arkaya sıçramalara (ilerici veya gerici devrimlere) da müsait olur. Parçalı-tutarlı değişim (ıslah) ve ilerleme zor olur.

İŞİD'in Sorumluları

İŞİD, birinci derecede Batı'nın baskısı, ikinci derecede "Selefiyye" teolojisi, üçüncü derecede Sünniliğin dinî düşünceyi yenileyememe başarısızlığının total bir sonucudur.

İslamcılık-Medeniyetcilik Söylemleri

İslamcılık/medeniyetçilik söylemleri, deprem, sel, yangın, kasırga sonrası harap olan şehir üzerine nostaljik edebiyattır.

İslam'ın Farkı

İslam, insanların sıkıntılı, yoksulluk durumlarında "sabır"; zenginlik durumlarında hamd ve şükür hâlet-i ruhiyeleriyle hayata uyumlu, zararsız, normal insanlar yaratır (19/96). Gâvurluk ise ihtiraslı, kibirli, cahil, kaprisli, kızgın... hasılı "zor" hâlet-i ruhiyeli insanlar demektir (20/124).

Olan ve Olması Gereken "İslam"

İslam'ın/Kur'an'ın daha orijinal/otantik/sahih bir tezahürü olabileceği (örneğin, Rey Ehli) ihtimaline karşı, tarihsel se-

beplerden dolayı aktüelleşen mevcut, ortalıkta dolaşan "Ehl-i Sünnet" tezahürünü "olması gereken" olarak ileri sürmek, mantıken doğru değildir. Mevcut yorum, yapısal teolojik sorunlarından dolayı çökmüş olmasına rağmen, salt ömrünün uzunluğunu delil olarak ileri sürerek, onun "sahih"liğini iddia etmek, yine mantıken doğru değildir. Bundan dolayı cahiller, mevcut teolojik yapıya karşı yapılan eleştirileri "İslam"a karşı yapılmış sayıyorlar.

"Müslüman Terörist"

Sünnilik/Siyasal İslam (İhvan, Hamas, Taliban, el-Kaide, Millî Görüş (Ak Parti), İŞİD...) son 20-30 yıldır Yahudiler, Amerikalılar, İngilizler, Fransızlar, Ruslar ve son olarak da Şiiler tarafından dövülüyor. Onların bir kısmı da dövenlere güç yetiremedikleri için sivil hedeflere saldırıyorlar (terörizm).

Hadislerin Anlamı

Hadislerin toplanması, "normal" bir reflekstir. Onların dinin ikinci kaynağı olarak "mutlak"laştırılması, "anormal" bir reflekstir.

İslam Düşüncesinin Yumuşak Karnı

Melek, cin, şeytan gibi görünmeyen, ortada mevcut olmayan varlıkların "olduğu" inancı, Müslümanları gerçeklikten (reality: nedensellik, mantık, bilim) koparak zan, bâtıl itikat, yalan, yanlış şeyleri kabule sevk etti. Mucize, keramet ve sihrin varlığı da öyle.

Sanatların Yasaklanmasının Faturası

Sanatsal faaliyetler, teknolojinin icat edilmesi ve zanaatın sona ermesinden sonra, insanın potansiyel kabiliyetlerini/yaratıcılığını ortaya çıkarmanın yolları olarak Batı'da devam etti. Sünnilik, yersiz dinî kaygılarla bunları yasaklayarak Müslüman insanın kötürümleşmesine sebebiyet vermiştir.

Ezan ve Sabah Namazı

Ezan ve sabah namazı, gecenin ve gündüzün arasında, gecenin ve gündüzün sahibine bir teşekkürdür.

İslam'ın Tarihsel Dönüşümü

Dinin (itikat/iman) mümkün olması, ahlaka/vicdana bağlıdır. Kur'an ve Rey Ehli, gerekçeli/makul/kalb-i selim/sağduyuya dayanan evrensel bir ahlak (iman-amel) davasıdır. Hadis/Eser/Sünnet/Rivayet Ehli, onu ağırlıklı olarak bir inanç/itikat ve ibadet (din) davasına dönüştürdüler. İnanç/itikat ve ibadetin "değer"inin büyütülmesi (dini kaplaması), ahlaksızlığa ve cehalete sebebiyet vermektedir. Dinin temel trajedisi, budur.

İslam'ın Başına Gelenler

İslam, doğuş anında açıklık içinde vicdan, sağduyu, akılmantık içinde diyalojik olarak oluştu (Kur'an ve sünnet-hadis). 1400 sene boyunca "Nass"lar te'vil edilerek, yorumlanarak, hakikat nasslar üzerinden türetilerek izafiyetçi/nihilist bir noktaya varıldı. Bundan kaçınmak isteyenler de lafızcı/Selefî-dogmatik bir çizgiye kaydı: "Yağmurdan kaçarken, doluya tutulmak." Buradan çıkışın yolu, Allah'ın ve Hz. Muhammed'in yaptığı gibi sağduyuya, vicdana ve aklamantığa dönmektir.

İslam'ın Başlıca Değerleri

İslam'ın Tanrı-insan ilişkisiyle ilgili değerleri: rahmet/inayet-minnet/şükür (iman); insani ilişkilerle ilgili değerleri: ihsan, infak ve adalet (siyaset-sanat-ahlak); kadın-erkek ilişkileri (aile) ile ilgili değerleri: şehvet (cinsellik) ve meveddet (sevgi) tir. İslam, insanın istiğna/istikbar (şeytanlık) tavrına karşı minnettarlık (şükran); cehalet (zulüm-hayvanlık) eğilimlerine karşı ise merhamet ve adalettir: Müminlik ve merhametli-adil mücahitlik (militanlık).

Evrensel-Yerel/Lokal İslamlar

Evrensel bir din olarak "İslam", Arap, Türk, Pers/İran, Afrika, Hint, Avrupa... "İslamlar"ının oluşmasına fırsat tanır. Emperyalist bir din taklit, totaliter ve terörle farklılaşmalara müsaade etmez. Örneğin: "Ölçü" olarak "Hadisçilik", bir Arap kültür/örf emperyalizmidir. "Örneklik" ise İslam'ın ilk uygulaması olarak, gelecek kuşaklara ve yeni mühtedilere ilham kaynağı olabilir.

Dirayet/Rey Ekolü ve Akılcılık İddiası

İslam düşüncesinde "Dirayet" veya "Rey" Ekolü, yanlışlıkla isimlendirildiği gibi İslam'da/dinde salt "Akılcılık Ekolü" değildir. Onlar, nassları ve onların literal/lafzi anlamlarını donduran/dogmalaştıran/mutlaklaştıran-mumyalayan "Rivayet" veya "Hadis/Eser/Sünnet" Ekolüne karşı, insanın bütüncül anlama aktları (düşünme, sezgi, kalp-kafa) ile nassları anlama, temellendirme ve bu doğrultuda içtihat (istihsan) yapma ve tecdid etme talebini ifade eder. İkincilerin yöntemi olarak "kıyas", sanıldığı gibi gerçek bir "içtihat" değil; nassları yansılama veya taklittir: "Kitabına uydurma" ve "Hîle-i şer'iyye".

İslam'ın Millet ve Ümmet Projelerinin Başarısızlığı

İslam, üst kimlik olarak "iman kardeşliği" ile değişik kabilelerden bir "Arap milleti" ve değişik milletlerden de adalet ilkesine istinaden bir "İslam ümmeti" yaratmayı amaçlamıştı. Kureyşlilik, birinciyi, mezhepçilik ve ırkçılık da ikinciyi engellemiştir.

İslam'ın ve Sekülarizmin Yaşam Algısı

İslam, insan yaşamını gayesi/telosu olan bir "denenme süreci" olarak görürken; sekülarizm, yaşamın kendisini bir gaye/telos olarak görmektedir.

BİLİNCİN (RUHUN) HÂLLERİ

İnsanın Çifte Tabiatı

İnsan, beş duyusuyla "epistemolojik" olduğu kadar, fıtratıyla "etik/ahlaki" bir varlıktır. İman, "çözüm"ü veya "ispat"ı olan bir sorun değil; ahlaki bir hâlet-i ruhiye olarak keşfedilecek bir durumdur. O, mistik bir aura (hâl-makam) değil, herkesin ulaşabileceği bir itkan/yakîn ve itminandır. Felsefe, istiğna olarak ispat, tahakküm, avlanma ve avcılıktır. İman ise misafirperver-hazırlıklı olmanın sonucu olarak bekleyene "misafir"in (nur-basiret-furkan-hidayet) gelmesidir. Wittgenstein'ın *Tractatus*'u, felsefenin "avcılığını" ispat ederek, "hayatın anlamı", yani "iman" sorununu çözmeye ehil/kadir olmadığını ortaya koyar.

Kavramın Gücü

Küçük bir zımba telinin, yüz yaprağı bir araya getirdiği gibi, bazı kavram ve fikirler de yüzlerce farklı, dağınık duran fikri ve düşünceyi anlamlı hâlde bir araya getirebilir.

Tartışmanın Temel Kuralı

Tartışmaya taraflar "lego" pozisyonunda başlamalılar; cetvel/cephe pozisyonunda başlar iseler, birbirlerinin üstüne ok atarlar veya işerler, "sidik yarışı" veya "savaş" yaparlar.

Ruhun Zıt Hâlleri

Sigaranın, alkolün ve uyuşturucunun "hoş" bir şey veya "berbat" bir şey olduğuna aynı ruh değişik hâlleri karar verebiliyor.

İdeal Konuşma-Tartışmanın İmkânı

İnsanların meslekî, mezhebî, meşrebî kimliklerini bilmek, ideal konuşmayı ve tartışmayı sakatlar.

Bilginin Çoğalması ve Varlığın Unutulması

Varlığın değişik alanları, parçaları, boyutları üzerine düşünce o kadar yoğunlaştı ki (bilimler), varlığın bütünlüğünün anlamını yitirdi. Bir şehrin labirentleri, ara sokakları arasında dolaşarak şehrin toplam silüetini, görünüşünü, manzarasını görememe gibi. Bunu temin etmenin yolu, havalanmak (kuş bakışı) veya dağ başlarına çıkmaktır. Düşünürlerin yapması gereken, işte budur. Çizilen resimler veya çekilen fotoğraflar, doğal olarak farklı olacaktır. Olsun.

Farklı Beslenme Rejimleri

Yüksek dağların tepelerinde, kayalıkların ucurumlarında bol oksijen ve türlü çiçeklerle beslenmeye alışan keçilerin beslenme rejimi, düz ovada yayılan sığır ve koyun sürülerinin beslenme rejimiyle aynı değildir. Düşünerek üretenler ile okuyarak söyleyenlerin farkı da böyledir.

Yaşa Bağlı Anlama

Hayatın bir kısmı, dağa tırmanma gibidir; yaş ilerlemedikçe nüfuz edilemez, görülemez (anlaşılamaz).

Batı'da ve Türkiye'de Bilimsel Faaliyet

Batı'da bilimsel çalışmalar (tez yapımı, makale, sempozyum, panel, workshop...), bulmacada bilinmeyen kelimeyi bulma veya *puzzle*daki boşluğu doldurmaya benzer. Türkiye'de ise "iş olsun" diye, doldur-boşalt, kısır döngü ve avare kasnak misalidir.

Gönlün Göze Dönüşmesi

İnsanlık bugün artık "göz"ün (görüntü, imaj, ekran) kontrolündedir. Düşünme, okuma, ruh, sabır, vukufiyet, arama, din-dindarlık... kalmadı.

Bilgi ve Hakikat

Bilgi-bilim tanıma, tasvir (realite-gerçek) sorunudur (Ne ve nasıl oluyor?); anlam ise "Niçin var ve niçin öyle oluyor?" sorularına ilişkin yorum (hakikat) sorunudur. Hakikat, yorumdur.

Kesin Kanaatlerin Değişmesi

İnançlar, kesin kanaatler "duvar" gibidir; ya içinde gönüllü yaşanır, ya hapis kalınır, ya yıkılarak, ya da merdivenle (düşünceyle) tırmanılarak, üzerine çıkılarak aşılır.

Mide ile Zihnin Farkı

Düşünmeyen zihin, midenin açlığı hissetmesi gibi açlığı hissetmez. Düşünmeye başlarsa ancak sefaletini, yoksulluğunu, açlığını hissedebilir.

Yaygın Yanlışları Görmenin Zorluğu

Yaygın, her yerde olan ve uzun süren yanlışları görmek muhakeme-akıllılık, zekâ gerektirir (peygamber, düşünür); dile getirmek yiğitlik ister. Onlara kapılıp gitmek ise sıradan insanın tutumudur.

Tuzun Anlamı

Sofrada tuz, baharat (ot) cinsinden bir şey değil; taş-kum cinsinden zararlı bir şeydir.

Doğru Düşünmenin Yolu

Düşünürken şeylerin ve süreçlerin, oluşun bizzat kendini düşünmek gerek (kavram yaratmak); onlara daha önceden biçilmiş "elbiseler" veya içine konulmuş "kap"lar olan kavramlar veya isimler, ideolojiler, teoriler ve inançlarla değil.

Doğu'da ve Batı'da Akıl

Avrupa, Aydınlanma ile aklı/düşünmeyi, teolojiden tecrübeye döndürmeyi başardığı için din zayıfladı. Doğu ve Ortadoğu'da zihin, hâlâ metafiziğin kontrolünde. Gerçeğe dönemiyor: "Yaralı Bilinç". Kur'an, gerçeklikten kalkan bir hakikat iddiası idi.

Zihnin Çaylaklığı

Zihnin gördüğünü avlayan "çaylak" tabiatına karşı tetikte ve teyakkuzda olmak gerekir: "Her kuşun eti yenmez."

Hermenötiğin Temel İlkesi

"Tabip olmayana yaran sardırma/Azdırırsın sonra yarayı gönül": Hermenötiğin temel ilkesi.

Kitap Okumanın Misali

Kitap okuma, yemek zevkine benzer; zenginleşip damak zevkiniz inceldikçe her şeyi yiyemediğiniz gibi, düşünürlüğünüz ve bilginiz arttıkça da birçok kitaba ve yazara dokunamazsınız.

Statü ve Kapasite İlişkisi

Statüsü eşit olanların kapasitesi eşit değilse kıskançlık doğar. "Tenhada statü olmaz.

Tıraşın Anlamı

Sürekli sakal tıraşı, ihtiyarlığın ve olgunluğun alameti olan "beyaz sakal"dan kaçıştır. Tıraş, ölüm ve ihtiyarlıktan dünyayazevklere kaçıştır. Sekülarizmin yükselişiyle birlikte yaygınlık kazanmıştır.

Oluşun Dinamizmini Kavramak

"Ev danasından öküz olmaz," atasözünü kullananlar, oluşun dinamizmini kavrayamayanlar; "Boynuz, kulağı geçer," atasözünü kullananlar ise bu dinamizmi kavrayanlardır.

Yakıştırmanın Dinamiği

Kendine bir davranışı veya giysiyi/elbiseyi yakıştırma, ruhun terbiyesine, eğitimine ve incelmesine paralel olarak yürür.

Dünyayla Olan İlişkimiz

Dünyaya bağlılığımız, memlekete-mahalleye olan bağlılığımız gibi alışkanlığa dayanır. Bizden önce de dünya vardı; bizden sonra da olacak; bir görünüp bir yok olan biziz.

Paranın ve Malın Değerini Tayin Eden Şey

Paranın ve malın değerini tayin eden şey, kişinin yaşama bağlılığının/içgüdülerinin gücüyle doğru orantılıdır.

Âlim ve Cahilin Özellikleri

Eğitimli insanın özelliği, bildiği konularda temkinli konuşmasıyken; cahilin özelliği, bilmediği konularda kesin konuşmasıdır.

Otoritenin Kaynağı

Otorite edinmeyi kişilerden, kitaplardan, kitlelerden olgulara/duyulara, düşünmeye ve vicdana aktarmak, kişinin başarması gereken en ehemmiyetli vazifesidir. Kur'an ve Rey Ehli, bunu/zoru başarmaya çalışıyordu. Hadis Ehli/Sünnilik, popülizm olarak bir karşı devrimdir. Hakikatin ne olduğunun kriteri/mihengi/ölçü biriminin, güç ve çıkar/içgüdü/heva olması kadar tehlikeli bir şey yoktur. Kriter, burada/somut/ölçülebilir olmayan bir şeydir. Denenmenin "zor"luğu da işte burada.

Otoritenin Alt Edilmesi

Zihinde oluşmuş otoritenin alt edilmesi, paslı çivi sökmeye benzer; zordur.

Konuşmanın Üç Hâli

Konuşma, ya mektup yazma gibi edebi bir sohbet-muhabbet, ya kavga/savaş ya da işeme/dırdırdır.

Semptom Olarak Bağırma

Konuşmalarda bağırma daima korku, kaygı, panik, boşluk ve zayıflıktan doğar.

Ezber

Ezber, yeni (ezber bozan) metin üretemeyen bilincin kendi üzerine kıvrılıp geviş getirmesidir.

Semptom Olark Saç ve Sakal Tıraşı

Berber ve kuaföre gidenden şair ve düşünür olmaz. Akademisyen olur.

Olup Bitenler

Olup bitenlerin korkunç ve muhteşem olanları, görünmeden hep içeride olup biter.

Adlandırmanın Dezavantajları

Adlandırma/isim, oluş/akış sürecini, değişmeyi, hareketi, devinimi ıskalar ve çok boyutluluğu tümelleme, tekleştirme, toparlama iddiasıyla detayları, farkları, nüansları örter, gizler.

Temel Sorun

Sorun, insanın yalnız kalıp kalmaması değildir; insanın kendi başına yapacak anlamlı şeyler yaratıp yaratamadığıdır.

Düşünmenin Olmadığı Toplum

Düşünmenin olmadığı, hayatın alışkanlık, âdet, inanç, taklit ve kin/intikamla götürüldüğü toplumlarda yazıp çizmenin ve konuşmanın hiçbir etki ve anlamı yoktur. Herkes, yerinde sayar; kendi aklından memnundur; kısırdöngü/rutin içindedir. İslam dünyası, böyle toplumlardan oluşmaktadır.

Farkı Fark Etmek

Anlama kabiliyeti ve yorum gücü, olaylardaki ve olgulardaki "farkı" ortaya çıkarabilmektir.

Mutluluğun Ölçüsü

Mutluluğun-mutsuzluğun ölçütü dört gözle beklediğimiz, iple çektiğimiz anların/günlerin oranıyla; kaçtığımız, atlattığımız, kovduğumuz, korktuğumuz an ve günlerin oranıyla ilgilidir.

Bedene-Sağlığa Karşı Zorbalık

Beden/sağlık; uyuşturucu, alkol ve sigara zorbalıkları/alışkanlıkları tarafından sürekli zulme maruz bırakılır.

Düşünme ve Dayak Yeme

Dinlemek ve okumak (düşünmek) zanna, ezbere, şartlanmaya dayanan sanı ve kanıların yıkılmasını veya yaralanmasını doğurur. Bu süreç, kavga veya dayak yemeye benzediği için birçok kimse tarafından göze alınamaz.

Aklın Kesinliği ve Rölatifliği

Akıl-mantık, doğa üzerine teksif olduğunda (bilim) ihtilaf azalıyor veya çıkmayabiliyor; ancak, ahlak (vicdan) söz konusu olduğunda, bu kesinliğini kaybediyor.

İnsanın Trajedisi

Beş duyuya rağmen, gerçeklikte ve hakikatteki değişmelerin çoğunun duyumsanmaması, insanın epistemolojik trajedisidir. Ancak, özel gayret gösterenler (teemmül-uzmanlaşma) duyumsayabiliyor.

Düşünme ve Dinleme

Dinleme, en az düşünme kadar bir değere sahiptir (39/18).

İnsanın "Fâni"liğinin Trajedisi

Dağ eteği, ova, vadi, kıyılara kurulan yerleşim yerlerinin "şehir-kasaba-köy" olarak sahiplenilmesi, küp şeklindeki boşlukların "ev" olarak dizayn edilmesi, insanın "fâni"liğinin trajedisidir.

Kontrol Edilmesi Gereken Aşırılıklar

Cinsellik, kabilecilik/ırkçılık, aşk ve mistiklik bedensel, ruhsal ve toplumsal sağlık için kontrol edilmeleri gereken insani/tutkusal aşırılıklardır.

Geçmişe İki Farklı Dönüş

Kökene/köke/kaynağa, tohuma ve kor'a dönmek ile gövdeye, dallara, meyveye, küllere (geleneğe) dönmek iki ayrı şeydir.

İki Farklı Düşünme

Poetik ve prophetik (şiirsel ve nebevi) düşünme, felsefi bakıştan daha derin ve kuşatıcıdır.

Bilincin Anlamı

Şuur/bilinç/zihin demek, sürekli yönelmişlik olarak (düşünerek veya itiyat/otomatik olarak) anlam üretme veya kullanma sürekliliği demektir. Bunu yapamadığı an, boşluğa düşerek parçalanır (delilik/çıldırma/fıttırma/kafayı yeme...)

Klasikler

Klasikler, bilgilenmek için değil, beslenmek için okunur.

Bağımlıların Hayatla Bağı

Sigara içmek, alkol almak ve uyuşturucu çekmek seansları, "sabır" erdeminin yok olduğu bir çağda hayata tutunmak için zorunlu nefes almalardır. Keşke müptela olmayanlar anlayabilse.

İnancı Düşünceye Alternatif Yapmak

Allah'ın verdiği aklı, düşünme kapasitesini Yunanlılar ve Batılılar Müslümanlardan farklı bir şekilde yoğun ve uzun süre yaptılar diye (felsefe-bilim), kendi de farklı bir düşünme faaliyeti olan Kur'an'ı gerekçe göstererek "düşünmeyi" aşağılamak aymazlıktır. Düşünme zihnin "mutlak hakikat" ile kendini kodlamış "din" evinde zihnin örümcek ağı kurma teşebbüsüne karşı pencere açma, oksijen, özgürlük faaliyetidir. Kur'an'ın amacı, herkesin hayatın anlamı konusunda "düşünen" (*ulu'l-elbâb*) olmasıdır. Yunanlılar, kendi dillerince-mantıklarınca böylelerine "hikmet-seven" (filozof) dediler.

Oluşturulmuş Rıza ve Keşfedilmiş Hakikat

Güç ve propagandayla kitlelerde oluşturulmuş rıza ve yaratılmış algı, bireyin kendi tarafından zahmetle keşfedilen doğru veya hakikatle aynı şey değildir.

Çağın Ruhu

Aklın, hayatın bütün alanlarında (bilim, sanat, hukuk, siyaset, iktisat, ahlak, müzik...vs.) kullanımını belirleyen temel husus, Hegel'in kavramıyla "Çağın Ruhu" veya adına büyük kültür sistemi, medeniyet, insan prototipi, kök paradigma, dünya/hayat görüşü veya felsefe yapma/düşünme tarzı, din tarzlarıdır. Bunlardan insanlığın kültür hazinesinde/tarihinde dört tane mevcuttur: 1- Mesihçi/düşünsel/ahlaki tip (İbrahimi-monoteizm, Mezopotamya-Doğu Akdeniz). 2- Zahit/sezgici/şiirsel tip (Hinduizm, Hindistan). 3- Kahraman/duyumcul/mantık-matematik/ontoloji (Yunan-Batı). 4- Doğa ile uyumlu/ahlaki/sezgici (Budizm-Çin). Bunlar geniş kıtaları, uzun çağları ve birden çok halkı/milleti/etnisiteyi kaplar. Birinin başat/dominant/etkin olduğu çağlarda-yerlerde-halklarda öbekler/kümeler hâlinde diğeri de bulunabilir veya zaman zaman sentezler de görülebilir. 16. yüzyıldan iti-

baren dünyamız, tedricen kahraman/duyumcul/mantık-matematik/ontolojik (teknik-ekonomik kapitalizm) tipin kontrolüne girmiştir. Diğerleri zayıflamış, sönümlenmiş, fosilleşmiş ve resesif hâle gelmiştir.

Günlerin ve Ayların İsimleri

Haftanın günleri ve yılın aylarının isimleri, rutin olan gece-gündüzü sözüm ona "farklı"laştırarak, bu rutine katlanmayı ve birer olta yemi veya avcı olarak ömrümüzü yiyerek bizi ölüme sürükler.

Medeniyetlerin Kıymet Ölçüleri

Yaşamda yarattığı yarışma alanları, başarı kriterleri, izzet/şeref/onur/haysiyet ölçüleri bir medeniyetin kıymetini ele verir. Örneğin: Batı medeniyetinde yarışma alanları "güç" ve "çıkar"; başarı kriteri "zenginlik/variyet"; haysiyet kriteri "sınıf" ve "soy"luluktur. İslam medeniyetinde hepsi için tek bir kriterin olduğunu söyleyebiliriz: Takva (uyanıklılık ve erdem).

Fikri Sabit Olmak ve Fikir Değiştirmenin Süreci

Kuvvetli önyargı "sağduyu" olarak karşıt bir tez ile karşılaştığında, sahibi kendini dayak yiyormuş gibi sanır. Zayıf olanlar, yani önyargıları/sağduyuları güçlü/kesin/kör olanlar acı çektikleri için dayaktan kaçarlar (tartışmayı, karşı savı okumayı-dinlemeyi terk ederler). Daha güçlü olanlarsa ya suçunu kabul eder (dayak yemeye devam eder) ya da kendini toplar ve kendisi de karşı tarafa tekme yumruk (sav) atmaya/savaşmaya başlar.

Örtekileştirmenin Raconu

Kişilerin "öteki"leştirilmesi, daima tekil eylem üzerinden yapılmalı; ikinci eylem, "bizden" olabilir.

Beğeni Farkını Üstünlük Sanmak

Sarık, sakal, cübbeyle takım elbise, kıravat ve sinekkaydı tıraş arasında beğeni/tercih/kültür farkı vardır; tarafların sandığı gibi "üstün"lük değil. 'Armina' eşarp takmakla 'Meç'li saç arasında da.

Dogmanın Gücü

"Görmek istemeyenden daha 'kör' birisi yoktur." Tersi de doğrudur: "Olmayan veya yanlış olan bir şeyi (doğru) görmek isteyenden daha 'gören' kimse yoktur."

Güzel-Seksi-Başörtülü Bayan

Güzel veya seksi bir kadın bir de başörtüsüyle Tanrı'nın gözdesi olduğunu göze sokmaya çalışırsa diğer kadınlar buna ifrit olur. Kıskançlıktan onu boğmaya çalışırlar.

Yapısalcılığın Yanılgısı

Yapısalcılığın hatası, tipolojileştirmelerini, yapılandırmalarını-sıflandırmalarını "kalbur" ile (gevşek) elediği/yaptığı hâlde, "elek" ile (sıkı) elediğini/yaptığını sanmasıdır. Çizdiği 1/500 ölçekteki haritayı, 1/5.000 olarak lansa etmesidir. Gerçekçiliğiyle ilgili sorun budur. Yüksekten uçarak çektiği fotoğrafı, bakarak çizdiği resim olduğunu iddia etmesidir. "Yanlış" değil, "eksik"tir.

"Ben"lerin Oluşum Koşulları

1- Biyolojik bedenin sağlık hâlinin doğurduğu durum. 2- Ebeveyn (toplum-kültür) tarafından kodlanan sağduyu. 3- Bedenin itkilerinin sonuçları. 4- Nesnelere veya ötekilere açık olup olmamanın doğurduğu etkilenme. 5- Derin/dip vicdanın bir öz olarak ortaya çıkıp çıkmaması.

Fesefe ve Teoloji

Teolojik akıl bal mumu, çimento, mumya gibi donmaya/kàtılaşmaya (dogma) müheyyadır. Eleştirel felsefî düşünme, onu çözerek hareketli hâle getirir. "Felsefe, kraliçe teolojinin kirpisi-köstebeğidir."

Okuma ve Dinlemenin Hâli

Okunan veya dinlenen cümlenin ve kelimelerin anlamını tayin eden ilk etken, okuyucu veya dinleyicinin ihtiyaç ve arzularıdır. Doğrusunu anlamak, özel bir ihtimam gerektirir.

Geçmiş ile Üç Düşünme Tarzı

Düşünme devrim/inkılap, yabancılaşma, kökten kopma ve piçlik (46/9) ile taklit, taassup, muhafazakârlık, Selefîlik ve ihya (43/22-23) arasında tecdid, güncelleme ve geleneğin yaratıcı yenilenmesi olarak (nesh, 2/106; tebdil, 16/101; imha-isbat, 13/38) doğru bir şekilde gerçekleşir. "Düşünülmüş olana kendimizi verip düşünürsek; düşünülecek olan, önümüze serilir/açılır" (Heidegger).

"Sanat"ın Anlamı

Sanat, yüksek sınıfların "folklorü" olarak yaşamda bir teneffüstür.

İranlılar, Türkler, Araplar ve Felsefe

Göçebe halklar olan Araplar ve Türklerin İslam'dan sonra yetiştirdikleri filozoflar (Fârâbî-İbn Rüşd) Yunanlıların felsefesini kolayca kabul edebilirken (Meşşailer); Perslerin yetiştirdiği filozof (Molla Sadra), onlara teslim olmadan İslam ve İran'ın ruhunu/onurunu korumayı başardı.

Gerçeklik ve Hakikat

Gerçeklik/*realty*, nesnelerin mecut-hazır hâli ve olayların oluş biçimidir. Hakikat ise onların o hâle geliş gerekçeleridir.

Kafasına Göre İş Yapmak

"Kafasına göre" iş yapmak tabirinin, Türkçede "Yanlış iş yapmak" anlamına gelmesi, ya halkımızın çoğunlukla alışkanlık, taklit ve katı gelenekçi olup düşünmeye/akla (kafaya/beyne) itibar etmediğini ya da ifadede kullanılan "kafa/akıl"nın düşünme değil de keyif, arzu ve içgüdü olduğunu ima eder.

Yalnızlığı Katlanılır Kılan Şey

Yalnızlık nöbetlerini katlanılır kılan şey, kavuşma ve randevu beklentileridir.

Radikal İdeoloji ve Kişi Kültünün Kaynağı

Milliyetçilik, dincilik ve kişilik kültü (mehdilik/karizma), zihinsel-kültürel gelişmenin zayıf olduğu toplumlarda güçlü/radikal politik ideolojilere dönüşür. Türkiye, henüz böyle bir ülkedir.

Oluş Süreci

Oluş, farklı akıştır/zuhurdur. Tarih, bu akışın cüzi bir bölümünün kaydedilmesidir. Malzeme az olduğu için de yoruma/kurguya açıktır.

Arabesk Müzik

Arabesk müzik, bu toprakların fakir çocuklarının çektikleri aşk çilesinin feryadıdır. Bunu anlama yerine aşağılamak, alçaklıktır.

Uygarlık ve Ani Ölüm

Uygarlığın gelişmesiyle ölümlerin şok/ani/beklenmedik olması arasında ters orantı mevcuttur.

Harita Olarak İnanç

İnanç, harita gibidir; hakikati yaşatmaz; yatay/düz, hatta biraz bombeli olan yeryüzünü duvar/dikey göstererek bilinci yanıltır.

Hostesler ve Yolcular

Hostesler, yolcuları şirketin iddia ettiği gibi "misafir" olarak değil, "sayı" olarak algılarlar.

Arapların ve Türklerin Ezanı

Araplar, ezanı ilk vazediliş amacına uygun olarak tebliğ ve slogan modunda okurken; Türkler, onu ninni, türkü ve şarkı modunda okur.

Halkların Fitliği-Paspallığı

Avrupalılar, Ruslar ve Çinliler-Japonların çoğu "fit"; Amerikalılar, Türkler, Araplar, Hintliler ve Zencilerin çoğu "paspal"dır.

Akraba ve Mezhep Müntesipliği

Bir dinin/mezhebin müntesiplerinin/müminlerinin aralarındaki ilişki, yakın akraba ve hısım gibidir; diğer din ve mezhepten olanlar ise "yabancı" gibidir.

Kitlelerin Kolayca Mitolojileştirdiği Üç Şey

Kitleler, devletin, dinin ve derinin içine nüfuz edemeyince kolayca bu yapıları mitolojileştirir.

Dünya/Hayat Pazarı

Dünya/hayat, her gün kurulan ve fakat katılımcıları (satıcılar-alıcılar) değişen geniş bir pazar/panayır/festivaldir. Alan (yeryüzü-şehir) çok büyük olduğu için, ikinci gün kimlerin burayı ebediyen terk ettiği ve kimlerin buraya geldiğini çok az sayıda bir çevre/topluluk bilir: "*Dağlar, evvelki gibi / Bağlar, evvelki gibi / Ne olursa, ölene olur / Sağlar, evvelki gibi.*"

Bağımlılık Psikolojisi

Bir sonraki sarmanın, sigaranın ve şişenin yerini anlamlı bir eylemle doldurmadıkça, bağımlılıklar yok edilemez. "Bağımlılık, keder ve hüznün sevinç hissiyle sürdürülmesidir" (Spinoza).

/

Sakalın Simgeselliği

Sinekkaydı tıraş, "kitleselliğin"; bazı sakallar coşkunun, içgüdünün, gücün, yaşam sevincinin dışa vurumu; bazıları da

kasvetin, kederin, karanlığın, zayıflığın, ölüm ve ötesinin simgesidir.

İspirlilerin Şeytanlığı

İspir lilerin (Erzurum), diğer hemşehrileri tarafından "şeytan" olarak nitelenmesinin nedeni, onların "ticareti" öğrenmeleri; berikilerinse hâlâ tarım ve hayvancılık (çobanlık) ile uğraşmalarıdır: "Kedi, yetişemediği (uzanamadığı) ciğere pis (murdar) dermiş."

Sosyal Medya

"Sosyal medya", şuuraltının (id), yeraltının ekranlara yansımasıdır. Okur-yazar olmayan (cahil), hele düşünmesi olmayan herkesi fikir-iddia-görüş sahibi yaptı.

Kendini Doğru Tartmanın Önemi

Kişinin kendini doğru tartması, onu tekebbür-istiğnadan koruyacağı gibi, yersiz aşağılık psikolojisine kapılmaktan da korur. Standart olmadan da mesafe ölçülmez. Standart oluşturmak da, yaratıcıların hakkıdır; mukallitlerin değil.

Şüphenin Faydası

Şüphe, hakikati çürütemez; suyun taşa yaptığı gibi daha da sağlamlaştırır. Şüpheyi bırakmak, yalan ve yanlışları doğru olarak kesinleştirir.

Tabiatın Gayritabiiliği

Tabiatın olağanüstülüğünü, mucizeliğini (hakikatini), normalliğinin/yasalılığının anormalliğini görememe; insanın bönlüğü, aptallığı, alışkanlığı ve cehaletindendir.

Kendim Hakkında

Bilim adamı/akademisyen olmaktan çoktan çıktım (belki de hakkıyla hiç olamadım). Bir ahlak-din (hakikat) düşünürüyüm; dogmatik teolog olmadım. Tanrı'ya (Kur'an) anladığım için katıldım. Tatmin olmadığım görüşlerini "tarihsel" değerlendirme olarak gördüm. Holistik/bütüncül/yukarıdan/kuş bakışı bakıyorum. Görmediğim şeyleri yazamıyorum. Görme gücümün keskinliğine okuyucularım karar verir. Filozofların çoğu, şeytanın torunlarıdır (istiğna-istikbar). Felsefeciler, bunların pazarlamacılarıdır. Bilim adamları (çoğunluğu Batı'dan çıkıyor), gerçekliği keşfe çıkmış analitik/titiz/meraklı işçilerdir. Saygıyı hak ediyorlar.

Hem Sevap Hem Kebap

Türkiyeli bazı kadınlar, saçları ağarmış-dökülmüş veya saçlarından bıkmışsa eşarbın güzelliğine sığınarak –kurban kesmede olduğu gibi– "başörtüsünü" tercih edebilir: "Hem sevap; hem kebap."

Kahramanlık

Batı kültürünün "kahraman" olarak isimlendirilmesi tesadüf değildir; çünkü insanlar, sonunu (ahiret) düşünmez: "Sonunu düşünen 'kahraman' olamaz."

Nedenselliğin İki Düşmanı

Nedenselliği/doğal düzeni bozan şey "mucize"; mucizeyi parçalayan (inanılmaz kılan) ise "sihir" olmuştur.

İzafiyet Teorisinin İspatı

Her mekân, her zaman hoş ve güzel olmadığı gibi, her kadın da her zaman hoş ve güzel değildir.

Bir Deyimin Dediği

"Belli olmaz bu: insanlık hâli; ne olur, ne olmaz?" sözü, bazı kullanımlarında Anadolu coğrafyasının ekonomik zayıflığını ve politik korunaksızlığını/güvensizliğini ima ettiği gibi; bazı kullanımlarında ise Anadolu halkının hoşgörüsünü, yardımseverliğini ve merhametini ima eder.

Günün Değerini Belirleyen Unsurlar

Günün bedbahtlığı ve güzelliğini idrak etmek, içinde bulunulan mekâna ve birlikte bulunulan insanlara bağlıdır.

Büyük Adamlarla Hesaplaşmanın Yolu

Kişileri ve fikirlerini doğru kavrayabilmemiz için, zamanla, dinle veya devlet dolayımıyla etraflarında oluşan büyülü (büyültücü) "hale"yi kaldırıp onları karşımıza/hizamıza oturtmamız gerekir.

Aklın Mahiyeti

"Akıl" diye bir "şey"in olmadığını kavradığımızda, bizde olup bitenin içgüdü, alışkanlık ve duygulanımlarımızın karışımı olan fiilî bir akış/süreç içinde olduğumuzu anlarız.

Ruhun Büyüklüğü ve Gücü

Ruhun "büyük"lüğünü belirleyen ölçü, düşünme-tahayyül edebilme, isteme-irade edebilme kapasitesi; "gücü" ise bunları tahakkuk ettirebilme kapasitesidir.

Yaşamın Dört Sorusu ve Cevabı

Yaşamım dört sorusu ve cevabı: 1- Ne var-Ne yok? Neler/nasıl oluyor? (bilimler). 2- Hayatta nasıl kalırım?: Av olmama-av bulma (ekonomi-siyaset). 3- Ne/nasıl yapmalıyım? (hukuk-ahlak). 4- Geçmişim/aslım/köküm-geleceğim nedir? Ne umabilirim? (din)

Özgür ve Yaratıcı Olmanın Kriteri

Bilim, hukuk, tıp, din, siyaset, ekonomi... alanlarında yaratılan ortodoksilere/otoritelere/ekollere/okullara hemen teslim olma yerine; bu otoriteleri sorgulama ve bunlarla mücadele, yaratıcı-özgür iradeli olmanın ölçüsüdür.

Tümel ve Tikel Arasında Evrensellik

Tümeller, aynılar, tekrarlar üzerine "evrensellik" üretenler; tikelin, biriciğin, farkın haklarını gasbeden kaba zalimlerdir. Bunlar, "meyve" deyip elmayı, armudu, portakalı eşitleyenlerdir. Oysa, dışarıda "meyve" diye bir "şey" yoktur.

Aklın Altı Gözlüğü

1- Erkek veya kadın olmak; biyoloji-psikoloji (cinsiyet). 2-Etnisite, dil, ırk, kabile-kavim. 3- Coğrafya, iklim. 4- Din, ideoloji, felsefi kanaat. 5- Ekonomik sınıf (zengin-fakir, işçi-burjuva). 6- Bilim dalı, hukuk, siyaset, ekonomi, meslek, ekol-okul (ortodoksi)

Makyajın Anlamı

Makyajın arkasında zayıflıktan/özgüven eksikliğinden doğan arzulanma isteği vardır.

Bilincin Aslı

Zihin, pozitivistlerin sandığı gibi bir "ayna" değil, aslında bedenle birlikte bir "fabrika"dır.

Yaratıcılığın İki Gücü

İnsanın yaratıcılığı, toplum tarafından çakılmış kazıkları "sökme" gücü ve etrafında olanları "görme" gücüne bağlıdır.

Ölümün Hükmü

Ölüm, herkesin gittiği bir yer olduğu için kabul edilebilir; tek başına gidildiği için de korkutucudur.

İçimizin Karışıklığı

İçgüdü/nefs (heva), şuur, ruh, gönül/kalp, akıl/zekâ tümellemelerinin tanımları ve sınırları hep birbirine karışıktır.

Anlam Nedir?

Anlam/değer, içinde bulunduğumuz "verili" ufku-durumu (doğa-toplum) bizim (içimizin) kimlik olarak doğru ya da yanlış yorumlamasıdır (mümin-kâfir, vatandaş-anarşist). Bunun reddedilmesi nihilizm, egoizm, öznelcilik ve narsisizm dir.

Ulus'taki İnsanlar

Ankara Ulus'taki insanların yüzünde ve üstünde ekonominin doğurduğu ağır çöküntüyü ve geleneğin-dinin yarattığı sığıntıyı birlikte okumak mümkündür. Hacı Bayram, etrafında yarattığı "dinî" ticaret ve umutla buranın bir parçasıdır.

Yaşamı Doldurma Stratejileri

Yaşama süreci (yanılsama ile "süresi") değerli (örneğin: sabır, düşünme, dinleme, seyretme...) hâlet-i ruhiye ve anlamlı eylemler (kültür) ile doldurulamadığı takdirde depresyon, delilik ve kötü alışkanlıklar (uyuşturucu, alkol, sigara, kumar) ortaya çıkar.

"Ben" Demenin Zorluğu

Dibimizin olmadığını, "ben" dediğimiz ve "sahih/otantik" sandığımız "kendi"mizin Allah'ın yardımı ve bize bahşedilmiş "vicdan" kapasitesiyle oluşturacağımız kimliğin/kişiliğin/karakterin her türlü saldırıya (tarih, toplum, çağ) açık olduğu için dondurulmaması, kapatılmaması, beden gibi sürekli mobil/hareketli olması gerektiği gayet açık (değildir).

Yurt-Yuva

Ülke-şehir ve ev, iç içe geçmiş yurt-yuva ve ocaktır. Bunların dışı "gurbet"tir. Modern (küresel) insan, yuvasız kuşlar gibi parakendedir.

Filozof-Düşünür ve Akademisyenin Farkı

Filozof/düşünür, tabiatı gezip her şeyi tanıma ve ekosistemi anlama faaliyetiyken; akademisyenlik/bilim insanı, bahçede/bostanda bazı bitkileri veya ahırda/ağılda bazı hayvanları inceleme faaliyetidir. Birinci yorum/düşünce üretir; ikinci ise bilgi.

Otorite ve İtibarın Kaynağı

Birinin otorite/itibar merkezi olması, kendi meziyetlerinden olabileceği gibi, çevrenin ihtiyaçlarından da kaynaklanabilir. Her ikisi birlikte de olabilir.

Aşk ve Sevgi Arasındaki Fark

Sevmek, aklın başta olduğu hâlde gerçekleşen bir eylemdir. Aşk ise "deli gibi sevmek"tir.

Başörtüsünün Anlamı

Başörtüsü takan kadın, örtünün, saç ziynetini örten/gizleyen (tesettür) bir şey değil, yüz güzelliğini tamamlayan bir ziynet olduğunu bilir.

Sosyal ve Asosyal Olmanın Nedenleri

Sosyal ilişki: sabır, adalet, merhamet, sevgi ve haz almayı gerektiren bir süreçtir. Teknik ve soyut (düşünce) konularıyla ilgilenenler, a-sosyaldirler.

Ömrün Boşa Harcanması

Bütün bir ömrün boşa harcanması bir günün, bir haftanın ve bir ayın... kolayca gözden çıkarılması ve harcanmasıyla olur.

Modern İnsan

Modern insan, bir sürü lüzumsuz bilgi ve ilgi/uyarılma manyağına çevrilmiş, (defransiyeli dağılmış-muvazenesiz) psikolojik hasta, manipülatif canlı demektir: manik, depresif, histerik, şizofren, mazoşist, sadist...

Gerçeklik ve Hakikatin Hükmü

Gerçeklik ve Hakikat ne postyapısalcı ve postmodernistlerin dediği gibi kaypak ve belirsiz ne de modernistlerin/rasyonalistlerin ve dincilerin söylediği gibi kesin, açık ve ortadadır. Gerçek ve Hakikat, bu iki iddianın ortasındadır.

Kısa Boyluların Kaderi

Sıçramaya çalışmak, kısa boyluların karakteri ve kaderidir; kınanmamalı.

Tehlikeli İki Silah

Cinsel cazibe ve güzellik, "dişilik" olarak kadın ve insan olmanın ötesinde ekstra iki niteliktir. Bunların kadın tarafından silah veya yem olarak kullanılması, sonunda geri tepebilir.

Edebiyatın Mahiyeti

Edebiyat yaşamın trajedisi, acısı ve neşesi/sevinci, tatlısı ile anlatımı/tasviridir.

Şiirin Doğası

Şiir, oluşun tasviri olan düşüncenin içine arzu, hayal-vehim ve duygunun konulmasıdır. Bu tutum, varoluşun idrakini zorunlu olarak engellemezse de (ama engelleyebilir de); onun ölçülmesini (bilim) ve şekillendirilmesini (teknoloji) engeller.

Gün Geçirmenin Raconu

Sayısı sınırlı yeni gün en yalın gerçek; onu sahih gerekçeli ve dolu geçirmek ise maharettir.

Doğrularımızın Sahipliği

Benimsemiş olduğumuz düşünce ve doğrular, yenmesini ve içilmesini sevdiğimiz şeyler gibi, birçoğu dış belirleyiciler/çevre tarafından tayin edilmiştir. "Seviyorum-sevmiyorum" diyerek özgür olduğumuzu sanırız.

Edip Yüksel ve Pragmatizm

Edip Yüksel, Amerikan pragmatizmini Doğulu bir tarzda (takiye) Kur'an üzerinden "prestij" peşinde yaşayan kişidir.

Karıncalar ve İnsanlar

Karınca topluluklarının kurdukları koloniler (yerleşkeler) ile bizim kurduğumuz şehirlerimiz arasındaki "hayat" farkını biz abartıyoruz.

Normal-Anormal

Olağanüstülüklerin ve anormalliklerin büyük bir bölümü, alıştırılarak yaşanırken görünmez ve idrak edilmez hâle getirilebilir.

Düşünür ve Militan Olmanın Raconu

Yabancı dilde kitap okumak veya kendi dilinde el yazması-ciltli klasik büyük kitaplar okumak düşünür-âlim olmanın raconu; sadece kendi dilinde ve küçük el kitapları okumak aktivist, militan, aydın, gazeteci, TV yorumcusu olmanın raconudur.

Gerçekliğin Gücü

Gerçekliğin en büyük gücü, cahil/gafil kitleler tarafından, *de facto*/doğrudan hakikat/doğru olarak bellenmesi/sanılması/zannedilmesidir.

İki Otoritenin Farkı

Mantık ve vicdanın (adalet-merhamet) otoritesi, güç ve çoğunluğun otoritesinden daha güçlü ve asildir.

Cinslerin Beden Algısı ve Arzusu

Erkek için trajik olan, kendisinin kadın bedenini algılaması ve arzulaması gibi; kadının erkek bedenini algılamaması ve arzulamamasıdır. Kadınlar için kullanılan "piliç", "lokum", "fıstık"... tabirleri, bunu ifade eder; lokum, piliç, fıstık... insanı algılamaz ve arzulamaz. Kadın, erkeği (bedenini değil) sevgi nesnesi ve sığınak olarak (romantik) algılar. Erkeğin "anne" algısı, kadının "erkek" algısına oldukça yakındır.

Maddeciliğin Alametleri

Çağımızda "ruh"un ve "gönül"ün öldüğünün ve mataryalizmin geliştiğinin bir alameti, günlük iletişimlerimizde "elektrik aldım-alamadım" ve "pozitif-negatif etki"... gibi ifadelerdir.

Çocukluğum ve Gençliğim

Ocağı, tandırı, ambarı, tezeği, patates kuyusu, kileri, kabı-kacağı aynı yerde olan kubbe örtülü, çatısız, toprak örtülü, bacası/penceresi/ışık kaynağı tepeden, üç bin yıllık tarihi/Hitit geleneği olan bir "ev"de; okulu, suyu, tuvaleti, yolu, elektiriği ve camisi-çatısı olmayan –sadece köy odası vardı– 1200'lü yılların yaşam koşullarıyla aynı veya ona çok

yakın bir köyde 1959'da doğdum. 1972'ye kadar hiç dışarı çıkmadan altı ayı kesinlikle kış olan ömrümün/çocukluğumun geçtiği bu köyde (Gökdere, Tortum) imam olan babamın korkunç –dev gibi– korkusuna eşlik eden ve nefret ettiğim bazı şeyler şunlardı: Kış boyu ahır temizleme; akşam-sabah alaflanan hayvanların dökülen otlarını –köy çocuklarının bacalarda-harmanlarda akşamları top veya çelik-çomak oynadıkları saatlerde hapishane hayatı gibi– her gün en az iki saat yalnız başına toplamak; bahar mevsiminde yeşil ot yemeye başlayan koyunların sabahladığı diz boyu çamura varan parağı (koyun ağılı) temizlemek; kışın gün boyu dayaklı-falakalı köyün bütün çocuklarının mecburen –okul olmadığı için– katıldığı babamın Kur'an kursuna devam etmek; yaylaya çıkıldığında bahar boyu düz toprak damlı –1972'lerde naylonun keşfiyle yayla evlerinde damlamanın önüne geçildi- yayla evlerinin damçaklı evlerinde, damla sesleriyle, ıslanmış yorganın altında sabahlamak; "ot ayına" (haziranın ortaları) kadar sayıları yirmiyi geçmeyen kuzularımızın çobanlığı (nefret ettiğim için, hiçbir gün azık/dağarcık alarak gün boyu yayladan uzaklaşıp "çoban" olmadım); yazın iki ay boyunca dağda bayırda (çayırda değil; çünkü çayırımız yoktu) orak ile günün alnında, ıssız ve taşlık yamaçlarda ot biçmekti. Bilevli/keskin oraklarla kestiğimiz parmaklarımızın kanını durdurmak için bir otu çiğneyip sarardık.

Yaz-kış yün çoraplar giydiğimi; bir gömleği, atleti, pantolonu... en az 15 gün giydiğimizi; sık sık bitlendiğimizi, "DDT" bit ilacının kokusunun keskinliğini; tüm erkekler için köyde bir tuvalet olduğunu; kadınların ahırları tuvalet olarak kullandıklarını; köydeki çocukların yüzlerinde ve bacaklarında sulu yaralar çıktığını; bir ateşli hastalığa yakalanmaktan mütevellit gördüğüm-yaşadığım sanrıları... hatırlıyorum.

O yıllardan aklımda kalan tek-tük neşe kaynağı şeyler: köyün çocuklarıyla sık sık ve bazen de abimle birlikte binde bir –babamın müsaadesiyle- alabalık tutmamız; çocuklarla yaylada çaya çimmeye gidişimiz ve bağ köylerinden yazın yaylaya peynir karşılığı meyve (kiraz, dut, kayısı, kızılcık...) satmaya

gelen "meyveci dayı"ların –nedense "amca" değil– eşeklerine binmekti. Ayrıca, babamın köyden iki üç günlüğüne uzaklaşmasına, bir de güveçte/tandırda –ayda-yılda bir– pilavlı tavuğun olduğu akşam yemeğine sevindiğim kadar başka bir şeye sevindiğimi hatırlamıyorum.

İlkokula 11 yaşında Kars'a postahane memuru olarak tayini çıkan –daha sonra da imamlığa geçen– abimin yanında başladım. Yaşımın geçkin olması hasebiyle direk ikinci sınıftan başladığım okulda, ilk ders anlatmaya tahtaya kalkışımın heyecanını ve kafadan konuya girmem üzerine, öğretmenimin: "Önce arkadaşlarını bir selamla," demesi üzerine, elimi anlıma götürüp: "Selamun aleykum," demem üzerine, sınıfın yerlere yatışını hiç unutamam.

Okul bitinceye kadar "sabahçı" veya "öğlenci" olarak yarım gün garajlarda nane şekeri satarak, ayakkabı boyayarak, araba yıkayarak ve hamallık yaparak okul harçlığını çıkardım ve abimin aile bütçesine az da olsa katkıda bulundum. Her gün hesabı (ciro-kâr-sermaye) verirken söylediği: "Allah bereket versin," cümlesini hiç unutmam. Abimin "korkunçluk"ta (sertlikte) babamdan geri kalır yanı yoktu. Eski usul Arapça okuturken yediğim dayağın haddi-hesabı yoktur. Yengem de eften-püften sebeplerle dayak yiyordu.

Yatılıyı kazandıktan sonraki ortaokul-lise ve hatta üniversite yıllarında ise yaz mevsimlerinde inşaatlarda (İstanbul-Bursa-Murgul...) "amele"lik yaparak okul harçlıklarımı kazandım. Amelelikte en nefret ettiğim şey, ayaklarıma inşaatta paslı çivilerin batmasıydı. Çünkü kangren olma tehlikesi vardı. Kızarmış zeytinyağını yaranın gözüne damlatarak tedavi ederdik.

Lise ve üniversite yıllarının bazı yazlarında ise vatan-millet-din-devlet uğruna katıldığım illegal politik-kültürel örgütün (Yeniden Millî Mücadele/Aykut Edibali) ekonomik kurumlarında (gıda pazarı-kırtasiye) "fisebilillah" çalıştım. 1980 ihtilalinin olduğu sene mezunlarının "müftü" ve "kaymakam" olduğunu kulaktan duyduğum için, kaymakamlığı düşünerek –İslam'a bu yolla daha çok hizmet edileceği gerekçe-

siyle– tercih listesine sondan bir önceki basamağa yazdığım "Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi"ni kazandım. Kaymakam olunamadığını öğrenince yaşadığım hayal kırıklığından sonra; ortaokul ve lise yıllarında kendinden –çocukluğumda gırtlağına kadar içinde olduğum için "gına gelen"– kaçtığım (İmam-Hatip) dinin kucağına (İlahiyat) tekrar düşmüş olarak; ulemanın modern mirasçısı olan "ilahiyatçı" olmayı aşarak, "teolog" olmaya çalıştım. Allah'a hamt olsun; pişman değilim. Tarihim ve vüsatim, olduğuma yetti; ulaşmayı arzuladığım dağın (hikmetin/hakikatin) eteklerinde...

Cemaat, Cemiyet, Sosyete

Cemaat, cemiyet, sosyete, insanın görünme ve görüşme ihtiyacının tezahürleridir.

Yeni Akşam ve Sabah Etmenin Mazereti

Yeni akşamı veya sabahı etmenin makul ve meşru mazeretini bulmak zorundayız. Yoksa hayat çok sıkıcı olmaya başlıyor.

Bilginin Zorunluluğu

İnanç yoluyla değil de anlama yoluyla tutarlı/hikmetli olmayı tercih eden kişi, inanandan çok şeyi bilmek zorundadır.

Mesajlaşma-İkonlaşma

Mesajlaşma-ikonlaşma, sohbetin/muhabbetin (dokunma, görme, duyma) yerine ikame edilen protezdir. Alışkanlık yapmasını engellemek gerekir.

Gerçek Kaygının Sebebi

Yalnızlık değil; değersizlik, itibarsızlık bizi gerçek kaygıya iter.

Bilimsel Çaba/Araştırma

Bilimsel çaba/araştırma, yeraltı-sualtı yaşamı gibidir; yüzeyde olanlar tarafından farkında olunmaz; anlaşılmaz.

İnsanın En Büyük Hatası

İnsanın en büyük hatası, dinî-ideolojik karşıtlarının şuurlarının da kendisi *gibi* kesin/normal/sağduyu olduğunu unutarak, müzakere/münazara ve münakaşayı (düşünme/tartışmayı) terk etmesidir.

Alışkanlık ve Bilinç

Alışkanlık ve miras olarak aldığın hiçbir şey, bildiğin, algıladığın, tasavvur ettiğin, zannettiğin gibi değildir.

Özgürlüğün Tanımı

Özgürlük maruz kalacağımız olayları seçebilme, kendimizin olay-ilişki yaratma (maruz bırakma), icat çıkarma kapasitesidir. Nelerden etkileneceğimize dikkat etmeliyiz.

Akademisyenler ve Düşünürler

Akademisyenler, altın madeni çıkaran ve külçe hâline getiren işçilerdir. Düşünürler ise bu külçeleri ziynet eşyası hâline dönüştüren ustalardır. Hem işçilik hem de ustalık yapanlar da vardır.

Zihnin Yanılgısı

Her zihnin kendini normal/sağduyu/haklı sanması, akvaryumdaki balıkların bütün dünyayı kendi mekânlarından ibaret sanmalarına benzer.

İki Büyüklük Tarzı

Kafada/zihinde sanı, zan, vehim, tutku, hayranlık, sevgi, korku, nefret, kin ve cehaletin oluşturduğu büyüklük/karizma ile gerçek büyüklük arasında uçurum vardır.

Kafiye ve Ezber

Kafiye (şiir) duygu yaratır; ezber ise şuuru körleştirir.

Ezber ve Düşünmenin Farkı

Ezber, dikişe ve yamalı bohçaya benzer; şuur, anlam (düşünme) ise nakış ve gergefe.

Medreselerde Mantık

Medreselerde okutulan "mantık" dersleri tefsir, hadis, fıkıh... gibi dogmatik/skolastik olarak (ezber) okutuldu; düşünmeyi öğrenmek için değil.

Cehaletin Dinamiği

Tarım-ticaret döneminde yaşayanlar, mekanik (makina) döneminin; mekanik dönemde yaşayanlar ise dijital dönemin cahilleridir.

Sürüden Ayrılan

"Sürüden ayrılanı kurt kapar," diye hep birbirimizi korkuturuz. Ancak sonunda bir kurt (ölüm), teker teker kapar hepimizi; hem de sürünün içinde.

Fikir Değiştirmenin Zorluğu

Önemli olup bireyde ve toplumda uzun süre "doğru" olarak inanılan veya bilinen konuların eleştirilmesi ve yanlışlanması –kimliğin ve kişiliğin çökmesi anlamına geldiği için– oldukça zordur.

İngilizlerin Sorunu

Sürekli gölge ve ıslaklık, İngilizleri hasta ve tilki (kurnaz) yaparak, insanlığın başına bela etti.

"İnsan" Olmanın Kriterleri

"İnsan" olmanın kriterleri, yaratma cesareti ve vicdan kabiliyetinin gerçekleştirilmesidir; al yanaklı, tüysüz, dik yürüme ve konuşuyor olabilme değil.

Âkil ve Ukalanın Farkı

Akıllı mütevazılar, küçük şeyler bulduklarını bilirler. Ahmak, budala ve ukalalar ise hiç kimsenin görmediği büyük şeyler keşfettiklerini sanırlar.

İki Tarz Düşünme

Din, teoloji ve ideoloji, "tümdengelim"i kullanan kapalı/dogmatik akıl yürüteme/düşünme tarzlarıdır. Felsefe ve bilim ise "tümevarım"ı kullanan açık, özgür düşünme tarzlarıdır. Birinci

tarz düşünme, tatlı su düşünürlüğüdür. Pis gerçekliğe ve insanın yaman sorunu olan "fâniliğine" karşı hazır ve acil çözüm bulma girişimidir. Birinci tarz düşünme, kendini ikinci tarz düşünmeye açtığı oranda genişler; ikinci tarz düşünme ise kendinin birinci tarza düşüp düşmediğine dikkat etmesi gerekir.

Söz ve Yazı Farkı

Söz, yazıdan daha hafiftir. Yazı, sözün ağırlaşmasıdır. Yazarların dikkatli olması gerekir. İnsanlara yük taşıtma hakları yok.

İnsanı Tanımak

İnsanların görünen yüzleri ve bilinen imajları, çoğunlukla onların yarısıdır. Diğer yarısı, bunların arkasındadır. Uzun süre yanında olanlar, bu yarıyı görebilir.

Ünsiyet ve İnsanlık

Alışkanlık, hayvanlığa yaklaşmakken; insanlarla anlamlı ve ahlaki ilişki kurmak anlamında "ünsiyet", insanlıktır.

"Yerli" Olmanın Dezavantajları

Bir köyde, kasabada, şehirde ve ülkede (yerde) yaşamak, insanı "kültürel sürü"leştirir. İbret almak ve özgürleşmek için, başkalarını tanımak, başka yerler gezmek ve görmek gerekir.

Yakın Ölümlerin Acı Olmaktan Çıkması

Günlük olayların sayısı ve hızı arttıkça ve tanıdık insan sayısı çoğaldıkça, yakınların ölümü, skandal/korkunç ve acılı olmaktan uzaklaşır.

Başörtüsü ve Muhafazakârlık

Başörtüsü, birçok kadın ve kızda bireysel/iradi bir "dindarlık" göstergesi/tezahürü değil, muhafazakâr-kültürel kabileye/gruba/alışkanlığa ait olmaklığın bir ifadesidir.

Dogmatiğin Vehmi

İnanç veya akılla oluşturulan dogmatiklik, hiç bitmeyen yolun, sizin köyde veya şehirde bittiği ve oradan öteye yolun devam etmediği inancıdır.

Gerçek ve Hakikatin İki Farklı Görülüşü

Bir hakikati veya gerçeği ilk defa görebilmekle, birinin işareti ile görmek arasında zekâ ve akıl bakımından hayli fark vardır. Aklını ve vicdanını kullanma kapasitesini haiz olanlar, birinciyi başarabilir.

Âlimin ve Cahilin Görüşü

Binbir zorlukla dağın tepesine tırmanan dağcının (âlimin) gördüğünü söylediği şeyleri, dağın eteklerindekilerin inkâr etmeleri, kuş beyinliliklerindendir.

Dogmatiğin Sansürcülüğü

Dogmatik tek hakikatçi, kendi dışındaki görüşleri gürültü, gevezelik ve sapıklık olarak görür. Sansürcülüğü buradan gelir.

Dövme

Dövme, duygunun vücuda kazınma isteğidir. Er veya geç, geçici olmayanı yoktur.

Kahramanlık Tuzağı

Cesaret ve fedakârlık, kişiyi "kahraman/karizma" yaparak onun aptallığını gizler. Kahramanlar, sanıldığının aksine "bilge" olmak zorunda değildir; yarısı orta zekâdır.

Kesin Kanaati ve Çatışmayı Belirleyen Husus

Kesinlik kanaatini belirleyen, gözün ve görüşün/düşüncenin ufkudur. Çatışmayı belirleyense bunun farkına varamamaktır.

Yeni Kuşakların Kaderi

Biz doğmadan önce atalarımızın (tarih, toplum, gelenek) verdiği kararlar, bize alternatifsiz, mutlak, doğru kararlarmış gibi geliyor. Bunların rölatifliğini anlamak zordur ve zaman alır. Çoğunluk ise bunları hiç sorgulamaz.

Sezgi ve Akıl

Sezgi, akılla zahmet çekerek çıkılan tepeden bakınca zahmetsizce (akıl yürütme olmadan) görülenlerdir.

İnsanın Gafleti

Örgütlü yapılarda ve örülü kültürlerin içinde doğup büyümüş olmamız hasebiyle canlı, akıllı ve ölüme doğru gidişimizin azametini anlayamıyoruz.

İmaj ve Otoritenin İki Kaynağı

Hayranı olduğumuz imaj ve otoritelerin bir kısmı, onlara derin nüfuz etme ve tanımaktan geliyor; bir kısmı ise nüfuz edememe ve yakın olarak tanımamaktan.

Yorumun Yorumu

"Yorum" kavramı, bir iddiayı/savı/önermeyi kendiliğinden meşrulaştıramaz; tutarlı/gerekçeli/delile dayanması zorunludur. "O, senin yorumun; bu da benim yorumum (ikisi de geçerlidir)" sözü, doğru değildir.

Kentler

Kent, ya ağırlıklı olarak haz endüstrisi (Sodom, Gomore, Paris, Lasvegas, Rio...) veya hikmet okuludur (Kudüs, Atina, Roma, Mekke, Nâsıra, Kahire; Bağdat Mutezilesi, Frankfurt Okulu, Viyana Çevresi...). Hikmet, kimliği daimi olarak korunamaz. Haz araçları (nimetler-emtialar) kentte üretilir ve tüketilir. Kent, aynı zamanda hazların tüketiminin hiyerarşize edildiği mekândır (semtler).

Farklı Dünyalar

Çin, Hindistan, Japonya, Rusya, Ortadoğu, Afrika, Güney Amerika, merkezinde Amerika ve Avrupa Birliği (Batı) olan "dünya"nın dışında ve etkisinde ayrı ayrı, lokal, gölge "dünya"lardır.

Düşünür Olmanın Bedeli

Yalnızlığı ve yalnızlaşmayı göze alamayan, otoritelerini zamanla itibarsızlaştıramayan düşünür olamaz.

Zihnin Bilinmeyene İhaneti

İnsanlar, çoğunlukla bilmedikleri alanları "kapalı kutu" olarak görüp merak edecekleri yerde; kutunun içine kendi vehmini/zannını ve arzusunu koyup, meraktan vazgeçer.

Kavramların Bilince Yaptığı Kötülük

Kavramlar, ses ve şekil (yazı) imgeleriyle birlikte taklit, alışkanlık ve sabitleşme sonucu delalet ettikleri, imledikleri olguları-olayları, manaları, muhtevayı ifade etmekten ziyade, "kapak" olarak onları örter.

Ufuk Tilkisi

Düşünce ufkumuz, bizi daima inanç, kanaat ve zan tuzaklarıyla torbaya düşürür. Ufkun bir tilki olduğunu unutmamak lazım: "Ufuk bir tilkidir; kaçak ve kurnaz" (Necip Fazıl).

Sanatın İşlevi

Sanat, bireyin yaratıcılığını artırır; dünyayı güzelleştirir ve toplumsal-siyasal hakikatleri kitlelere anlatır.

İnsanları Tanıma

İnsanları, kendilerini gösterdikleri (giyinik hâllerinde olduğu) gibi sanmak yanlıştır; bilmediğimiz, görmediğimiz daha çok yanları-yönleri olduğunu varsayarsak öğrendikçe-gördükçe "şok" olmaktan kurtuluruz.

Denizin İki Farklı Algısı

Sahilde yaşayanlar için doğa kara, deniz ve hava/gökyüzünden oluşur. Yer ile gök arasında yaşayanlar için deniz, kapı/pencere mesabesindedir.

TÜRKİYE

Kültürel Şizofrenimizi Ortaya Koyan İki Kurum

Hacettepe Üniversitesi Müzik Konservatuarı ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, aralarında bir sokak geçen, yan yana, fakat birbirlerinin meşruiyetini anlamayan-inanmayan ve iletişimleri sıfır olan iki kurumdur. Cumhuriyet'in yaptığı kültür devriminin yarattığı şizofreniyi bundan daha açık ortaya koyan bir şey yoktur. İlahiyatın yanındaki Gazi Hastahanesi ve Konservatuarın yanındaki Turizm Meslek Yüksek okulu, bu şizofreniyi ortadan kaldıran/aşan "ortak/insani" mekânlardır.

Alevilik

Alevilik, merhametli-yardımsever Türk halkının, mağdur, mazlum ve mağrur Hz. Ali ve ailesinin yanında zulme karşı duruşudur. Gerisi hikâye (mitoloji)dir.

Köy, Kasaba, Şehir ve Metropol

Köy, kasaba ve orta boy şehirler –yerleşkeler olarak– "geçim" endişesi olduğu kadar "sosyalite" kaygısıdır (insanlık/medenilik). Metropoller ise salt geçim kaygısıyla birlikte, yalnızlaşma, çözülme, kaybolma, kaos, yabancılaşma, gariplik... olarak canavar, kanser, şeytan ve fahişedir. Türkiye'nin şehir isimleri, Türklerin şehir kuramadıklarının kanıtıdır.

Beslenme Rejimimizdeki Değişme

Anadolu'nun sebze, baklagiller ve et haşlamasına bağlı yüzlerce sulu "lokanta" yemeklerinin yerini "resteurant"ların "kebap" ve "döner" çeşitlerine ve "burger"lere (fest food) bırakması, seksenlerden sonra kapitalist sisteme entegre edilmesiyle olmuştur.

Türkiye'de Ekmeğin Değeri

Türkiye'de ekmek tüketimi, geniş kesimler için uzun süreden beri beslenmenin bir "lezzet" unsuru/çeşidi değil, doymanın eksikliğini kapatan temel "ot-alaf" durumundadır.

Muhafazakârların Hırsızlığının Kökeni

Devletin şahs-ı manevisinde Mustafa Kemal Atatürk ve CHP'nin dindarlara karşı kuruluş aşamasında oluşturduğu "ideolojik" düşmanlık (gerici-şeriatçı), dindarlarda kamunun şahs-ı manevisini temsil eden devlete karşı "ahlaki-hukuki" düşmanlığa dönüştü. Muhafazakârların devlet/kamu hırsızlığının nedeni budur.

Türklerin Hukuk Saygısı ve Katkısı

Türkler, İslam hukukunun yaratmış olduğu "hukuk devleti" olgusunu saygıyla kabul etmiş; ancak, ağır bulduğu cezayı da kendi vicdanıyla hafifletmiştir: "Şeriatın kestiği –kol değil– *parmak* acımaz."

Sünni Silahsız İŞİD

Akit gazetesi ve Sünni İŞİD (Cübbeli Ahmet, E. Sifil, N. Yıldız, İ. Şenocak, T. İnançer, E. Kuytul, B. Gencer, E. Şenlikoğlu, A. Dilipak...), üretimsiz olarak (rant yoluyla) ekonomik-medya gücüne erişmiş, ün peşinde koşan ve düşünceden ürken zevatın din (umut-kurtuluş) yoluyla eğitimsiz ve yoksul kitleleri ayartmaktadırlar. Cübbeli Ahmet: İslam'ın 7. yüzyılda yaşanmış hâlinin/formunun, 21. yüzyılda tümünü aynıyla yaşama trajik-komikliğidir.

Türkiye'deki İç Savaşın Tarafları

Türkiye'de kavga, kendisi/özgürlüğü/onuru-gururu için yaşayan çağdaş/laik/sekülerlerle; (çoğu) Allah, İslam, millet adına/maskesiyle kendisi için savaşanların (muhafazakâr) arasında sürüyor.

Paralelin Mantığı

"Paralel Yapı", KCK veya "takiye", Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik olmamasından kaynaklanmıştır.

Hizmet Eri Türkler

Türkler, Osmanlı'da "askerlik" ile İslam'a hizmet etmişlerdi; Türkiye Cumhuriyeti döneminde ise altyapısını tamamladıktan sonra Karadeniz, İstanbul-Boğaz, Ege ve Akdeniz sahilleri ile turizm "hizmeti" vermektedirler.

Minyatür Osmanlı: Türkiye

Türkiye, imparatorluk yıllarından gelme kendi gayrimüslim Ermeni ve Rum nüfusunu temizleyerek (tehcir-mübadele),

yerine Balkanlar ve Kafkasya'dan gelen Müslüman nüfusu yerleştirmiştir. Yeni devlet, "Türkler" ve "Sünnilik" adına kurulmuş bir "ulus-devlet" olduğu hâlde; vatandaşları Kürtler, Lazlar, Gürcüler, Çerkezler, Arnavutlar, Boşnaklar; Sünniler ve Aleviler...den oluşmaktaydı. Türkiye ve Türkçe üzerinden kurulan bu devlet, ancak laik-demokratik ve anayasal olarak eşit vatandaşlık temeline dayalı olarak bir arada yaşayabilir. Yoksa dinsel ve etnik hegemonya çabası, burayı Lübnanlaştırarak tuzla buz eder.

Totaliter Dogmatiklerin Demokrasi Düşmanlığı

Totaliter dogmatikler (Kemalistler-muhafazakârlar), çoğunluğun (sandık/oy) görüşünü, kendi keyiflerince ideolojik olarak, adını da "maslahat" ve "hikmet-i hükûmet" koyarak (sözde) reddederler. Örnek: Rektör-Dekan seçim sonuçlarının önce YÖK, sonra Cumhurbaşkanı tarafından değiştirilmesi.

Karizmatik Lidere Mahkûm Türkiye

Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı mağduriyet, Millî Mücadelede Mustafa Kemal Atatürk'ün kahraman olarak doğmasını ve daha sonra da Karizmatik Lider olmasını intaç etti. Cumhuriyet devrimlerinin muhafazakâr halkta yarattığı mağduriyet, R.T. Erdoğan'ın kahraman olarak doğmasını ve Karizmatik Lider olmasını yarattı. Yeni lider, eski lideri ve onun yorgun taraftarlarını tasfiye etti. Mehdici, inanmış bir grup, zevk ü sefaya dalmış/eyyamcı (Kemalist) kurmay heyetini 15 Temmuz'da bozguna uğrattı.

Seküler Solun Türkiye'deki Anlamı

Türkiye'de sekülerlik ve sol, –bir yönüyle– dinin hurafeye, bağnazlığa, sadece ibadete-itikada indirgenmesine tepki ola-

rak ortaya çıkmış –ve İslam'ın aslında barındırdığı– aydınlanma/yaratma ve sosyal ahlak özleminin ifadesidir.

"Rabia" İşaretinin Söylenmeyen İki Zeyli

"Rabia" işaretinin Türkiye'de söylenmeyen ve takiyeli devamı olan iki zeyli: "Tek Ses" ve "Tek Lider"dir. Yani "Rabia" değil, "Sitte". Altı parmak (altı ok gibi) amblemli "Tayyibizm"in (Ak Parti) çok az sayıda Karadenizli fanatikleri, biraz müminleri ve çok sayıda da münafıkları/menfaatçileri olan bir harekettir.

İstanbul

İstanbul'un %80'i kanserdir. %20'si ise "İstanbul"dur: Sultanahmet, Eyüpsultan, Fatih, Beşiktaş, Beyoğlu-Taksim, Boğaz, Üsküdar, Kadıköy.

Türkiye Halkının Duyma ve Düşünme Melekesi

Türkiye halkının %90'ı, bilgilerini kulaktan duyma/rivayet/anane/gelenekle edinir. %10'u ise okuma ve düşünmeyle elde eder. Bu coğrafyada –din de dâhil olmak üzere– ithalat dışında "Neden yeni bir şey olamıyor"un nedeni budur.

Türkiye'de Vicdanın Çalışma Biçimi

Türkiye'de vicdan, karşı tarafın yapmış olduğu haksızlığa misilleme yapma/intikam alma (adalet) şeklinde işliyor. Dağıtıcı adalet ve merhamet şeklinde işlemiyor.

Ak Parti'nin Dış ve İç Politikası

Batı'nın yarattığı teknoloji ve ekonominin parçaladığı Osmanlı'nın torunları (Erdoğan-Davutoğlu), teknoloji ve ekonomi olmadan eski hayallerini gerçekleştirmeye kalkıştılar. Amerika ve Avrupa Aslanları, Rus Ayısı ile birlikte bufaloların bu hayallerini kursağında koydu (Suriye-Mısır-Gazze...). Bu parti, on beş senedir –merkezde olarak– Türk, Kürt, laik/çağdaş ve dindar/muhafazakâr eğilimleri birlikte ve iç içe geçirmeyi başardı. Diğer partiler, bu eğilimlerden birini temsil ediyorlar: MHP: Türk, HDP: Kürt, CHP: Çağdaşlık, SP: Dindarlık.

Türkler ve Kur'an

Türkler, Kur'an'ı teberrüken, ibadet maksadıyla okurlar. Türkler, Kur'an'ın içeriğinden korkarlar. Bu nedenle erken dönemlerden itibaren Peygamber sevgisi ve tasavvuf aracılığıyla dindarlıklarını icra etmişlerdir. Son dönemlerin "mealciliği"ni sekteryan, fundamentalist gruplar yaratmıştır.

Türkiyede Bilimsel Çalışma/Tez/Kitap/Makale Yazma

Türkiye'de bilimsel çalışmalar, –geleneği olmadığı için– lego tamamlama/bulmaca doldurma tarzında, merakla değil mesleki kaygı/yükselmek için yapılan aletin/merdivenin depoya atılması olarak gerçekleşiyor.

Türklerin Otoriteryenliği

"Balık *baştan* kokar," "*Başı*boş", "*Başın* sağ olsun", "El, ele; el de *başa* bağlıdır." vb. atasözü ve deyimler, Türklerin otoriteryen ruhunu ifade eder.

Türkiye'de Siyasal Aklın Çıkmazı

Türkiye'de son on beş yıldır politik akıl kendini M. Akif, N. Fazıl (T. Erdoğan) ve Mevlana-Yunus (A. Davutoğlu) üzerinden şiire/duyguya-dine –teoriye-teolojiye değil– fazla bağladığı/dikişlediği için, sorunları çözme kabiliyeti zayıf.

SİYASET

Ümmet ve Millet Farkı

Millet, manevi-dinî bir toplumken; ümmet, menfaat ve maslahat birlikteliğidir. Modern (çoğul) toplumlara uygun olan ikincisidir.

Kürtlerin Trajedisi

Kürtlerin trajedisi Pers, Arap ve Türk gibi siyasal devlet geleneği olan toplumların arasına dağlık bir bölgeye sıkışmış olmalarıdır. Altlarında "petrol" olsaydı, –Arap kabilelerine cömertçe davranıldığı gibi– onlara da İngilizler tarafından bir devlet kurdurulurdu. İslamiyet'in düşüşünden beri yüz yıldır acı çekmeleri, hor görülmeleri ondan.

Evrensel İslami Ümmetçilik

Ulus-devlet ve milliyetçilik, dinlerin yarattığı mümin kardeşler ve kâfir ötekiler ayrımından çıkarak, eski kabileciliğin bir üst vitese atılarak büyütülmesidir. Oysa olması gereken, Ortaçağın etnik-dinî cemaatler federasyonu yerine, onursal ve fırsat eşitliğine dayanan "vatandaşlık"tır. Aile, kabile (etnisite-dil/ırk), millet (din kardeşliği) ve ümmet, yani ahlaki ve maslahat/menfaat ilkelerine (adalet, eşitlik, rızaya) dayalı birliktelik, sırasıyla küçükten büyüğe doğru doğal birliktelikler bunlardır.

Dünyanın Bugünkü Sorunu

Dünyanın bir saldırgan, sömürgen, sarışın canavar Batı; bir Yahudi-Siyonizm bir de Cihadist, Arap-tarihsel İslam sorunu mevcuttur. Türkler, uzun süren göçebe-asker tabiatlarından 1924 devrimiyle Medeni/Medine/şehir/yerleşik olmayı (Yurtta barış, dünyada barış) tercih etmişlerdir.

Liderin Egosunun Sınırları

Diktatörün/liderin egosunun sınırlarıyla, adına yaslandığı vatan, millet, din ve ümmetin menfaatinin sınırlarının nereden geçiyor olduğu önemlidir. Çoğu durumda diktatörün egosu/güç istenci/istikbarı, diğerlerini yok eder; onlar "maske"ye dönüşür; onları, kendi kılar.

Sünniliğin Siyasi Sefaleti

İslam dünyasının etnik ve mezhepsel iç savaşlar ve diktatörlüklerden oluşan siyasi sefaleti, Sünni siyasi tarihin/teorisizliğinin doğal bir sonucudur. 21. yüzyılın başlangıcında Arap dünyasındaki diktatörlükler yıkılırken (Arap Baharı), aynı süreç içinde Türkiye'nin, Atatürk-İnönü (1924-1950) döneminde aştığını sandığı "otoriterliğe" (Erdoğan) geri dönmesi, manidardır.

Siyasetin Özü

Siyaset teorisinin özü, yasal zorlama ve şiddet uygulama yetkisine sahip olan 'devlet' aygıtının bu işi hakkaniyete uygun olarak nasıl yapacağı sorunudur. Özgürlükçü rejimler, bu yetkiyi azaltmaya ve kullanımını hukuka bağlamaya ve kurumsal olarak dağıtmaya çalışırken; totaliter rejimler, merkezileşmeye, toplamaya ve tekleştirmeye çalışırlar.

DAİŞ'in Anlamı

DAİŞ, Avrupa'daki "göçmen" Müslümanların fiilen; Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki Müslümanların yerel diktatörler ve Batı tarafından fiziken; Kafkaslar'daki Müslümanların Rusya, Türkistan'daki Müslümanların Çin tarafından yine fiziken aşağılanmalarının psiko-patolojik tepkilerinin değerli bir karşılık (cennet) uğrunda dışa vurumudur. Örgütün "Selefî" teolojisi ise dogmatik cehaletin ürünüdür. İslam'da yenilenemeyen şeriatın, insanda yenilemeyen şeytanın modern sentezidir.

Devlet Algısı

"Devlet"i şeffaf, hesap vermek zorunda olan, işlevsel farklı yasal "kurum"ların, istihdam edilmiş uzmanların/içimizden insanların ötesinde kendinde, gizemli, gizli, kör-güç/dev, mevhum, yüce/kutsal bir yapı olarak algılamak, insanları aptallaştırarak onları güçsüzleştirir.

Kimin Savaşı ve Kimin Barışı

Tuzu kuruların, egemenlerin "barış" demesi, kurdukları tezgâhın devamı arzusu demektir. Yoksulların, mağdurların, ezilenlerin, sömürülenlerin "savaş" demesi, hakkaniyet ve adalet talebinden dolayıdır. Egemenlerin "savaş" demesi saldırganlık, tuğyan, sömürü ve zulüm demekken; zayıfların, ezilenlerin "barış" demeleri korkaklık, boyun eğme ve itaat demektir.

Türkiye'de Siyasetçi Algısı

Türkiye'de siyasetçi, seçmenin devletle olan işini illegal yollardan çözen adam demektir.

Milliyetçiliğin Ustura Tabiatı

Millî gurur olarak "milliyetçilik", başarılar kazanmanın enerjisi olabileceği gibi, çoğunlukla bönlüğün, körlüğün, aptallaşmanın ve kendini yok etmenin de nedeni olur.

Muhteşem Mabedin Anlamı

Muhteşem mabet, görkemli saray gibi, egemenin gücünü tahkim etmek amacına hizmet eder.

Doğu'da ve Batı'da Kamusal Alan

Batı'da "kamu" fikri ve hukuku, devlete, krala ve Kilise'ye karşı baş kaldırarak yaratılmış bir "haklar ve özgürlükler" alanıdır. Doğu'da-İslam dünyasında bu alan, hâlâ Tanrı adına devlet ve sultan/padişah/diktatör tarafından temellük edilmiştir.

Lider Kimdir?

Dul kadınların kocası, yetimlerin babası, fakirlerin hamisi, kölelerin efendisi, ölümü göze almış, (çatal yürekli) birine "lider" diyorlar. Yetişkinler, evliler, zenginler ve hürlerden de ona "lider" denmesi isteniyor: Türkiye'nin 2000'lerden sonraki hikâyesi.

Siyasi Rüşdüne Erişemeyen İslam Toplumlarının Trajedisi

İslam tarihinde erişkin/yetişkin olmayanların yarattıkları kaosun alternatifi, zorbaların yarattıkları suskunluk oldu: "Ya devlet başa ya kuzgun leşe." "Zorba/zalim sultan, fitne ve başıboşluktan evladır."

Teröristin Düşmanı

Müslüman canlı bomba "terörist"lerin düşman ötekisi, emperyalist Batı olduğu kadar; aynı zamanda kendi mezhebinden olmayan Müslüman olması, şiddetin kaynağının "ötekiler" olduğu kadar; "kendimiz" olduğunu da ortaya koyar.

Terörün Anlamı

Terör, zilletin zorbalığı zedelemesidir.

Batı'da ve İslam Dünyasında Savaş/Şiddet

Batı, yüz yıllar süren (din, sınıf, ırk) iç savaşları, dünyanın kolonize edilmesi ve son olarak da iki dünya savaşı yaşadıktan sonra şiddete son verip iç barışı kurabilmiştir (ABD ve AB). Şu anda da şiddeti teknoloji vasıtasıyla hijyenik olarak sürdürüyor. Müslümanlar, şiddeti tarihte sadece "fetih/cihat" olarak kendinden olmayanlara karşı ortaya koymuşlardı; şimdilerde kendi aralarında, tahriklerle etnik ve mezhep savaşına başladılar.

Üç Yeni Politik Hareketin Saikleri

The Cemaat, Amerika'nın mistik bir ütopya ve "mobil vatan" ideolojisiyle Türkiye'yi kuruluş yıllarındaki çapında tutma stratejisi; PKK, postmodern dönemde Kürtlerin yüz yıllık geç kalmış "kimlik" ideolojisi; T. Erdoğan ve A. Davutoğlu (AKP), Türklerin "Osmanlı" hayal ve ideallerinin (Suriye: ilk fiyasko) depreşmesidir.

İnananlar ve Anlayanlar

Bir toplumun çoğunluğunun "inanan"lardan mı, yoksa "anlayan"lardan mı oluştuğu; o toplumun uzlaşması ve sorun çözme kabiliyeti açısından önemlidir.

Kahraman/Karizma/Lider/Führer/Baba

Karizma/kahraman/lider/führer/baba..., korkusuzluğun-inancın ve gücün tehlikeli sentezi olarak kitlelerin cehaletinin, sürü oluşunun, zayıflığının, ahlaksızlığının üzerinde yükselir.

Firavun ve Tağutun Akrabaları

Sultan, Melik, Padişah, Önder, Lider, Kral, Führer, Reis...; Firavun ve Tağutun uzak-yakın akrabaları değil midir? Kahraman, İmam ve Halife, biraz farklı bir genetiğe sahiptir.

İŞİD'in ve Terörün Anlamı

İŞİD/DAİŞ, postmodern (nihilist) dünyanın teolojik ürünüdür. Terör (canlı bomba/intihar saldırısı/istişhad), ezilenlerin asimetrik savaşıdır. Söylendiği gibi "dini-ırkı yok" değildir. Ezilenler, en çok hangi dinden ve ırktan ise dini-ırkı onlardandır.

Siyasetin ve Hükûmetlerin Çirkeflikleri

Siyasetin çirkefliği, yanlışlarını örtme ve inkâr etme tavrı ve ehliyet-liyakat yerine, sadakati tercih etmesidir. Hükûmetlerin çirkefliğiyse icraatlarının yanlışlığını "devlet" ve "millet" putlarının arkasına saklamasıdır. Kitlelerin aptallığı ise bunları yutmasıdır.

Kapitalizmin İnsana Ettiği

Kapitalizm, insanın en asli-otantik, egzistansiyal/zorunlu ihtiyaçları olan yer-yurt (vatan) ve ev-yuvayı (aile) dağıtarak, insanı yersiz-yurtsuzlaştırması, evsiz-barksızlaştırması, köksüz-sapsız, göçebe/göçmen ve şizofren hâle getirmesidir.

Ak Parti'nin Ümmetçiliğinin/İslamcılığının Temel Saiki

AKP'yi "ümmetçi/İslamcı" olarak kodlayan derin/temel saiklerden biri, bu partiyi kuranların ve kullananların çoğunluğunun "gayri Türk" oluşudur. 2002'den itibaren Türkiye'de Türkler iktidarı kaybetti. Partinin uzun iktidarı döneminde de "hasbi" olanlar elimine edilerek (doğal seleksiyon), profesyonellerin eline geçti.

Terörün Dini İslam'dır

İslam dünyasındaki "terör" örgütleri (Taliban, el-Kaide, Hizbullah, Hamas, İŞİD, Boko-Haram...), ülkelerin işgal edilmesi ve halkların aşağılanmasına karşı, halkların namusunu, şerefini, izzetini korumasıdır. Direniş emrini Kur'an'dan alırlar. Eylem tarzını kendileri belirler. Düşmanlarına güç yetiremedikleri için terörü "asimetrik savaş" yöntemi olarak benimsemişlerdir. Terörün sivil kurbanlarının sorumlusu, işgalciler ve mütekebbirlerdir.

Kürt Sorununun Kaynağı

Kürt sorununun temeli, son otuz yılda her çocuğuna bir oda tahsis eden Türklerin, Kürtleri hâlâ –karnını doyurup misafir olarak– topluca salonda yatırmak istemeleridir.

Adam Aramanın Anlamı

Türkiye'de halkın siyaset, hukuk ve bürokraside sürekli "adam" araması, hukukun/hakkaniyetin (ahlakın) olmadığının kanıtıdır.

Kapitalizmin Ritüelleri

Moda, sanat, spor ve eğlence kapitalizmin ritüelleridir. Bunların yapıldığı yerler de mabettir.

Kürt Sorununun Çözümü

Kürtler, yeterli çoğunluktaki her kavmin/ayrı toplumun sahip olduğu onuru (özerklik/öz yönetim) talep etmekle birlikte, menfaetlerinin ve kültürel kimliklerinin de Türkiye ile bir ve birlikte olduğunu biliyor olmalılar. Kürt sorununun iki tarafı da memnun edecek çözümü bu olsa gerek.

Politik Kavganın Kaynağı

Politik analizlerde, bilgi eksikliğinden kaynaklanan yorum hatasıyla, pozisyon-taraf (çıkar ilişkileri) olmaktan kaynaklanan yorumları birbirine karıştırmamak gerekir. Politik kavgaların-hakkaniyetsizliklerin önemli bir kaynağı budur.

Şeytanın İç Yüzünü Deşifre Eden Marksizm

Dinler, inanç konusu olarak yarattıkları "şeytan"ın mücessem hâle gelmişi olan "kapitalizm"in kurbanı olurken; onu bilimsel-düşünsel olarak Marksizm inceleyebildi. K. Marx, şeytanın/aşkın/canavarın (kapitalizm) iç yüzünü insanlığa gösteren ateist bir peygamberdir.

Tanrı veya Canavar Olarak Totaliter

Totaliter/despotlar, artık "insan" olmaktan çıkarlar. Taraftarları nezdinde "Tanrı-Peygamber"; muhalifları nezdinde ise "şeytan" veya "canavar"dırlar.

Haydutların Gaspettiği Ülkeler

Yeni Zelanda, Avustralya ve Güney Afrikalı beyazlar, İngilizlerin haydutları; Kuzey Amerikalı beyazlar, Avrupalıların-İngilizlerin haydutları; Güney Amerikalı beyazlar, İspanyol ve Portekizlilerin haydutlarıdır.

Reelpolitiğin Ahlaki Değerlendirmesi

Bir topluluğun/toplumun yok edilmek istenmesi esnasındaki var kalma mücadelesinde (reelpolitik) ortaya koyduğu ahlaki performansı değerlendirirken biraz insaflı olmak lazım.

Hilafet ve Saltanat

Hilafet ve saltanat (karizma, *kâid*, otokrat, totaliter, lider, çoban, zıllullah, baba...) peygamberliğin misyonunun devamı değildir. Peygamberlik sonrası siyasal mekanizma, siyasal işlerin milletin-ümmetin tümü tarafından şûrâ (oydaşma) ve icmâ (uzlaşı/konsensüs) ile çözülmesidir (42/38). Tarihî süreç içinde "Doğu despotizmi" Kur'an'a galip gelmiştir.

İbrani-Arap ve Türk-Kürt Kavgası

Araplar ile İbraniler (akraba kabileler) arasındaki kan davası, işin içine daha sonra "din" damladığı için ebediyen dinmez. Türkler ile Kürtler arasında oluşan kan davası, aradan din çekildiği için kıyamete kadar sürer.

Yeryüzü Tanrılarının En Büyük İşi

Harita/sınır çizmek, yeryüzü tanrılarının en büyük işidir. Ülke/ulus denen özneler, ondan sonra ortaya çıkıyor.

İslam Toplumlarının Müstehak Olduğu Gerçek

İslam diniyle birlikte yaşama pratiğini ve formunu/formülünü geliştirememiş Ortadoğu devletlerini/toplumlarını Batı'nın parçalaması, hakkı değildir; ancak onlara müstehaktır.

Siyasetin Doğası

Siyaset, doğası gereği kurtluk, çakallık, tilkilik, sırtlanlık, yılanlık... ise siyasetçiler de doğası gereği kurt, çakal, tilki, sırtlan, yılan (vahşi hayvan)...dır.

Demokrasinin Doğası

Demokrasi, yönetimin/iktidarın muhtemel hatalarını medenice ortaya koyma/çıkarma ve itiraf etme düzenidir. Bu yapılamıyorsa ortada ilkel/barbar (zorba) bir "savaş" mantığı var demektir.

Türkler ile Kürtlerin Birlikteliği

Türkler ile Kürtlerin Anadolu'daki tarihî birlikteliği, kum ile çimento karışımı gibi değil, bir sonraki aşama olan su (inanç-kültür) katılmış "harç" gibidir; bölünme, bundan dolayı zordur.

Siyasetçi-Bürokrat ve Devlet Adamı Farkı

Siyasetçi ve bürokrat şimdiyi, kendini ve çevresini düşünen kişi; devlet adamı ise herkesi/ülkeyi ve geleceği düşünen kişidir.

Siyasetin Doğası

Siyaset, doğası gereği hilekârlık ile fedakârlığın birleştiği bir uğraştır. Siyasetçinin değeri, bunları uzlaştırma kapasitesiyle ölçülür.

Siyasetin İki Yüzü

Siyasetin esas motivasyonu/yakıtı şehvet, şöhret ve servetken; uygulayıcıları, bu çabayı bize fedakârlık ve halka hizmet olarak lanse ederler. İstisnaları hariç tutalım.

Siyasetin Doğası

Siyaset, ideoloji ve çıkar karşıtlığı olarak sürekli icat çıkarma/yaratma faaliyetidir; tarih yapmadır. Ya adalete göre yürür ya da zulme göre.

Siyasi İktidar

Siyasi iktidar, ikinci ve üçüncü dünyalarda yoğunlukla prestij ve paranın paylaşımıdır. Birinci (ABD ve AB) dünyada bunlar aşılmıştır.

Egemen İnsan Tipi

İnsan, heykeli/biyolojik yapısı itibarıyla aynı; ancak hâlet-i ruhiyesi, özü, mayası, prototipi değişti. Promethausçu/kahraman/trajik/seküler tipin mayası, "medeniyet" olarak son dört yüz yılda cihanşümul hâle geldi. Bugün, adı Müslüman olduğu hâlde, psikolojisi/ruhu kahraman insanlarız. Müslüman kimliği/ruhu, hasta, yaralı insanlarız. Söylem/ideoloji, gerçeği değiştiremiyor.

İyi Yönetici

İyi yönetici, inandığı doğrular kadar ikna olmaya da açık doğruları olmalıdır. Çoğusu, iyi bildiği şeylerin kurbanı olur.

Başkan ve Liderin Farkı

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batı'da gelişen Başkanlık sisteminde "başkan", her şeyin hazır olduğu bir yapıda "anahtar" gibidir. Doğu'daki "lider" figürü ise "koçbaşı"na benzer.

Dünya Beşten, Bir Beş Yüzden Büyük

"Dünya beşten büyüktür," diyen adam, birin (kendisinin/lider/başkan) beş yüz elli millet vekilinden büyük olduğunu demeye çalışıyor.

Yalan Üzüntü

Hayatımızda olmayıp telefonla iletişimde olduğumuz akrabalarımızın veya tanıdıklarımızın ölümüne "yalan söyleyerek" üzüldüğümüzü söyleriz. "Gözden ırak olan, gönülden de ırak olur."

Esir Alınan İslam Toplumu

İslam toplumu, Hz. Muhammed'in ölümünden sonra Benî Sâide gölgeliğinde "oldu-bitti (felteten)" ve Muâviye'nin isyanı-devrimiyle *kabilecilik/Kureyşlilik* tarafından "illegal" olarak esir alınmıştır.

Muhafazakârlık ve Hakikat

Muhafazakârlık, biyolojinin ve alışkanlığın yarattığı "sağduyuya" dayanır. Oysa hakikat, çoğu zaman bundan öte ve devingen/değişkendir.

Kimliklerin Potansiyeli

Etnik ve dinsel kimlikler çatışma potansiyeli taşırken; vatandaşlık (hemşehrilik/tanıdıklık) ve insanlık, barış potansiyeli taşır.

İnsanın Daimi İki Hâli

İnsan ya konformist, taklitçi ve tembel (muhafazakâr) ya da müteyakkız, merhametli ve militan olur.

İslam'ın İktisadi Görüşü

Helal/meşru (emek, miras, hibe, ticaret...) yollardan kazanılmış özel mülkiyetin esas olduğu İslam'ın iktisadi görüşü, kamu harcamalarının (güvenlik ve adalet) gerektirdiği zorunlu vergi (zekât) –miktarını adil yönetici/devlet belirler– dışında, yoksullara gönüllü harcamadır (infak). Kapitalizm, haz ekonomisi olarak özgürlük ve sınırsız üretim ve tüketim mottosuna yaslanırken; sosyalizm, etik bir dava olarak "eşitlik" idealine yaslanır. Ahiret, –aynı zamanda– "veresiye" bir ekonomik kategori olarak, sınırsız özgürlüğü ve zorunlu eşitliği dışlar. İslam'da "adalet" temel ahlaki erdemken; sosyalizmde "eşitlik"; kapitalizmde ise "başarı".

Doğu'da ve Batı'da Siyaset

Genellikle Batı toplumlarında dış, Doğu toplumlarında iç siyaset, suret-i haktan görünme puştluğudur. Batı'da toplumlarında iç, Doğu toplumlarında dış siyaset ise düello, şövalyelik ve *challeange* (meydan okuma)dır.

Dinsel ve Etnik "Biz"lerin Yaratacağı Tehlike

Dinsel "biz"in yaratabileceği totalitarizm, etnik "biz"in yaratacağı faşizmden geri kalmayabilir.

Karizmatik Lider

Karizmatik lider; onur, özgürlük ve özgül ağırlık öğüten bir makinadır. Mağdur ve sürü toplumlarda türer. Tanrı, tazim ve ibadet beklediği gibi lider de, sorgusuz-sualsiz dinleme/itaat etme ve hayran gözlerle kendine bakılmasını ister. Lidere haddini bildirmeyenler, eriyerek, ezilerek, değersizleşerek yok olurlar. Türkiye'de muhafazakârlar son on beş yıldır bunu yaşıyor.

Gerilla veya Terörist

Gerilla veya terörist, hâkim ve mahkûmların aynı kişiye taktıkları sıfatlardır. Ahlaki olduğundan daha fazla, gücün ve güçsüzlüğün perspektifinden görmedir.

Evrensel Ümmetçilik ve Eşitlik-Adalet

Ümmetçilik, aynılığın (eşit) ve farklılığın (adalet) birlikte tanındığı; farklılık, ontolojikse kabul edildiği; ahlaki ise hakkaniyetle davranıldığı; eşitlik ve adalete birlikte itibar edilen bir yönetimdir. Eşitlik, bazen zulüm bazen de adalet olabilir; ama adalet, daima zulmün karşıtıdır. Eşitlik, yasalar önünde ve yarışmalarda bahis mevzusudur (fırsat, imkân). Pratikte, hayatta ise adalet geçerli olmalı. Çünkü yaşamın kendisi, çoğul ve farklı.

İslam Dünyasında Siyaset

Siyaset, İslam dünyasında insanların vicdanını, dürüstlüğünü, namusluluğunu öğüten profesyonel bir kurnazlık, kandırma, puştluk, pusu, yalan... mesleğine dönüşmüş durumda. İtiraf ve pişmanlığı asla içermez. Siyaset, ya güç istencinin (etçil hayvanlığın/avcılığın) ya da vicdanın ve adalet talebinin (insanlığın) bir sürecidir.

Başkanlık Sistemi

İslam toplumlarında saltanat (moda deyimle "başkanlık") sistemi, bir şoför ve bir muavin (başbakan) ile otobüs (devlet) yolculuğuna benzer. Her şey, şoförün insafına ve ehliyetine kalmıştır.

Siyaset ve Hakikat

Fikirlerin doğruluk veya hakikat değeri, çoğunlukla kitlelerin inanç, kanaat, menfaat, alışkanlık ve arzularıyla örtüşmez. Siyaset, bahsi geçen ikinci hususların "algı yönetimi"dir.

Türkiye'nin Misali

Türkiye, bir bahçe (toplum) değil, içinde değişik bahçelerin (toplulukların) olduğu bir orman.

SEKÜLERLİK

DAİŞ

DAİŞ, fâniliğe/dünyaya hakkıyla dalamayanların, sonsuzluğa (cennet) koşmasıdır (şehadet). Çölden/seküler dünyadan vahaya/suluk alana (kutsala) sığınmadır. Silahlı peygamber imgesinin verdiği güçle, gâvurların aşağılamasına, horlamasına, ezmesine, baskısına, sömürmesine, zulmüne karşı isyandır. Çileden çıkmadır. Yaratılan kinin kendini patlatmasıdır. 1400 senelik yorum tarihinin yarattığı yorulmadan, rölativizmden, kirlenmeden "hakikate" dönmedir (Selefiyye).

Yeni Bir Medeniyetin İmkânı

Farklı "medeniyet"ler, hayatın ve yeryüzünün boşluklar barındırdığı dönemlere aitti: Mısır, Aztek, Yunan-Roma, İran, Hint, Çin, İslam... Batı medeniyetinin, son üç yüz yıllık süre içinde yarattığı alet-edavat (teknoloji) ve yaşam tarzı (sekülarizm, ulus-devlet/milliyetçilik, kapitalizm) ile ne yeryüzünde istila/işgal edilmedik bir yer/ülke ne de nüfuz edilmedik bir ruh-topluluk kaldı. Bu medeniyet çökmeden veya çürümeden yenisinin ortaya çıkması muhal görünüyor. Ancak palyaçoluklar yapılabilir.

Şehir ve Kentin Ürettiği İnsan

Kerpiç-tuğla, taş ve ahşaptan yapılmış, en fazla iki katlı yapılardan oluşan, merkezinde caminin olduğu, etrafında zanaatçıların (esnafın-loncaların) yer aldığı "İslam şehri" mümin insana imkân tanır. Oysa beton, çelik ve camdan yapılmış çok katlı yapılar-gökdelenler, etrafında fabrikalar, merkezin-

de bankaların yer aldığı, zemini ziftlenmiş (asfalt), dijital ağlarla dünyaya bağlanmış (küreselleşmiş) "teknolojik kentler", dinsiz insanlar üretir. Modern kent, Tanrı'nın "ayet"lerinin örtüldüğü, engellendiği, insandan uzaklaştırıldığı mekândır.

File ile Naylon Poşet Arasındaki Fark

Elde eşya taşımak için pamuktan imal edilmiş file ve torba İslami bir ekonomiyi, naylon poşet ise israfı/kapitalizmi ifade eder.

Modern Dünyada Değer ve Unutma

Değeri ne kadar kıymetli olursa olsun, onu unutma, modern bilincin en yalın gerçeğidir. Çünkü, zihni-kalbi meşgul eden kişi, olay, olgu, görüntü, ses, ışık, meta sayısı arttı ve hareket hızlandı. Gündemde/hafızada kalmak için fırıldak, kalpazan, sahtekâr, sürekli zıplayan... olmak şart.

Arapların ve Avrupalıların Ortak Paydası

Arapların seciyesindeki kabilecilik ve ganimet tutkusu ne ise modern Batı'da ulus-devlet/milliyetçilk ve kapitalizm odur. İslam, her iki tutkuyu da terbiye etmeye gelmiştir.

Metropol ve Şehir Farkı

Türkiye'nin ilk metropolleşen (dev/canavar/obez/beton-zift/kanser) şehri İzmir idi. Daha sonra İstanbul, Ankara metropolleşti. Şimdilerde Bursa, İzmit, Adana, Antep ve Diyarbakır metropolleşiyor. Göçü (kökünden sökülmeyi) ve çok katlı beton-çelik-cam yapıları ve TOKİ'yi önleyerek kalan şehirlerimizi (ruhumuzu-kültürümüzü/kimliğimizi-insanlığımızı) koruyalım; şehirler, bir ruhun/metafiziğin mimari olarak somut-

laşmasıdır. "Nüfusu yüz bini geçen şehirlerde insanlık olmaz." (Bir Rus düşünürü).

Sekülarizmin Kur'an Yorumu

Sekülarizm, Kur'an'ın deyimiyle kalbin (ahlaki duygulanım kapasitesinin) yitirilmesidir (katılaşma, taşlaşma, paslanma, hastalanma...)

Organik Ortamdan Kimyevi-Mekanik Ortama Geçiş: Teknoloji

Teknolojinin, yaşamı organik olandan kimyevi-mekanik-elektronik-dijital ortama kaydırması (endüstri-sanayi), kafes-koza olarak insanlığı kendine yabancılaştırmaktadır; ruhun kimyası değişmektedir.

Kapitalizm ve Fuhuş

Kapitalizm, sosyalizmin eğittiği ve eş olmayı bekleyen milyonlarca Rus ve Ukraynalı güzel kızı, 1990'dan itibaren dünya pazarına fahişe olarak sattı.

Kendinin Ne Olduğunun Şuurunda Olmayan Kapitalizm

Kapitalizm zenginliği, büyümeyi, yükselişi, çoğalmayı esas alırken; çöküşün, hüsranın, çürümenin kendisi olduğunun farkında değildir (23/55-56).

KUR'AN'IN YORUMU

Selefiliğin Mantığı

Selefilik, akışkan-dinamik olan kurucu tecrübenin (610-632) bütünüyle dondurularak/mumyalanarak/kutsanarak/cevherleştirilerek "öze dönüş" adı altında, gerçekte ise "gerici" bir tutumla kodlanmasıdır. Örneğin ölçüleştirilmesi, çocukluktur. Kor'a (prensiplere) dönüleceğine, küle (çözümlere) dönmektir. Günlük yaşamın hâli, insan olmanın ortak paydasında ahlaki olduğu için; Kur'an'ın yaptığı, örnek olaylar üzerinden insanı yetiştirmektir. Çünkü o, her şeye, her yere ve her zamana yetişemez. Ele aldığı olay-olgu ve nesnelerin mutlaklaştırılması, insanın acziyetidir. "Bid'at-ı hasene" *up date*, tecdid, reform olarak dinin sürdürülmesidir. Bir şehrin, ruhunu koruyarak park-bahçe, çarşı-sokak ve mimari-teknik olarak yenilenmesi gibi.

Hikmet Olarak Kur'an

Kur'an, "hikmet" olması vasfıyla (Hikmet, illetin illet olmasının illetidir. Olay ve olguları perde arkasıyla anlamaktır.) akla, sağduyuya, vicdana dayanır. Tanrı dolayımından geçirilmesi (vahiy, hikmet-i baliğa, 54/5), onu, "nass/sem'/nakil/kitap/text/metin" sıfatlarıyla dogmalaştıramaz; donduramaz, körinançlaştıramaz.

Kur'an'ın İkili Muhtevası

Kur'an'ın ikili muhtevasını ayıramamak, onun anlaşılmasını zorlaştırmaktadır: 1- Dinî-ahlaki vaaz ve irşad çabaları. 2- Medine'de müminlerin karşılaştığı "düşmanlık ve savaş

durumu"na ilişkin Allah'ın "müttefik" olarak çatışma ortamlarına girmesi ve verdiği savaş raporları-değerlendirmeler.

Günümüzde Kur'an'ın Dezavantajları

Bugün Kur'an'ın karşı karşıya olduğu problemler: 1- Sistematiğinin olmayışı. 2- Üstünden 1400 sene geçmiş olması ve inzal olduğu (duygusal-olgusal) ortamın yok olması. 3- Yanlış-doğru, hiç olmazsa var olan yorum geleneğinin yıkılmış olması. 4- Sokağa, ele, ortalığa (cahil, istismarcı, artist...) düşmüş olması.

Yorumda Üçüncü Yol

Özcü, mutlakçı, tekçi, dogmatik tefsirin karşıtı olarak hemen çoğul, özgürlükçü, okur merkezli –tefsir değil– yorum ileri sürülür. Oysa gerekçeci, metin/müellif/yazar merkezli, ikna olmaya ve etmeye hazır, uzlaşmacı, insaf ve izan sahibi mutedil bir orta yol daha vardır.

Kur'an'ın Mahiyeti

Kur'an, 610-632 arasında "olagelen (gelenek)" ve o anda "olmakta olan" olaylar ve olgular üzerine Tanrı'nın "olması gereken" mihengiyle "o anda" yaptığı değerlendirmeler, söylevler toplamıdır. Evrensel ilahî "pedegoji" davasının Araplara uygulanmış son hâlidir.

"Olma" ve "Hâle Gelme" Davası Olarak Kur'an

Kur'an, insanlığa ait bir "olma" tarzı ve bir "hâl"e gelme davasıdır. Bazı 'olma' ve 'hâl'ler şöyledir: 1- Başıboş, serseri, sorumsuz, nihilist, kibirli, azgın. 2- Tedirgin, kaygılı, kızgın, korkak. 3- Hazlı, hızlı, zevkli, neşeli (boğa-domuz). 4- Üzüntülü,

ümitsiz, melankolik, kederli, arabesk (Hindu). 5- Mutmain, sükûnetli, sabırlı, sorumlu, ciddi, ümitvar, hâmid, şâkir (mümin). İlişkiye girdiğin insanın nasıl biri "olduğu" önemlidir. Olmalar, hâller, düşünme ve iradenin varlığı veya yokluğu ile husule gelen ahlaki pozisyonlardır. İçine doğulan "kültür", bir *olma* hâlidir. Dil ve cinsiyetin dışındaki "hâl"lerin sorgulanıp aşılması, gerekiyorsa değiştirilmesi gerekir.

Kur'an'ı Tanımanın Yolu

Kur'an, baştan sona taranarak nerelerde Araplara "evrensel dinî-ahlaki mesaj" verildiği; nerelerde de Arapların o günkü gündemleri, ahlaki-politik-hukuki-ekonomik-itikadi pratik sorunlarıyla ilgilenildiğinin tespit edilmesi gerekir. Hususi problematikten evrensel/umumi kurallar çıkarılabilir.

Kıssaların Anlamı

Allah, son hitabı Kur'an'da aynı "davayı" peygamberleri aracılığıyla geçmiş halklara nasıl anlattığını; onların nasıl karşılık verdiklerini sık sık ve uzun uzun anlatır (kıssalar).

Kur'an Hükümlerinin Geçerlilik Süresi

Kur'an ayetlerindeki emir, buyruk ve tavsiyelerin bir kısmı, başlangıcı ve sonucu olan/canlı/sosyolojik durumlar için geçerlidir. Ortam, durum, şartlar ortadan kalkınca hüküm, emir ve öneri de kalkar. Benzer, stabil, müstakar insanlık durumlarında ise aynı, metanetli, benzer hükümler geçerlidir.

Kasımpaşalının Çevirisi

Rahmân suresindeki "Rabbinizin kudret ve nimetlerinden hangisini inkâr edebilirsiniz?" şeklinde tekrar eden nakaratı,

bir Kasımpaşalı herhâlde şöyle tercüme ederdir: "Kör müsün ulan nankör o....çocuğu?"

Kur'an'daki Kalbin Parçalanması

Dinin akıl (kelam-felsefe), nakil/nass (Selefiyye/hadis-fıkıh) ve sezgi/duygu (tasavvuf) olarak parçalanması, aslında bunların epistemik-etik bütünlüğü olan Kur'andaki "kalb"in parçalanmasıdır.

Düşünmenin Sorumluluğu

Oluşun (hareket, değişim, âraz, yenilenme) hakkını vermek ve kalıcı, değişmez, cevher, asil, sabit ve evrenselin hakkını vermek, düşüncenin/yorumun en hayati/önemli sorumluluğudur.

Tefsir ve Yorum

Tefsir faaliyeti, dürüst olunduğunda –kutsal metnin üzerinden 1400 sene geçmiş olması ve metnin kötü kullanımından (anlam yükleme/tahrif/iftira) dolayı– bugün bir "arkeoloji" olarak gerçekleşmesi gerekiyor: *re-production-restoration*. Kur'an'ın anlam dünyası, tarih boyunca komşu toplumlara defaatle tekrar edilmiş değişmez dinî hakikatlerin (tevhid, mead, ibadet ve ahlak), 7. yüzyıl Mekke ve Medine'sinin demografik hacminin sorun kapasitesine, dinî çeşitliliğine bağlı ve kültürel etkilenimliliği/komşularıyla iletişimselliğiyle sınırlıdır. Yorum faaliyeti –ayrı bir iş olarak-*consturction/up date*/tecdid olarak–, metne veya müellife ait değil, bize ait bir sorumluluktur.

Kur'an'ın Yorum Saldırısına Maruz Kalması

Kur'an'ın arkasında Tanrı gibi sonsuz, mutlak ve görünmez, idrak edilmez bir güç/varlık olduğu için, O'nun sözü olduğu için, sınırsız bir şekilde yorumlanma zaafı vardır. Bu nedenle mümkün olduğu oranda onu dilin, gramerin, mantığın, tarihin, toplumun, sağduyunun, idrakin sınırları içinde tutmaya çalışmamız lazım.

Ulemanın Aymazlığı

7. yüzyılda Allah tarafından güncellenmiş (tecdid edilmiş) İslam'ı, aradan 1400 sene geçtikten sonra ulema güncellemediği için, İslam'ın evrenselliğini Tanrı'nın ve hitabının mutlaklığı üzerinden iddia etme kurnazlığına, aymazlığına düşüyor. Kendi entelektüel sorumsuzluğunu/cesaretsizlik zaafını Allah-ayet ile örtmeye çalışıyor.

Müslüman Bilincin Yabancılaşmasının Semptomu

Kur'an ve sünnetin tarihselliğini/toplumsallığını görememe, Müslüman bilincin –dine/Tanrı'ya gömülerek– kendine yabancılaşmışlığının yoğunluğuyla alakalı bir hususdur.

Kur'an'ın Muhtevası

Kur'an, Allah'ın daha önce vahiy gönderdiğ kavimlerle ve son vahyini gönderdiği Araplarla giriştiği din/ahlak (tevhid-adalet) kavgasını yansıtan bir belgedir.

Sünnilik ve Selefiliğin Başarısızlığı

Sünnilik ve Selefilik, İslam'ın zuhurundaki renk, koku, boya ve ruh olarak "Araplığı" teşhis edemedi. Bunları, "İslam" diye cevherleştirdi.

Mesajın Evrenselliğinin Örttüğü Tarihsellik

Kur'an'ın Allah'ın kelamı olarak mesajının evrenselliği, onun söyleminin/hitabının ve son güncellenmesinin (şeriatının) tarihselliğini/toplumsallığını (Arabiliğini) görmeyi engelliyor.

Kur'an'a Dönmenmenin Sonucu

Sünniliğin sorunlarını görenler, doğrudan "Kur'an'a dönelim" diyorlar. Ulema, uzun süreden beri tandır yakıp ekmek pişirmediği için, bayat ekmek yemekten bıkanlar, herkesi "ambara (Kur'an'a)" gönderiyor. Milletin üstü-başı bembeyaz un ve eli-yüzü hamur içinde. Bu işin "fırıncılık" diye bir uzmanlık gerektirdiğini bilmiyor.

Kur'an'ın Üzerindeki Gölge

Kur'an, bugün üzerindeki Arap ve Arabistan "gölge"sinin kaldırılmasını bekleyen evrensel bir mesajdır. Fazlurrahman, gölgenin kaldırılmasına çalışırken; M. Esed gölgeyi de evrensele katmaktadır.

Kur'an'ın Mesajı ve Hitabı

Kur'an'ın "mesajı" ile "hitabı", birbirine karıştırılmaması gereken bir husustur. Mesajın evrensel olması, bu mesajın bir topluma sunulurken, onlara hitap ederken yerel/tarihsel/toplumsal hazır bulunuşluluk içinde "yorumlandığı" gerçeğini ortadan kaldırmaz. Kur'an'a salt ilahî gözle bakıp insani koşulları unutmak, mesajın evrenselliğini anlamayı engeller.

Ulemanın Kabahati

İslam uleması Kur'an'ın açık (*mübîn*), basit, kolay ve anlaşılır olmasını kaldıramadı. Ona derinlik ve müphemlik/gizlilik atfederek zorlaştırdılar. Böylece kendi otoritelerini kurmuş oldular. Oysa otoritelerini Kur'an'ı "anlamaktan" değil; içtihat/yenilik/yorum yapmaktan almaları gerekirdi.

Kur'an Ne Söyler?

Kur'an, tarih boyunca Tanrı'nın peygamber/vahiy göndererek ve onları "mucize"lerle destekleyerek insanlara kendilerinin ve dünya düzeninin bir ikram/hibe/inam/ihsan/rahmet/lütuf olduğunu; insanın bu durumda bunu manidar bulup-bulmamak (iman-küfür) ve hemcinsine karşı adalet-zulüm tavırlarıyla "denendiği"ni ve sonunda da cezalandırılacağını (cehennem) veya ödüllendirileceğini (cennet) söyler.

Kur'an ve Matematik

Kur'an, matematik ve geometriye benzer olarak hayata ilişkin teorem, postulat, aksiyom ve formüller içerdiği gibi; epeyce de uygulamalı olarak "dört işlem" problemleri ve çözümleri içerir. Çocuklar, bunları da teorem, aksiyom, postulat ve formül sandı.

Kur'anda Ahlak ve Episteme

Kur'an'da düşünme, şükretmeyle; düşüncesizlik arzu-içgüdüyle aynı süreçler olduğu için (huda/iman-heva/küfür), ahlak-episteme ayrımı imkânsızdır: Kalbin değişik hâlleri: 1-Selim, 2- Hasta.

İslam'ın İçindeki Araplık

"İslam"ın kuruluşunda/oluşumunda bir "Araplık" rengi/boyası mündemiçtir. Rey Ehli, bu Araplığı soldurmaya ve İslam'ı evrenselleştirmeye çalıştı. Hadis Ehli, Araplığı "Sünnilik" olarak İslam'ın içinde cevher/özleştirdi.

İslam'da İki Düşünce Çizgisi

Dinamik sorun çözen içtihat/yorum geleneği (sünnet) olarak Kur'an (Allah)-sünnet (Hz. Muhammed)-Kıyas/İstihsan (Hz. Ömer, Ebû Hanîfe, İmam Mâlik, Mutezile, Maturidilik), hikmet, makasıd, adalet, burhan, beyyine, delile dayanırken; Şâfiî-Ahmed b. Hanbel ve Eş'arî-Gazzâlî çizgisi, Kudret ve Otoriteye/teslimiyete dayandılar (Sünnilik). Maruf-Münker: Cahiliyenin doğru içtihadı. Ayet: Allah'ın içtihadı-fıkhı. Hadis-Sünnet: Hz. Muhammed'in içtihadı. İçtihat (Kıyas-İstihsan): Ulemanın yorumu.

Kur'an'ın Çift Yönlü Doğası

Kur'an, hem dogmatik, yerleşik kültüre karşı bir dönüşüm-ıslah, özgürleşme çabası hem de egemen politik-iktisadi yapıya karşı ezilenlerin haklarını savunan bir mücadele olarak oluştu.

Tefsir ve Yorum Farkı

Kur'an'ın, muhataplarına sözlü olarak "ne dediği"ni anlama çabası olarak "tefsir" faaliyeti de –bazı bölümlerde– okur merkezli bir "yorum" faaliyeti içermektedir. Kelimelerin birden çok anlam içermesinden dolayı, metnin tümü "apaçık" olarak ortada değildir. Kur'an'ın "yorumlanması", yani "fıkıh" ve "kelam", "tasavvuf" ve "felsefe" âlimlerin-düşünürlerin çabası olarak ayrı birer faaliyettir.

Kur'an'a Dönmek

"Kur'an'a dönmek", Allah'a, hakikate dönmek kadar, 7. yüzyılın Arabistan'ına dönmektir. Dikkatli olmak gerekir.

Menfaate Bağlı Din

Kur'an'da iman, ibadet ve ahlakın, uhrevi menfaat (cennet-cehennem) karşılığı olarak tavsiye edilmesi, Arapların ahlaki hazır bulunuşluluk seviyeleriyle ilgili olsa gerek. Mesuliyet, merhamet ve cömertlikten dolayı da ahlaklı olunabilir.

Mekke ve Medine Dönemleri ve Dinî Söylemin Değişmesi

Kur'an, Allah'ın niyetinin hayırhah olduğunun örneklerini verir. Mekke'de sivil toplum ve pedegoji süreci olarak gerçekleşen söylem, Medine'de şartların (reelpolitik) zorlamasıyla siyasete-savaşa dönüştü.

Vahyin Epistemolojisi

Vahiy, Foucaultcu anlamda bir "episteme" olarak "..bir bilgi alanını (ahlak) yaşamın bütünlüğü içinde sınırlayan, bu alanda görünen nesnelerin varlık biçimlerini ("ayet" olarak, İG) tanımlayan, insanın günlük kavrayışını kuramsal güçler ile donatan ve doğru olarak bilinen şeyler üzerine kendilerinde insanın bir söylem geliştirdiği koşulları belirleyen tarihsel a priori"dir. Tanrı kavramı reddedildiğinde/ateizm-agnostisizm, bu episteme, –dönemsel olarak– çöker/değişir.

Dogma-Rölativizm ve Konsensüs

Son elli yıldır teoloji, felsefe ve bilimin "dogmatik uyku"sundan uyandıktan sonra içine girdiği hermenötik-postmodern-

linguistik "avarelik"ten sonra, artık "dia-kritik" nisbi konsensüsler/kesinlikler oluşturmanın zamanı geldi. Epistemoloji, naiflik idi; okur merkezli sınırsız yorum, ahlaksızlık/başıboşluk; icmâ/konsensüs ise sorumluluk ve ahlaktır.

Kur'an Yorumunun Taşıdığı Daimi Risk

En yüksek saygı ve en çok menfaatimizin bağlı olduğu Allah'ın sözünü (Kur'an) yorumlarken müminler, çoğunlukla objektif/tarafsız olamıyorlar. Tarihselliği savunanların "hain" olarak nitelenmesi, buradan doğuyor.

Tarihsellik Sorununun Özü

Kur'an'da mündemiç bütün emir ve tavsiyeler, insan olmanın ortak paydasında kıyamete kadar her yerde karşılaşılabilecek türden insani (psikolojik-toplumsal) durumlar mıdır; yoksa bir kısmı asla tekrarlanamayacak veya tekrarlanmaması gereken yerel/toplumsal, biricik ahlaki-psikolojik durumlar mıdır? Tarihsellik sorununun özü budur. "*Ezmanın tagayyürü ile, ahkâm tagayyür eder.*" Mecelle maddesi, psikolojik-sosyolojik-ahlaki bir yasa mıdır? Değilse ilahî ahkâmın bütünü bunun dışında tutulmak isteniyorsa gerekçesi nedir?

Söylemlerin Doğru Anlama Koşulları

Bir söylemin/söylevin mevcut canlı muhatapları tarafından doğru anlaşılmasının koşullarıyla, aradan, üstünden uzun zaman (1400 sene) geçmiş olmasından sonraki anlama koşullarının bir kısmı değişiktir. Örneğin: Birincisinde ahlaki hazır bulunuşluluk yeterliyken; ikincisinde bununla birlikte tarihsel-toplumsal ve dilbilgisel "bilgi" gerekir.

Tefsir ve Yorum Farkı

Tefsir-Te'vil arkeoloji/harfiyata benzer. Zamanla tarihe gömülmüş ilk anlamı ortaya çıkarma çabasıdır. Yorum, içtihat ve tecdid faaliyeti ise Kur'an'ın gösterdiği amaç/gaye/hedef/murat yönünde bize ait bir inşaat faaliyetidir.

Kur'an "Nakil" Değildir

Kur'an nakil/sem', haber değildir; ilim, hikmet, burhan, beyan ve tefekkürdür. Nakil, nass, sem', rivayet, eser, haber, *hadisler* için kullanılmalı.

Örneğin Modele Dönüşmesi

Kur'an ve sünnet, birlikte (610-632) kurucu tecrübe olarak özü-cevheri, karakteri, ruhu ve amacı aynı kalan; dekoru, mimarisi, hukuku, formu değişebilen "dünyalar" kurmak için bir ilk "örnek"ti. Yanlış bir "usul"le tarih boyu aynıyla tekrar edilmesi gereken bir "model" olarak algılandı.

Âdetin "Alem"leştirilmesi

Evrensel mesaj, zorunlu olarak bir yerde, toplumda ve dilde aktüelleşmek zorunda olduğu için, kullanılan dekorların (örf-âdet-gelenek-kültür) "alem" sanılarak evrenselleştirilmeye çalışılması ne kadar doğru bir davranıştır?

Politik Ortamdan Bağımsız "Yorum" Tartışması

Milletin/Müslümanların içinde bulundukları politik (iktidar-güç ilişkileri) pozisyondan bağımsız olarak kimliğin kurucu unsuru olan metinler (örneğin: Kur'an) üzerine usul-metodoloji, yorum, hermenötik tartışmaları, biraz körlük/cehalet, biraz da feminen bir tutumdur.

linguistik "avarelik"ten sonra, artık "dia-kritik" nisbi konsensüsler/kesinlikler oluşturmanın zamanı geldi. Epistemoloji, naiflik idi; okur merkezli sınırsız yorum, ahlaksızlık/başıboşluk; icmâ/konsensüs ise sorumluluk ve ahlaktır.

Kur'an Yorumunun Taşıdığı Daimi Risk

En yüksek saygı ve en çok menfaatimizin bağlı olduğu Allah'ın sözünü (Kur'an) yorumlarken müminler, çoğunlukla objektif/tarafsız olamıyorlar. Tarihselliği savunanların "hain" olarak nitelenmesi, buradan doğuyor.

Tarihsellik Sorununun Özü

Kur'an'da mündemiç bütün emir ve tavsiyeler, insan olmanın ortak paydasında kıyamete kadar her yerde karşılaşılabilecek türden insani (psikolojik-toplumsal) durumlar mıdır; yoksa bir kısmı asla tekrarlanamayacak veya tekrarlanmaması gereken yerel/toplumsal, biricik ahlaki-psikolojik durumlar mıdır? Tarihsellik sorununun özü budur. "*Ezmanın tagayyürü ile, ahkâm tagayyür eder.*" Mecelle maddesi, psikolojik-sosyolojik-ahlaki bir yasa mıdır? Değilse ilahî ahkâmın bütünü bunun dışında tutulmak isteniyorsa gerekçesi nedir?

Söylemlerin Doğru Anlama Koşulları

Bir söylemin/söylevin mevcut canlı muhatapları tarafından doğru anlaşılmasının koşullarıyla, aradan, üstünden uzun zaman (1400 sene) geçmiş olmasından sonraki anlama koşullarının bir kısmı değişiktir. Örneğin: Birincisinde ahlaki hazır bulunuşluluk yeterliyken; ikincisinde bununla birlikte tarihsel-toplumsal ve dilbilgisel "bilgi" gerekir.

Tefsir ve Yorum Farkı

Tefsir-Te'vil arkeoloji/harfiyata benzer. Zamanla tarihe gömülmüş ilk anlamı ortaya çıkarma çabasıdır. Yorum, içtihat ve tecdid faaliyeti ise Kur'an'ın gösterdiği amaç/gaye/hedef/murat yönünde bize ait bir inşaat faaliyetidir.

Kur'an "Nakil" Değildir

Kur'an nakil/sem', haber değildir; ilim, hikmet, burhan, beyan ve tefekkürdür. Nakil, nass, sem', rivayet, eser, haber, *hadisler* için kullanılmalı.

Örneğin Modele Dönüşmesi

Kur'an ve sünnet, birlikte (610-632) kurucu tecrübe olarak özü-cevheri, karakteri, ruhu ve amacı aynı kalan; dekoru, mimarisi, hukuku, formu değişebilen "dünyalar" kurmak için bir ilk "örnek"ti. Yanlış bir "usul"le tarih boyu aynıyla tekrar edilmesi gereken bir "model" olarak algılandı.

Âdetin "Alem"leştirilmesi

Evrensel mesaj, zorunlu olarak bir yerde, toplumda ve dilde aktüelleşmek zorunda olduğu için, kullanılan dekorların (örf-âdet-gelenek-kültür) "alem" sanılarak evrenselleştirilmeye çalışılması ne kadar doğru bir davranıştır?

Politik Ortamdan Bağımsız "Yorum" Tartışması

Milletin/Müslümanların içinde bulundukları politik (iktidar-güç ilişkileri) pozisyondan bağımsız olarak kimliğin kurucu unsuru olan metinler (örneğin: Kur'an) üzerine usul-metodoloji, yorum, hermenötik tartışmaları, biraz körlük/cehalet, biraz da feminen bir tutumdur.

Derinliğin İki Boyutu

Kitapların derinliği-yüzeyselliği, aynı zamanda okuyucunun bilinç derinliği veya yüzeyselliğiyle ilgili diyalektik bir süreçtir. Kişilerin, kitaplar hakkında söyledikleri, aynı zamanda kendilerini ele verir.

Kutsal Kitapları Anlama ve Yorumlama Problemi

Kutsal kitapları anlama ve yorumlama problemlerinin yarıdan fazlası, yaşlarından kaynaklanır. Bu nedenle bir uzmanlık/disiplin/bilim gerektirir. Cahil müminler, cesaretlerinden/imanlarından dolayı bunu anlamak istemezler.

Bütün Ayetleri Evrenselleştirmenin Bir Saiki

Adam gibi vazifesini yapacak yerde (hükümler koyacak yerde), Tanrıya "yalakalık" yapma arzusu, haddinden fazla tarihsel hükmü (ayeti) icap etmediği hâlde, zorlayarak evrenselleştirmeyi doğuruyor: "Kıraldan çok kıralcı olmak.", "Görmek istemeyende daha kör; görmek isteyenden de daha fazla gören kimse yoktur."

Kur'an'ı Anlama Sorunu

Kur'an, 7. yüzyılda Arap Yarımadası'nda "ahlaki düşünce"nin pedagoji (Mekke) ve giderek de içine sürüklendiği/çekildiği politikanın ve oluşan yeni toplumun hukuki ihtiyaçlarının sonucu (Medine) olarak oluştu. Hukuki mevzularda belli "hudut"lar oluştururken politik çabada, kesin "itaat"ler istendi. Bunlara itaat edenler "cennet" ile müjdelenirken; isyan edenler, "cehennem"le tehdit edildi (4/13-14). Nassın/Aslın/Selefin kurmuş olduğu tarihsel otoritede, Allah'ın ve Peygamber'in kurucu otoritesinin rolü mevcut. Durgun akan bir nehirde çevredeki topoğrafya/coğrafya aynı olduğu için "değişikliğin" lüzumu olmadığı gibi, akmayı da hissetmeyebilirsiniz. Ancak, akıntı hızlanmışsa topoğrafya/coğrafya da de-

ğişir. Kur'an'daki söylevin askerî-politik, bürokratik, hukuki, ahlaki-metafizik (teolojik) sınırlarının, yani kullanılan zamirlerin "kapsam alanları" ve hükümlerin "yürür"lük, "sürür"lük, "erişim" zamanları/metaneti tespit edilmek zorundadır. Söylenen sözlerin epeyce bir bölümü "kavga ortamı"nda söylenmiştir. Yani "olağanüstü hâl" koşullarında söylenmiştir. Canlı, yürüyen bir topluluğa "rehberlik" etmek için yapılmış konuşmalardır. Tarih –aynıyla– tekerrür etmediğine, "fark"lı oluştuğuna göre, o yargıları aynıyla yeniden aktüelleştirmek, sorunludur. İnsan olmakta Araplarla "ortak" paydamız var; ancak, Arap olmamak ve onlarla aramızda 1400 senelik bir "fark" var. Son dört yüz yılda dünyanın düşünme tarzı, sosyolojisi (kurumlar), topoğrafyası (şehir-mimari) ve teknolojisi değişti. Sorun, "Bu ortamda o konuşmayı nasıl anlayacağız," sorusudur. Birbirinden farklı ortam/durumlar üzerine yapılmış açıklamaların kayıtlarının olsa olsa bir "dosyası" veya "koleksiyonu"nu "Kitap" olarak algılamak, büyük hatalar doğuruyor.

Kur'an'ın Bugünkü Durumu

Kur'an, bugün önüne gelenin kendi hevasını ve cehaletini konuşturduğu bir metindir.

Kur'an'daki Şiddet

Kur'an'da varit olan "şiddet", upuygun olarak tasvir edilip tarihsel-toplumsal bağları ve gerekçeleri doğru olarak ortaya konmadığı sürece; "cihat", "fetih", "fisebilillah" ve "şehadet" kavramlarıyla daimi olarak istismar edilir. "Hizbullah" olmayı tercih edecek çok sayıda cahil ortaya çıkabilir.

Kur'an'daki Konuşmanın Bilinç ve Bilgi Ufku

Kur'an'daki konuşma, Mekke-Medine ve havalisinin bilinç ve bilgi ufkuna göre yapılmıştır (13/12-13). Yoksa, o gün yatay olarak cihanşümul veya dikey olarak bugünün bilinç ve ufku gözetilerek değil.

Evrensel İslam'ın Arap Versiyonu

Evrensel İslam'ın son aktüelleşmesi/güncellenmesi/tecdidi, 7. yüzyılda ruh, mantalite ve ihtiyaçlar bağlamında "Arap versiyonu" (13/37-Kur'an-şeriat) olarak gerçekleşti. Ulema, bunu evrensel "İslam" sandı.

İnsanda Tekrar Eden ve Farklılaşan

Tanrı'nın konuşması (Kur'an), aynının tekrarı olan insanın ahlaki tutumları (kıssalar/tarih) ve Arapların "farkı" hakkındadır (şeriat). Felsefe ve psikoloji de insanda tekrar eden ve farklılaşan üzerine konuşurlar.

"Kur'an İslamı" Söyleminin Anlamı

Türkiye'de çok sayıda kişinin dinin kaynağı olarak "Kur'an"ı görüp ona dönmesi, dinî düşüncedeki duraklamayı, boşluğu, eskimeyi işaret ettiği gibi; cehaleti ve had bilmezliği de ortaya koyar. Herkesin kendi kafasına göre oluşturduğu yorumun yol açacağı kaos, biraz sonra ortaya çıkacak.

Kur'an'ı Bilme ve Anlama

Kur'an'ı dikkatle okuyanlarda hasıl olacak "anlam artması", zihnin hazır hâlinin temizlenerek ondaki otantik/asli, "sabit" anlama nüfuz etmesi süreciyle ilgilidir; yoksa metnin "yeni

anlamlar ışıtması" değildir. Müfessir, Kur'an'da olanları muhteva olarak "bilen" uzmandır. Kur'an'ın "ne" olduğunu ve masajını anlama düşünürlerin kârıdır.

Müşrikler ile Müfessir ve Müçtehidlerin Ortak Paydası

Kur'an'ın defaetle, ısrarla tekrar ettiği yalın, açık, basit ilkelerin büyüklüğünü/önemini ve azlığını kavrayamayanlar, onun büyüklüğünü "çok ve derin (sır/giz) anlamlı" olması gerektiğinde gördüler. Müşriklerin, mucizesiz, sıradan bir insanı peygamber olarak kabullenemeyip yedi çeşit mucize sayıp (17/90-95) bunları getirmedikçe ona inanmayacaklarını söylemeleri gibi, müfessirler ve müçtehitler de "çok ve derin anlam" uydurmadıkça Kur'an'a inanamadılar.

İki Ekol Arasındaki Fark

Hadis Ehli, bilgi kaynağı olarak sadece işitme organını (kulağı) kabul ederken/ona güvenirken; Rey Ehli, o kulağın işittiği söz (hadis)lerin kaynağı olan aklı ve vicdanı esas alır.

Evrenselci Bakış ve Müşriklerin Mantığı

Tarihselcileri eleştirenler, "*Biz, bir ayetin hükmünü başka bir ayetle değiştirdiğimizde –ki Allah, bunu yapmakla ne yaptığını gayet iyi bilmektedir–, onlar (müşrikler): 'Sen, ancak uyduruyorsun,' derler.*" (16/101) diyen müşriklerin pozisyonunda bulunuyorlar demektir. Tarihselcileri hüküm değiştirmeye sevk eden amil/saik/neden, daha önce Allah'ı da hüküm değiştirmeye sevk etmişti. Yoksa Allah (haşa) durduk yerde/keyfi olarak hüküm değiştirmemişti.

Kur'an'ın Özü ve Kabuğu

Kur'an'ı, maruz kaldığı tarihsel-antropolojik (Cahiliye) şiddetin ötesinde, "şükreden düşünme" çabası ve tavsiyesi olarak görmek gerekir. Mekke dönemi, böyle bir ahlaki pedagoji; Medine dönemi ise birinci durumdur.

Kur'an'ın Evrenselliğini Savunmanın İki Yolu

Kur'an'ın evrenselliği kör/ezbere/dogmatik olarak salt "inanç" ile savunulabileceği gibi, ondaki tarihsel, toplumsal çerçeveyi, zemini, manzarayı, menatı, ufku görüp/anlayıp ondaki evrensellik boyutunu savunmak da mümkündür.

Kur'an'ın Toplumsal Mekânı

Kur'an'ın toplumsal mekânı Mekke'de müşrikler ve müminler; Medine'de müşrikler, münafıklar, Müslümanlar ve Kitap Ehlidir. Muhatapları: emir, yasak, tavsiye, duyuru, bildirilerin yapıldığı kişiler, Araplardır; sanıldığı gibi insanlık değildir.

Kur'an, Süt ve Peynir

Kur'an'ı sütten yapılmış bir Arap peyniri (çöl kanunu/şeriat) gibi görmek gerekir. O sütten biz, bugün farklı bir peynir yapmalıyız. Her peyniri, her halk sevmez.

Tarihselliğin Kanıtı

Kur'an'ın tarihselliğinin en açık kanıtı, önceki peygamberlere mucize gösterme yetkisi verildiği hâlde, Hz. Muhammed'e verilmemiş olmasıdır (17/59).

Kur'an'a Nispetle Tevrat'ın Tarihselliği

Hızır kıssasında "çocuğun öldürülmesi" olayı, 7. yüzyıla/Kur'an'a/Hz. Muhammed'in haiz olduğu ahlaki değerlere nispetle, MÖ 1500/Tevrat/Hz. Musa'nın "tarihselliği"dir. Bu olay, Hz. Muhammed'e anlatıldı; ancak "ahlaki" değer olarak vazedilmedi. Oysa Hz. Musa, buna ikna olmuştu.

Nesh ve Müslümanlar

Allah, "nesh" (2/106), "tebdil" (16/101) ve "mahv" (13/39) ile kendi koymuş olduğu hükümleri "gerçekçi" ve "hakikatçi" bir tavırla kendisi ortadan kaldırdığı hâlde, Müslümanlar, –korktukları için– buna "tedriç" veya "askıya alma" diyerek razı olmuyorlar.

Kur'an'da Mecut İki Tür Hüküm

Kur'an'da insanlığı kurtaracak denli "önemli" hükümler olduğu gibi, 7. yüzyılın Araplarını terbiye eden "adab-ı muaşeret" kuralları da vardır. Çoğu insan, onun bütününü, ya birinciye indirgiyor ya da ikinciye.

Zihinde İlerleme ve Gerileme

"Kur'an ayetlerinin hükmü değişebilir," demenin muhatapta doğurduğu dehşet duygusu, bunu söyleyenin işlediği cürmün büyüklüğünden değil, dinleyenin zihninin dogmatik kesinliği ve bu hâlin uzun sürmesinden kaynaklanır. Tarihsellik, gizli bir "ilerleme" fikrini zorunlu olarak barındırmak zorunda değildir. Bazen "gerileme"yi de barındırır. 1400 sene önce Hz. Ömer, ayetlerin hükmünün değişebileceğine; Ebû Hanîfe ve İmam Mâlik, hadislerin hükmünün değişebileceğine kanaat getirebildiği hâlde; bugün bunun kabul edilememesi, gerilemeyi gösterir.

Kur'an Tasavvurundaki Dönüşüm

Kur'an, başlangıçta altın, gümüş ve demir gibi şekil verilebilen (Hz. Ömer, Atâ b. Ebî Rebah, Necmeddîn et-Tûfî) bir kaynak/rezerv olarak algılanırken; giderek inci, elmas ve çelikleşti. Organik bir şeyken, fiziksel bir şey hâline geldi.

Kur'an'ın Karşı Karşıya Olduğu Tehlike

Bugün Kur'an'ın karşı karşıya olduğu en büyük tehlike, –uzun süren yorumsuzluk/doğal otoritesizlik sürecinden sonra– şimdilerde herkesin eline/sokağa düşmüş olmasıdır. Herkes kendi kafasına göre istediği yere çekebiliyor.

Günümüzde Ayet Okumanın Riski

"Allah şöyle buyurdu," diye ayet okuduğumuzda, bunu, nüzulundan 1400 sene sonra okuduğumuzu; bu ayeti anlamamızın kendi duygusal, düşünsel, toplumsal... matriximizden geçerek "anlam"a dönüştüğünü bilmemiz lazım. Buna dikkat etmeyenler, kendi zanlarını Allah'ın iradesi olarak lanse edebirler.

Kur'an'ın Misali

Kur'an havuç, turp, aysberg gibi, kökten ibaret veya manası bâtında/derinde olan bir bitki değildir. Aslı sabit, gövdesi ve dalları göğe ağmış, sürekli meyve veren bir ağaç gibidir (14/24-25)

Mevcut Kur'an Algımız

Teolojik olarak (Sünnilik) "kelâm-ı kadîm" ve "kelâm-ı mutlak" teorilerinden dolayı, bugün Kur'an, Allah'ın aramızdaki

"temsil"i, olarak kutsal ve tabu olarak algılanmaktadır. Onun dinamik ve anlaşılır bir söz olduğunu söylemek, "küfür" olarak algılanmaktadır.

Kur'an'a İhanet Edenler

Kur'an'ın anlamının çokluğu ve derinliğinden bahsedenler, sade-yalın-basit-açık ve tek anlamı buharlaştırarak ona ihanet edenlerdir. "Bir cümle, birden çok anlama geliyorsa hiçbir anlama gelmiyordur" (Aristo).

İlahiyat Bilgisi ve Dinî Hayat

Dinî ilişkinin "ne" olduğuna dair Tanrısal müdahalenin (vahiy-peygamber) tarihinin eskiliği (1400 yıl önce ve ondan 3500 yıl önce (kıssalar)) ve ilişkinin tabiatının zorluğu (vehim, zan, heva, hurafe...), zorunlu olarak bir "din âlimleri/teologlar" zümresini (müfessir, mütekellim, fakih) gerekli kılsa da (3/7; 9/122); dinî ilişkinin –doğası gereği– biricik ve canlı olması (iman-ahlak-ibadet) gerektiği nezaketi, daima "ilahiyat spekülasyonu"nun saldırısına maruz kalır. Bu, kaçınılmaz bir trajedidir.

Mekke ve Medine Dönemleri

Kur'an'ın nazil oluşunda Mekke dönemi, doğru dinî ilişkinin mahiyetinin "ne"liğini ortaya koyma (iman, ahlak, ibadet), tavsiye etme (vaaz) ve geçmişteki aynı çabanın tarihini "hisse" amaçlı anlatmadır (kıssalar). Medine dönemi ise müminlerin kendi toplumlarından beklenen politik direnişine verilen politik mukabelenin uzun tarihidir.

İslam'ın Evrenselleştirilmesinin Yolu

İslam'ın evrenselleştirilmesi, yani diğer toplumların da yükümlü kılınması, ilahî hitabın herkese yönelmiş olmasından ve Tanrı'nın mutlak otoritesinden değil, Peygamber ve içinden çıktığı inanmış toplumun/milletin, (örneğin Araplar) şahitliği (kanıtlığı/örnekliği/aracılığı/tebliğ çabası) ile gerçekleştirilmesi gerektiği açıkça ifade edilmiştir (2/143; 22/78).

Evrenselcilik ve Platonculuk

Kur'an'daki hakikatlerin bütününün ebediliği/değişmezliği tezi, Platonculuktan gelen ve yaşamın devingenliğini/dinamikliğine dayanan semitik şeriatçılık (günlük yaşamı deruhte etme, onun bekçiliğini yapma) ile bağını koparmış bir mumyacılıktır.

Kur'an, Sanat ve Anlam

Tanrı, hiçbir ayette kelimelere –şairlerin yaptığı gibi– birden çok anlam yükleme oyunu/sanatı yapmadı. Meramı/maksadı, tek, net ve açıktı.

Şeriat ve Mercedes Benz(erliği)

Almanların araba (Mercedes) üretimiyle Allah'ın şeriat üretimi arasında benzerlik vardır. İkisi de sağlamcı ve ürünleri dayanıklıdır. Ancak Almanlar, Mercedes'in modellerini sürekli yeniledikleri hâlde, son şeriatı yenileme sorumluluğu verilen müminler/Müslümanlar, onu yenilemeyi sürdüremediler (Sünni-Şii-Selefî modeli).

Kur'an Algısındaki Değişme

Kur'an tilavetinin/okunmasının "ibadet" olması, o söyleve/söyleme dinamik/değişken bir konuşma olarak bakmayı engelleyerek onu "Kâbe" gibi kutsal bir tapım/perestiş/ubudiyet nesnesine dönüştürmüştür. Kâbe'den taş sökmenin "günahı/(imkânsızlığı)" ile Kur'an ayetlerinin değişebileceğini söylemek aynıdır.

Kur'an'a İnanma veya Onu Anlama

Kur'an, vahiy ürünü olduğuna "inanılacak"; fakat ne dediği "anlaşılacak" bir kitaptır. Ne dediğinin –tevhid-mead-gayb dışında– tümünün "iman" konusu yapılması, ona yapılmış bir ihanettir.

İlahî Hükümlerin Değişmesinin Raconu

İlahî hükümlerin hangilerinin mesnedi kaybolduğu için zamanla değişmesi gerektiğini ilham eden, daha dip ve umumi ilahî hükümlerdir. Bunu anlamayan cahiller, bu değişmenin ilahî iradeye rağmen, ona karşı olduğunu iddia ederler.

Mahiyetleri Kavrayamayanların Yarattığı Mesafeler

Tevhid ve meada (ahirete) iman ederek, hemcinsimize karşı bu inançtan doğan adalet ve merhamet sorumluluğunun yaratacağı devrimin/inkılabın korkunç muazzamlığını-kapsayıcılığını göremeyenler, muamelata ilişkin bazı hükümlerin değişip değişmeyeceğini, dinin esas problemi olarak gösterme cehaletini sergilerler.

İslami Yenilenme (Tecdid)nin Zorluğu

Piyasadaki bunca "İslami" iddialı yaşantı ve söylenmiş söz (yazı/kitap) dağarcığı (gelenek) ve İslam dışı yeni yaratılmış (seküler) yaşam pratiği (moderinlik) arasında evrensel İslami "olması gereken"in (hakikatin) ne olduğunu görmek, bayağı bir çaba, maharet ve cesaret gerektiren bir husustur.

Kur'an'ın Çift Kutuplu Tabiatı

Kur'an'ın beşerî/insani (*antropos*) dil (lafız/söz-mana) alanına, Arapçaya, ahlaka ve ân'a ait bir söylem/söylev olması; onun, aynı zamanda Tanrı'ya ait bir söz olmasından teolojik olarak (yanlışlıkla) üretilen kutsallığı, mutlaklığı, değişmezliği, donukluğu, mumyalamayı engelleyemiyor.

Kur'an'ın Tarihselliği ve İslam'ın Evrenselliği

Kur'an, hitabı ve şeriatı ile tarihsel; İslam, evrenseldir. İslam'ın evrenselliği, Kur'an hitabının evrenselliğinden değil, Arapların kendilerine yönelmiş bu söylemi tebliğ etme ve civardakilerin de hakikati arama-soruşturma sorumluluğundan doğar.

Kur'an'ın Maruz Kaldığı Tehlike

23 sene boyunca yüzlerce farklı insanlık durumlarını değerlendiren ve bundan 1400 sene önce vuku bulmuş altı bin küsur ayet, bugün her dilde, her an kesilebilir/bölünebilir olarak herkesin elinde ise o söylem/söylevden bir fikrî bütünlük çıkarmak imkânsızdır; tam tersi, kolayca kaos/tefrika çıkar; çıkıyor.

Evrenselcilerin Konumu

Evrenselciler, 7. yüzyılda iki şehir, üç kasaba on-on beş obayı irşat, ikna ve ıslah için söylenmiş sözleri, bütün zamanlar ve bütün insanlar için söylenmiş gibi "köpürtme" eylemine girişenlerdir. Onlar, bunu ayetleri tahrif ederek yaparlar.

Hadis Kitaplarının Bölüm Başlıkları

Hadis mecmualarını derleyenlerin kitaplarına koydukları bölüm başlıkları, onların dinî düşünce ufuklarını ve vizyonlarını ele verir: iman, ibadet ve muamelat. Ne eşitlik, ne düşünme, ne adalet, ne barış, sevgi, merhamet...

Kur'an'ın Mekke ve Medine Dönemlerinin Mahiyeti

Mekke döneminde İslam, ana hatlarıyla dava, mesaj, teori, teoloji ve ideoloji olarak ortaya konuyor. Medine dönemi, yeni milletin (Müslüman/mümin Araplar) toprak (yurt) edinme, çoğalma ve devlet olma çabası olarak "ikmal"dir. Medine'de nazil olan ayetleri, bu stratejik hedefler için verilen mücadele sürecinde yapılan değerlendirmeler olarak okumak gerekir. Yoksa pür evrensel dinî hakikatler olarak değil.

Teyemmüm ve Tarihsellik

"Teyemmüm"e başvurulması, tek başına Kur'an'ın "Arabistanlı" olduğunun kanıtıdır.

İletişimde Doğru Anlama İmkânı

İletişimde muhatabın "kim" olduğu ve konuşmanın nerede ve ne zaman yapıldığını bilmek, söyleneni doğru anlamada ve onu tahrif etmemede önemli bir husustur. Muhatabın söyle-

neni doğru anlama imkânı, sözün rivayet edildiği insanlardan daha fazladır. Zaman ilerledikçe doğru anlama imkânı göreli olarak azalır.

Aynı Okuyucunun Farklı Anlaması

Ayetleri aynı okuyucunun farklı zamanlarda farklı anlaması, o ifadenin kastını anlama yönündeki bilgilenme ve derin düşünme/idrak çabasından doğar. Yoksa metnin arkasında varsayılan derinliğe doğru inildiğinden değil. Mesafe, metnin yüzeyiyle arkasında varsayılan derinlikten/dipten değil, metnin sabit anlam alanıyla bizim zihnimiz arasındaki zamandan, idrakten doğar.

Sahabenin ve Bizim Kur'an'ı Anlama İmkânı

Sahabenin Kur'an'ı anlamak için uzman (âlim/müfessir-fakih...) olmasının gerekmemesi, aradan 1400 sene geçtikten sonra ve dili Arapça olmayanların onu anlamak için uzmana ihtiyaç duymayacakları anlamına gelmez.

Kur'an'a Karşı Hadsizlik

Ham Kur'an ve hadis metinleri, tıp, eczacılık, iktisat, hukuk... fakültelerinde okutulan ders kitaplarına benzer. Bu metinler, halka sorunlarını çözmek için verilmez; halkın sorunlarını çözecek uzman (âlim) yetiştirmek için okunur. Bu metinleri anlamak, halkın haddine değildir. Her ne kadar içinde anladığı bölümler, parçalar olsa bile. Sünnilik ve onun ürettiği ikincil metinler, kurumlar, teoriler/teolojiler, halkın sorunlarını çözemediği için, zamanla miadını doldurduğu için halk, gayriihtiyari olarak "kaynaklara" hücum etti. Şimdi ortalık hadsizlikten mütevellit çamur ve kaostan geçilmiyor.

Kur'an'ın Başına Gelen İletişim Kazası

Kur'an, evrensel mesajını (*ed-dîn*) 7. yüzyılın Mekke ve Medine (Arap) sokağına söyleme-dinleme/duyma şeklinde *hitap* ettiği, oraya göre güncellediği (şeriat) hâlde; ulema, yanlışlıkla bu hitabın bütün insanlığa olduğu zehabına kapıldı. Bu, İslam'ın başına gelmiş büyük bir iletişim kazası/hatasıdır.

Söz ve Yazıyı Anlamada Ortamın Önemi

Sözün veya yazının doğru anlaşılması için, vuku bulduğu tarihsel/toplumsal (dilsel, filolojik, etimolojik, kültürel, sosyolojik, mitolojik, antropolojik, ekonomik, ekolojik, politik) bağlam bilgisi zorunludur. Bu bilgiler eksik olduğu oranda söz-metin çarpıtılmaya, tahrife açıktır.

Türkiye'de Kur'an'ın Maruz Kaldığı Saldırı

Bugün Türkiye'de çoğunluk, Kur'an'ı kendi heva-heves, iştah-arzu, zan-vehimine göre "yorumlayarak" anladığını iddia ediyor. Çok az sayıda kişi onu "dinlemeye" (ne dediğini anlamaya) çalışıyor. Dinleyip anladıktan sonra "yorum" yapmak, ayrı bir husustur.

Akl-ı Selim/Kalb-i Selim

Akl-ı selim/Kalb-i selim pozitivizm, felsefe ve teoloji ile dogmatizm, taklit ve kör-inanç arasında mantıki-ahlaki (manevi-duygusal) ara, Kur'anî bir yoldur.

Kur'an'ı Tahrif Etmenin Yolu

Yanlış bir noktalama, ayetin anlamını tahrif ederken (örnek: 3/7); sözlü muhatabın (Arapların) doğru tespit edilmemesi Kur'an'ı tahrif eder.

Ayetlerin Altını Derinleştirme ve Katlandırmanın Mantığı

Kur'an'daki bazı ayetlerin altında vehmedilen "derinlik" hissi, ayetlerin işarettiği insani ilişkilere ait hükümlerin hakikatinin değişmemesinden/metanetinden gelir. Ayetlerin altlarının/anlamlarının, apartman veya maden ocaklarındaki galeriler gibi "çok katlı" olduğu (birden çok anlama geldiği) iddiası, bir vehim, hayal ve imajinasyondur.

Kur'an'da Din ve Siyaset

Kur'an'da din, *"sırât-ı müstakîm"* kavramsallaştırmasıyla itibar, nazar, rey (düşünme), iman, ibadet, infak, adalet, emr-i bi'l-ma'rûf nehyi ani'l-münker/ahlak olarak Mekke'de somutlaşırken; siyaset ise "*el-cihâd fî-sebilillâh*" olarak Medine'de Müslümanların engellenmesine ve düşmanlaştırılmasına karşı savaş ve direniş olarak gerçekleşti.

İki Türlü Ayet Okumak

İki türlü ayet okuma vardır: 1- Allah ile otorite kurmak/dövmek. 2- Vicdanın sesini ayette duymak.

Kitap Değil, "Konuşma" Olarak Kur'an

Kur'an'ın nüzul sürecinin uzun sürmesi (23 yıl) ve sure-ayet sayısının fazlalığı, insani-toplumsal "hakikat"lerin bir kısmının dinamik/değişken-süreçsel olduğunu gösterir. Kur'an'ın "kitap" tarzında değil de anlık/durumsal "konuşma"lar şeklinde yaklaşık beş yüz kere vuku bulmasının nedeni budur.

Kur'an'ın Evrensel ve Yerel Boyutu

Kur'an, kendinin "evrensel dinî mesaj" boyutunu ısrarla "tümel" (*rahmeten li'l-âlemîn, zikrâ, hudâ, nûr, furkân, inzâr-tebşîr, şifâ, mev'ize...*) kavramlarla ifade etmeye özen gösterirken, pratik boyutunun yerel ve toplumsal olduğunu da açıkça ifade eder: "*Her zamanın ayrı bir hükmü vardır*" (13/38). "*Her bir toplum için ayrı bir yöntem ve şeriat verdik*" (5/48).

Tanrı'nın Konuşma Tarzı

Kutsal kitaplarda konuşanın Tanrı olması, bazı müminlerde otomatik olarak cümlelerinde gelecek kuşaklar için de "rezerv" olarak gizlenmiş "derin" anlamların olabileceği zehabını yaratır. Oysa, Tanrı'nın cümlelerinin bir kısmı, –konuştuğu anda– kendiliğinden açık olarak gelecek kuşaklara da şamildir; bir kısmı da konuştuğu toplumun gündemi olarak yine açık ve tek anlamlıdır; gelecek kuşakları doğal olarak doğrudan ilgilendirmez.

Yazarı ve Metni Anlamanın Raconu

Eğer ortada yazara karşı bir insaf, edep, dürüstlük ve saygı; metne karşı da bir merak yoksa; anlama ve yorumlama faaliyeti bir tecavüz ve talana dönüşür.

Kur'an'da İman ve Anlama Ayrımı

Allah ve Hz. Muhammed akla, mantığa, izana, idrake, düşünmeye, vicdana (rey, nazar, ilim, tefekkür, hikmet, lübb, beyyine, delil, burhan...) dayanarak konuştukları hâlde müminler, bütün bu konuşmaları "inanç" konusuna çevirdiler. Oysa iman konuları Allah, ahiret ve nübüvvetti.

Kur'an'a Anlam Vermenin Raconu

Ayetlerde kullanılan kelime ve fiillerin bazılarının birden çok anlama gelmelerinden, kastedilen anlamın hangisinin olduğunun tespiti, tarihsel/toplumsal bağlamda, o anda muhatapların/dinleyenlerin hangi anlamı anladıklarıyla olabilir. Yoksa bizim, bugün o farklı anlamlardan işimize geleni vermekle (tahrif etmek) olmaz.

Dövmenin ve Kavvamlığın Tarihselliği

Kadın dövmek, 7. yüzyılda Araplarda erkeklerin onları "cezalandırmak" için "hak"ları olduğu hâlde; bugün, insan dövmek "suç" olarak kabul edilmektedir. "*er-Ricâlu kavvamune ale'n-nisâi...*" (4/34) hükmü, kas gücünün geçerli olduğu tarihsel, toplumsal yapıda erkeklerin kadınların güvenlik ve iaşe ihtiyaçlarını karşılama sorumluluğunu icra ederken; güvenliğin silahlara ve profesyonellere (asker-polis-bekçi) geçtiği, kadınların da eğitimle meslek ve sosyal güvenceye kavuşturulduğunda, bu hüküm, geçerliliğini yitirmiştir (nesh).

Kur'an'ın Üzerindeki Arap Gölgesi

Kur'an'ın üzerine 7. yüzyıl Arabının antropolojik bir "gölge"si düşmüştür. Bu gölge, 1- Konuşanın Tanrı olması, 2- Aradan geçen mesafenin uzun (1400 yıl) olması hasebiyle kolayca görülemiyor.

Tasavvufun Meşrulaşma Gerekçesi

Araplardaki şiddetin-huşunetin Kur'an'a yansıması ve Kur'an'dan "Selefilik" ve kuru-zahiri "fıkıh-kelam" (şeriat) olarak teolojileşmesi, insanın dinî duygu ihtiyacını/boşluğunu karşılamak için tasavvufun meşrulaşmasını intaç etmiştir.

Allah'ın Büyüklüğünün Bir Kanıtı Olarak Kur'an

Allah, patavatsız ve küstah (Cahiliye) Arap sokağı (Mekke-Medine-Taif) ile yılmadan, usanmadan, sabırla uğraşarak onları adam etmeye çalıştı. Bu durum, Allah'ın büyüklüğünün bir göstergesiyken; bazı cahiller, bu durumu, vahyin ilahî olmadığının göstergesi olarak görmeye kalkıştılar.

İki Kur'an Tasavvuru

Kendisiyle ibadet edilen, tapınım nesnesi "kutsal/mutlak kitap" olarak "Kur'an" ile; kendisiyle evren, dünya ve insanın anlaşıldığı ve dinamik (nesh) içeriğiyle yeni toplumun oluşturulduğu söylevlerden oluşan Kur'an, aynı değildir.

Kur'an'ın Tertibi

Kur'an, İslam toplumunun oluşum sürecinin kronolojisinden (esbâb-ı nüzûl) kopuk olarak (karmaşık olarak/sure'ler) derlendiği (Mushaf) için, bugün onu anlamakta zorlanıyoruz.

Siyasi Süreç ve Kur'an'ın Anlaşılması

Kur'an'ın, yoğun bir siyasi mücadele sürecinde nazil olduğu göz önünde tutulmadan, ondaki kısmi çelişik söylemler anlaşılamaz.

Gayrimeşru Kur'an Yorumları

Pratikten, 7. yüzyıl Arap pratiğinden kopuk mistik, felsefi ve bilimsel bütün Kur'an yorumları tahrif, fantezi ve gevezeliktir.

Kur'an'a Yaklaşanlar

Aradan 1400 sene geçtiği ve içeriğinin yoğun bir şekilde –tarihsel koşullar hasebiyle– savaş-şiddet ve ticaret-ekonomi içermesinden dolayı, bugün Kur'an'a ya hakkıyla âlimler; ya da cesur cahiller yaklaşabiliyor. Normal insanlar ona yaklaşamazlar.

Mekki ve Medeni

Dinin metafizik (iman) boyutu, Mekke'de tevhit, mead/ahiret, ahlak ve ibadet olarak vazedildi. Medine döneminde ise bu teori politik gerçeklik (savaş/cihat) olarak tarihe tutturuldu/mayalandı.

Te'vil, Tefsir, Yorum, İçtihat, Kıyas ve Tecdit

Mecazın te'vil ve tefsiri, şârînin kasd-ı mahsusunu tespit etmeye çalışır. Yorum/içtihat (istihsan), âlimin şârinin kasdı doğrultusunda tecdit faaliyetidir. Kıyas, şâriyi yansılama veya "gibi yapma"dır.

Şeriat-Hakikat ve Komedi

Şeriat, doğuş anında pür hakikati temsil eder; yenilenmediği takdirde (*up date*) komediye dönüşür (irtica). Çünkü hayat (tarih), devingen ve değişkendir. Nesh, Tanrı'nın şeriat yenileme yöntemidir.

Kur'an'ı Anlamak

Kur'an'ın anlaşılması, onun ayetlerinin altına bin bir dil cambazlıklarıyla "olmadık" anlamları sokuşturmak değil; birkaç sayfada özetlenecek evrensel mesajını 1400 sene sonrasından

anlamak ve küfür-zulüm ile dolu dünyada onu yorumlamak ve bunları izale etmenin mücadelesini vermektir (mücahit/militan).

Hadislerin Çokluğuyla Övünme

Hadislerin çokluğuyla övünenler veya hadis uyduranlar, akıl fukaralarıdır.

Kur'an'ın ve Müslümanların Hakikat Kaynağı

Kur'an, hakikati gerçeklikten devşirirken; 1400 senedir Müslümanlar, hakikati Kur'an'dan devşiriyorlar. Kur'an'da *logos* (akıl/düşünce) ve *pathos* (duygu/sezgi) birlikte ve içi içeyken; Sünnilikte şeriat ve tasavvuf olarak ayrıştırıldı.

KADIN-ERKEK

Topuğun Desteği

Sivri ve ses getiren topuğundan destek almaya çalışan kadının durumu hazindir.

Cazip Olmanın İki Yolu

Dindar kadınlar güzellik ve giysileriyle; dünyevi kadınlar ise güzellik, giysi ve cinsellikle "cazip" olmaya çalışırlar: Eşit olmayan bir rekabet.

Saç Boyama-Makyaj ve Sakal

Kadının makyaj yapma ve saç boyama sıklığı, kendini kandırma kapasitesini gösterir. Sakallı erkekler, sakalsızlardan daha saftır.

Erkeğin İki Enerji Kaynağı

Cinsellik içgüdüsü ve keşfetme/yaratma tutkusu, erkeğin iki temel enerji kaynağıdır. Muhtemelen, daha yüzeyde olan ikincisi, daha derinde olan birincisine bağlıdır. Enerji, ya doğrudan dışarı çıkar ya da dolaylı olarak, inhiraf ederek, yansıyarak tezahür eder (medeniyet).

Kadınların Peygamberleri

Kadınların peygamberleri medyumlar ve falcılardır.

Kadınların İsteği

Bütün kadınlar ve kızlar, "karı/eş" olup kocaları tarafından korunmak ve onları kollamak ister. Gerisi, yalancılıktır.

Yüzük Taşının Söylediği

Şehadet parmağına elinin üstünü kapatacak büyüklükte desen taşıyan yüzüğü takan kadının hâlet-i ruhiyesi hazin olmalı.

Kadın-Erkek İlişkisi

Erkeğin cinsel içgüdüsü, onu kadınlarla ilişkide daima kendinden genç olanlara yöneltir. Bu durum, erkek nezdinde yaşlanan kadınların marjinal değerini düşürür. Belli bir yaştan sonra onlarla ilişki ahlaki bağlamda vefa ve merhamet ilişkisine dönüşür.

Kadın ve Erkek Farkı

Kadın, nefsini mumyalar; erkekler, bunu yapamaz.

Kadının Doğası

Kadın, üçer kelimeyle sevme, sevilme, sığınma veya kıskançlık, kırılganlık ve kırıtmadır. Bu durum, kas gücünün olmayışı ve rahime sahip olmaktan geliyor olsa gerek.

Erotizm-Aşk-Sevgi ve Kadın

Erotizm, kadını "insan" olmaktan çıkarıp; erkeğin gözünde onu "piliç" ve "lokum" yapar. Aşk, onu yine insanlıktan çıkarıp "çiçek", "ceylan" ve "melek" yapar. Sevgi ve beğeni ise onu insan olarak görür.

Kadın ve Tavus Kuşu

Kadının makyaj, takı ve giyinme-soyunma motivasyonları, Tavus kuşunun tezahüratınınki ile aynıdır. İhtiyarlayınca biraz değişir.

Kadının Silahı

Türk kadınlarının çoğu, cinselliği ve güzelliği yaşama yerine, onları "silah" olarak kullanır. Ekonomik güvenlik sorunu.

Uğrunda Ölümün Göze Alındığı ve Satılabilen Şey

Bazılarınca korumak uğruna ölmenin ve öldürmenin göze alındığı şey, bazılarınca gönüllü olarak paylaşılmakta; diğer bazılarınca da parayla satılmaktadır. Kadın olmanın trajedisi bu olsa gerek.

Kadın Vücudunun Ayrıcalığı

Kadın yüzünün ve vücudunun, yüz ve vücut olmanın ötesinde güzelliği ve erotikliği, onu aşk/romantizm ve şehvetin nesnesi kılabilmektedir.

Kadın-Erkek Sorununun Kaynağı

Kadın-erkek sorununun kaynağı, yaşlılık öncesinde olmak istedikleri yerlerin farklılığıdır: Kadınlar, –genellikle– erkeklerin kucağında ve kollarında olmak ister; erkekler ise –genellikle (3/14)– kadınların üstünde. Kadınlar sevgi dilencisi; erkekler, şehvet dilencisidir. "İstisnalar kaideyi bozmaz." "Şeriatta (hakikatte) ar olmaz."

İlhami GÜLER

Kuş Bakışı

"Kuş Bakışı", yaşadığımız coğrafyaya, ürettiğimiz kültürel dünyaya ve yaptığımız tarihe –çıkabildiğimiz– tepeden, tırmanabildiğimiz yükseklikten/yukarıdan, dışarıdan bakmaktır. İçinde olduğumuz veya içimizde olan mekâna ve değerlere dışarıdan, onları kuşatarak ve konumlandırarak bakmaktır. Alışık olduğumuz gelenek, norm ve törelere belli bir "mesafe" koyarak bakmaktır. Kroki çizmeye, harita yapmaya benzer. Detay ve bilgi vermez; yön, tasavvur, kanaat, perspektif ve konum verir. Tümdengelimden ziyade, kesin olmayan tümevarıma yaslanır. Müellifin aklının (düşünmenin) yiyebildiği fırın ekmeklerinin/somun'un sonucu olan "ilham"lardır. İlham/sezgi, Sufilerin bizi kandırmaya çalıştıkları gibi "dışarıdan" gelmez; kendilerinin de ifade ettikleri gibi "içimizden" (batın) gelir.

ANKARA OKULU YAYINLARI